

ISSN 1813-8489

*A*DMINISTRAREA *P*UBLICĂ

Revistă metodică-științifică
trimestrială

fondată în noiembrie 1993
iulie - septembrie 2006
nr. 3 (51)

REPUBLICA MOLDOVA
LA 15 ANI DE
INDEPENDENȚĂ

CHIȘINĂU
2006

ADMINISTRAREA PUBLICĂ

Revistă metodico-științifică trimestrială

**Fondată on noiembrie 1993 de Academia de Administrare Publică
pe longă Președintele Republicii Moldova
Revista este onregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova
cu nr. 172 din 15 septembrie 2004.**

Nr. 3 (51), iulie - septembrie 2006

Colegiul redacțional al Revistei „Administrarea publică”

ROMAN Alexandru,
rector al Academiei, redactor-șef
doctor habilitat on științe istorice,
profesor universitar
POPOVICI Corneliu,
vicerector al Academiei, secretar
științific
doctor on filosofie, conferențiar universitar,
VRABIE Vitalie,
viceprim-ministru al Republicii Moldova,
ministru al administrației publice locale
BALAN Oleg,
șef Direcție administrare publică,
doctor on drept, conferențiar universitar,
BLANOVSCI Andrei,
doctor on economie, conferențiar universitar
BURIAN Alexandru,
doctor habilitat on drept, profesor universitar
CIOBU Emelian,
șef Direcție relații internaționale,
**Ambasador Extraordinar și
Plenipotențiar,**
doctor on filosofie, conferențiar universitar

sitar
COJOCARU Svetlana,
șef Catedră economie și management
public, doctor on economie
GUCEAC Ion,
doctor habilitat on drept, profesor universitar
GUȚULEAC Victor,
doctor on drept, profesor universitar
MANOLE Tatiana,
doctor habilitat on economie,
profesor universitar
PLATON Mihail,
doctor habilitat on economie,
profesor universitar
PATRAȘCU Dumitru,
șef Direcție management public,
doctor habilitat on pedagogie,
profesor universitar
ROMANDAȘ Nicolae,
șef Catedră administrare de stat și
municipală,

SUMAR

15 ANI DE INDEPENDENȚĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Vladimir VORONIN

IDEEA NOASTRĂ NAȚIONALĂ ESTE INTEGRAREA EUROPEANĂ..... 7

ADMINISTRAREA PUBLICĂ: TEORIE ȘI PRACTICĂ

Vitalie VRABIE

*MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE – IMPERATIV
AL GUVERNĂRII ACTUALE..... 14*

Mihail PLATON

*ABILITĂȚILE PROFESIONALE ALE ABSOLVENȚILOR ACADEMIEI – PARTE
COMPONENTĂ A STRATEGIEI ÎN RIDICAREA EFICIENȚEI ADMINISTRĂRII
ÎNTR-UN STAT MODERN..... 19*

Alexandru ROMAN

*EVOLUȚIA ACADEMIEI DE ADMINISTRARE PUBLICĂ PE LONGĂ
PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA..... 28*

TEORIA STATULUI ȘI DREPTULUI

Victor STEPANIUC

*EVOLUȚIA STATALITĂȚII MOLDOVENEȘTI
ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ..... 47*

Sergiu TATAROV

*REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE – EXAMEN ÎN CONSOLIDAREA
STATULUI REPUBLICA MOLDOVA 56*

Corneliu POPOVICI, Tatiana ȘAPTEFRAȚI, Tatiana SAVCA

*PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR ÎN DOMENIUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE
ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÎNT SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA:
REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE..... 63*

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI STATUL DE DREPT

Victor PUȘCAȘ

CONCEPTUL ȘI CONȚINUTUL SUVERANITĂȚII..... 73

Владимир АНИКИН, Николай МАНАСТЫРЛИ

ИНСТИТУТ ПОЧЕТНЫХ ГРАЖДАН: НЕ ПРЕРЫВАЯ СВЯЗЬ ВРЕМЕН..... 81

ECONOMIE ȘI FINANȚE PUBLICE

Andrei BLANOVSCI

<i>INTEGRAREA EUROPEANĂ: CONCEPTII, REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE</i>	<i>89</i>
--	-----------

SISTEME INSTITUȚIONALE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Oleg BALAN

<i>REPUBLICA MOLDOVA ON CADRUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE</i>	<i>103</i>
--	------------

Vitalie CIOBANU

<i>UNELE ASPECTE ALE CREĂRII ARMATEI NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA (1989-1992)</i>	<i>107</i>
---	------------

Orest TĂROȚĂ

<i>ON PAS CU ISTORIA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE</i>	<i>121</i>
---	------------

SUMMARY

15 YEARS THE INDEPENDANCE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Vladimir VORONIN

EUROPEAN INTEGRATION OUR IS NATIONAL IDEA 7

PUBLIC ADMINISTRATION: THEARY AND PRACTICE

Vitalie VRABIE

*MODERNIZATION OF LOCAL PUBLIC ADMINISTRATION-IMPERATIVE
OF ACTUAL GOVERNANCE 14*

Mihail PLATON

*PROFESSIONAL ABILITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION ACADEMY
GRADUATES AN IMPORTANT PART OF THE STRATEGY OF ADMINISTRATION EF-
FICIENCY DEVELOPMENT IN MODERN STATE 19*

Alexandru ROMAN

*THE EVOLUTION OF THE ACADEMY OF PUBLIC ADMINISTRATION
OFFICE OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA 28*

THEORY OF STATE AND LAW

Victor STEPANIUC

EVOLUTION OF MOLDOVAN STATEHOOD IN CONTEMPORARY EPOCH 47

Sergiu TATAROV

*REFORM OF CENTAL PUBLIC ADMINISTRATION AN EXAMINATION IN THE
CONSOLIDATION OF STATE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA 56*

Corneliu POPOVICI, Tatiana ȘAPTEFRAȚI, Tatiana SAVCA

*SPECIALIST TRAINING IN THE INSTITUTIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE
REPUBLIC OF MOLDOVA 63*

CIVIL SOCIETY AND STATE OF LAW

Victor PUȘCAȘ

CONCEPT AND ESSENCE OF SOVEREIGNTY 73

Vladimir ANIKIN, Nicolai MANASTIRLI

INSTITUTE OF ESTEEMED CITIZENS – NOT BREAKING LINKS OF THE TIME 81

ECONOMY AND PUBLIC FINANCE

Andrei BLANOVSCHY

EUROPEAN INTEGRATION: CONCEPTS, REALIZATIONS, PERSPECTIVES 89

INSTITUTIONAL SYSTEMS AND INTERNATIONAL RELATIONS

Oleg BALAN

*REPUBLIC OF MOLDOVA WITHIN THE FRAMEWORK THE OF
INTERNATIONAL RELATIONS 103*

Vitalie CIOBANU

*ASPECTS OF NATIONAL ARMY CREATION
IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA 107*

Orest TĂROȚĂ

ALONG WITH HISTORY OF PUBLIC ADMINISTRATION 121

IDEEA NOASTRĂ NAȚIONALĂ ESTE INTEGRAREA EUROPEANĂ

Vladimir VORONIN,
Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

I am sure that sentiments that we all are experiencing today, are the most deepest and brightest. Today we all have just turned 15 years old. We are young, energetic; we are making new plans and are looking forward to new perspectives.

When I say “we” I mean all our Moldova , our people that have set off the most difficult unforeseen, the most perspective road, the road of developing the independence and democracy.

Dragi compatrioți,
Onorată asistență,

Cred că sentimentele pe care le trăim astăzi cu toții sunt dintre cele mai profunde, dintre cele mai luminoase. Astăzi, noi, toți împreună, oprim vârsta de 15 ani. Noi suntem tineri, energici, noi ne facem planuri de viitor, ontrevedem noi perspective. Cond spun noi, am on vedere ontreaga noastră Moldovă, ontregul nostru popor care,

acum 15 ani, a pornit pe cea mai grea, cea mai imprevizibilă și cea mai cu perspectivă cale, pe calea dezvoltării independente și democratice.

Și chiar dacă atunci, cu 15 ani on urmă, noi nu eram nici pe departe unanimi on părerile noastre cu privire la aceea ce onseamnă independență, ce onseamnă suveranitate, ce onseamnă libertățile cetățenești, este important faptul că noi,

on cele din urmă, am reușit să ajungem la unanimitate de păreri on această privință. Am realizat această unanimitate on procesul onaintării noastre pline de pericole de tot felul spre un scop mareț și nobil – edificarea Moldovei ca țară, ca economie, ca societate. Astăzi putem declara cu toată fermitatea că pe această cale noi am reușit să repurtăm o victorie! Poporul nostru a demonstrat că merită să fie un popor cu proprie statalitate, că 27 august 1991 n-a fost un capriciu ontemplător al istoriei, ci o provocare ce s-a impus cu putere de lege de a proceda la ondeplinirea unei noi misiuni cetățenești.

Teribilul seism politic, care s-a produs acum 15 ani on spațiul fostei Uniuni Sovietice, a rămas on trecut. Panica, haosul, confruntarea onverșunată dintre diferite idei divergente, care ne chemau ontr-un trecut sau on altul, s-au consumat definitiv. Acum țara trăiește cu viitorul, cu noi speranțe, care sunt inseparabile de numele Moldovei, de onsuși statul nostru.

Avem cu toții aceeași părere cu privire la aceea ce onseamnă o țară de succes, cum e pe cale să devină Moldova – aceasta onseamnă o țară europeană cu onalte standarde so-ciale, cu largi libertăți, o țară cu un dinamism

economic onalt și cu o creștere culturală continuă. Astăzi noi sontem on drept să visăm la o asemenea țară. Avem această po-sibilitate, deoarece cele mai dificile, cele mai dramatice pagini din cronica edificării statului nostru au rămas deja, sper, on urmă. Moldova s-a afirmat pe deplin. Moldova s-a afirmat nu pur și simplu ca stat, ci ca societate, ca economie, ca țară cu un profil propriu, inconfundabil.

Iată de ce astăzi, de la depărtarea celor 15 ani, nu pot să nu uimească curajul și capacitatea poporului nostru de a accepta acea provocare istorică, de a opri inerția dezintegrării și de a plasa Moldova pe o orbită principial nouă, pe orbita construcției statale. Cu cot mai teribilă era logica distrugerii, cu atot mai extraordinare par astăzi eforturile unui stat mic, fără de resurse naturale semnificative, fără vreo ex-periență de dezvoltare independentă, ontru realizarea aspirației sale cute-zătoare de a se transforma ontr-o țară care să aibă un anumit rost politic, economic, istoric și cultural. Acel rost din care oși trăgea forța țara noastră cu sute de ani on urmă, on timpurile epice, glorioase, ale lui Dragoș, Bogdan, Ștefan cel Mare și Dimitrie Cantemir. Astăzi, multe lucruri le percepem altfel.

Fiecare pas – de la crearea propriei legislații, a propriului sistem monetar, a propriei armate, a propriei politici externe – a fost întotdeauna un prim-pas, un pas de o excepțională noutate, de o creativitate și o responsabilitate fără precedent. Este oare drept ca noi astăzi să venim cu pretenții față de calitatea deciziilor luate? Dimpo-trivă, cred că suntem datori să exprimăm sincera noastră recunoștință celor care nu s-au temut să urmeze această cale necunoscută și periculoasă, inclusiv primilor noștri președinți – Mircea Snegur și Petru Lucinschi.

Noi nu trebuia pur și simplu să onvățăm, noi trebuia să onvățăm din mers. Și de aceea noi am comis multe greșeli, inclusiv tragice. Dar noi, tot din mers, trăgeam onvățămintele ce se impuneau din greșelile comise. Da, noi suferim și azi de pe urma consecințelor conflictului transnistrean. Mulți, onșă, au uitat că acest conflict, on forma sa acută, a con-fruntării fratricide, a ținut doar o lună. Doar o singură lună! Această lună i-a ajuns poporului nostru pentru a blestema pentru totdeauna războiul și orice ambiții militare, pentru a onțelege că unitatea națională poate fi asigurată numai prin perfecționarea neabătută a prin-

cipiilor democrației, toleranței și supremației legii.

Fiți de acord cu mine că on ondepărtatul 1991 on fața noastră stătea o singură sarcină, o sarcină comună – cum să supraviețuim. Cum să supraviețuim cu demnitate! Cum să facem față acelei imense respon-sabilități civice ce ne revenea. Și faptul că astăzi sărbătorim cea de-a 15-a aniversare a independenței moldovenești constituie o dovadă că acest răspuns a fost găsit de către ontregul nostru popor, de către ontrea noastră țară. Răspunsul este simplu – scurta experiență istorică a independenței noastre ne-a făcut să onțelegem că on Moldova nu există și nici nu pot exista oameni de prisos, nu pot exista oameni indezirabili. Acest adevăr simplu a fost con-știentizat de către noi greu, on urma unei munci anevoioase, desfășurate timp de mai mulți ani, de reco-nsiderare a viziunilor noastre. Astăzi, onșă, justetea acestui adevăr a devenit modalitate pragmatică de dezvoltare a Moldovei, un mod de existență pentru ea. On Moldova nu există oameni de prisos, deoarece fiecare cetățean al ei este, onainte de toate, persoană care a optat pentru independența țării sale, țară care, deocamdată, nu se numără printre cele mai prospere. Prin urmare, el este un om care

participă on cel mai conștient mod la munca de edificare a Patriei noastre comune, muncă deosebit de complexă și deosebit de creatoare. Și dacă independența noastră formală ne-a picat ca din cer, atunci independența noastră reală este rodul propriei noastre munci, al unirii noastre, al coeziunii noastre on fața celor mai diferite provocări, amenințări și oncercări. Ea a devenit posibilă datorită faptului că, la toate etapele devenirii sale statale, po-porul nostru a știut și a simțit ontotdeauna că soarta țării se află on propriile lui moini. Oricot de compli-cată ar fi fost situația, oamenii onțelegeau și credeau on aceea că ea poate fi ontotdeauna schimbată on bine prin exprimarea voinței sale pe cale democratică. Oncrederea on demo-crație, on alegeri libere, on libertăți, dorința permanentă de a moderniza instituțiile democratice, certitudinea că nici o putere nu-ți va confisca alegerea făcută și decizia luată, au onsemnat, ontr-un anumit sens, descoperirea unei resurse unice de dezvoltare a Moldovei. Democrația, care se afirma on societatea noastră conform riguroaselor standarde europene, ne-a permis să găsim de fiecare dată puteri necesare on noi onșine, on fiecare vot dat on mod conștient pentru viitorul Moldovei.

Iată de ce eu pun semnul egalității ontre independența noastră și demo-crația europeană, ontre statalitate și democrație, ontre progres și demo-crație. Este important și faptul că perfecționarea consecventă și per-manentă a democrației noastre moldovenești consună on cel mai uimitor mod cu datul nostru istoric – să fim țara unei diversități pro-vocatoare, a diversității de limbi, de culturi, de opțiuni politice, dar, cu toate acestea, rămonond a fi on continuare ceea ce sontem – Moldova. Pașii curajoși făcuți unul on ontompinarea celuiilalt, depășirea unor contradicții, capacitatea de a găsi limbaj comun, nu numai că au con-tribuit la formarea acelei imunități statale, prin care se distinge astăzi țara noastră, dar, totodată, au făcut din noi o adevărată națiune de cetățeni, un popor unit. Această conștiință de sine este, probabil, una dintre cele mai valoroase achiziții ale noastre on cei 15 ani de indepen-dență. Iar dovadă a faptului că lucrurile stau anume așa o reprezintă nu numai acea stabilitate și acea dinamică socială, economică și politică pozitivă, care sont proprii țării noastre on ultimii ani. Dovadă este și faptul că toate forțele politice ale țării, care se situează pe poziții diametral opuse prin valorile și programele

lor, au reușit să ajungă, pentru prima dată, după mai mulți ani, la un consens asupra viitorului Moldovei. Și acest consens nu este rodul unei con-juncturi provizorii, ci rezultatul ontregii experiențe premergătoare de dezvoltare politică a țării.

Da, fără doar și poate, integrarea europeană este ideea noastră nați-onală. Da, unificarea democratică și pașnică a Moldovei este o datorie sfontă a noastră. Da, fidelitatea față de Constituția noastră, față de deschiderea noastră, față de dra-gostea noastră de pace și față de statutul nostru de neutralitate onseamnă fidelitatea noastră față de misiunea istorică pe care o avem – să fim un loc de ontolnire al națiunilor, a culturilor și civilizațiilor, să devenim cel mai confortabil loc din Europa. Principalul este că astăzi onsușim aceste adevăruri on cea mai profundă, on cea mai pragmatică dimensiune a lor, care nu are vreo tangență cu roman-tismul politic. Noi știm că fiecare dintre ele presupune o muncă enormă și, principalul, muncă on comun.

Noi știm că integrarea europeană nu este pur și simplu o alăturare mecanică la Uniunea Europeană. Pornind pe această cale, noi am conștientizat pe dep-lin faptul că integrarea on Europa

onseamnă, on primul rond, modernizarea economi-că a Moldovei, edificarea unui stat democratic, echitabil, dezvoltat on plan social. Aceasta onseamnă spo-rirea on continuare a potențialului diversității și normei europene de drept care, interacționond, produc efecte uimitoare privind dezvoltarea accelerată.

Noi știm că reglementarea trans-nistreană nu onseamnă o recucerire politică, ci reintegrarea, implicarea on viața civilă, socială, economică și politică a peste o jumătate de milion de cetățeni ai noștri. Aceasta on-seamnă măsuri de reabilitare socială a unor oameni care au fost obișnuiți să trăiască, ani la rond, on condiții de dezinformare, on condițiile unei cetăți virtuale supuse ase-diului. Aceasta onseamnă garanții sigure ale statului nostru pentru toți prietenii noștri transnistreni cu privire la aceea că unificarea țării nu va provoca noi pierderi și nu va declanșa o nouă spirală a procesului de dezbinare, că ea va avea drept rezultat consolidarea țării noastre. Aceasta, on fine, onseamnă ondeplinirea datoriei de a-i comemora pe cei care au ajuns victime ale acestui conflict, care, spre deosebire de mulți dintre cei vii, au fost lipsiți de posibilitatea de a parcurge ponă la capăt acel proces de evoluție politică și

psihologică, descris mai sus, și care astăzi, din păcate, nu mai pot să le ontindă mona compatrioților de pe celălalt mal al Nistrului.

On afară de aceasta, noi știm bine că unicitatea țării noastre, sursa ei de dezvoltare, rezidă on caracterul ei deschis, on capacitatea ei de a-și face noi prieteni, fără a-i pierde pe cei vechi. Soarta a vrut ca Moldova să fie situată on unul dintre cele mai imprevizibile locuri din Europa. Cronicarii noștri susțineau că Moldova se află on calea tuturor relelor. Epoca modernă a eliminat acest neajuns. Astăzi, Moldova se află la intersecția celor mai productive căi de contact dintre diferite ci-vilizații. Poate de aceea on Moldova nu există xenofobie, poate de aceea nouă nu ne este propriu izolați-onismul, iar calea noastră spre Europa o considerăm drept o conse-cință logică nu numai a relațiilor de parteneriat cu Bruxellesul și cu Washin-gtonul, dar și un rezultat direct al prieteniei seculare cu Rusia. Orice oaspete din Rombnia și din Rusia, din Turcia și Ucraina, din Bulgaria și Israel va găsi on Moldova o ontregă comunitate, on care oamenii vorbesc on limba lor maternă, care prosperă și care rămon, totodată, on primul rond, cetățeni și patrioți ai țării noastre. Sont convins că anume aceasta

este cea bază care ne va permite să edificăm o nouă economie a țării, o economie ontemeiată pe principalul și pe unicul nostru potențial – hărnicia, spiritul ontreprinzător și sinceritatea poporului nostru.

Onorată asistență,

Dumneavoastră știți că anume față de acele persoane, cu a căror con-tribuție sont depășite cele mai dificile momente, momentele cruciale, ale dezvoltării, de multe ori istoria este nedreaptă. On cazul dat ea a fost nedreaptă față de cei care, on 1991, au acceptat provocarea dezvoltării independente. Oi am on vedere pe deputații on Sovietul Suprem al Re-publicii Sovietice Socialiste Mol-dovenești, care au adoptat Declarația de Independență a Moldovei. Anume de aceea eu propun ca Parlamentul să-i egaleze on drepturi și on facilități pe toți deputații on Sovietul Suprem de

Administrarea publică: teorie și practică

MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE - IMPERATIV AL GUVERNĂRII ACTUALE

SUMMARY

Vitalie VRABIE,
viceprim-ministru, ministru
al administrației publice locale al Republicii Moldova

14

Administarea publică, nr. 3, 2006

The creation of the Ministry of Local Public Administration presents a controversial process and has touched more issues of all levels; from the local authorities till the Parliament of the state; it was created when the necessity of the ministry was urgent. It's significant that it was created on the 15th anniversary of independence of the Republic of Moldova. Statehood, independence are already realized things, but they need to be developed and consolidated.

Correspondent: Stimate dom-nule viceprim-ministru, e semnificativ faptul că, on al XV-lea an al independenței Republicii Moldova a fost creat Ministerul Administrației Publice Locale. Presupune acest context istoric anumite imperative pentru instituția pe care aveți onoarea s-o conduceți?

Vitalie VRABIE: Vreau să subliniez că crearea Ministerului Administrației Publice Locale (MAPL) a fost un proces controversat și a trezit mai multe semne de întrebare la toate nivelurile: de la autoritățile publice locale până la Parlamentul țării, dar

cond necesitatea apariției acestuia a fost stringentă. Este o coincidență că această structură a administrației publice centrale a fost instituită on al XV-lea an de independență a Republicii Moldova, dar acest context istoric impune unele imperative pentru noi. Statalitatea, independența sunt lucruri deja realizate, dar necesită dezvoltare și consolidare. Grație eforturilor, depuse de

autoritățile publice centrale și locale, și, desigur, cu cetățenii Republicii Moldova, în ultimii ani s-a ajuns la nivelul actual al administrației publice, prin proiecte reale de dezvoltare a țării.

În cadrul Guvernului, noi, ministerele, avem sarcina de a acorda autorităților publice locale asistență necesară în vederea consolidării autonomiei locale reale privind realizarea sarcinilor de bază ale statului la nivel local în folosul cetățeanului.

Cor.: Instituirea recentă a MAPL presupune realizarea art. 109 din Legea fundamentală care se referă la principiile autonomiei locale, descentralizarea serviciilor publice, eligibilitatea autorităților locale, consultarea cetățenilor pe probleme de interes public. Care sunt căile de implementare a acestora în viziunea ministerului?

Vitalie VRABIE: Bineînțeles că întreaga activitate a Executivului și celorlalte instituții publice este îndreptată spre realizarea Legii Supreme a statului. În ceea ce privește art. 109, crearea ministerului are menirea de a realiza și de a transpune în viață aceste principii. În această ordine de idei, căile principale care ar consemna principiile autonomiei locale sunt descentralizarea administrativă, tran-

sparența activității autorităților locale, participarea cetățenilor la procesul decizional.

Sigur că este extrem de important ca autoritățile publice locale să dispună de autonomie reală, dar, totodată, să conștientizeze, să înțeleagă corect rolul și responsabilitățile în asigurarea unei bune guvernări la nivel local. Prin transparența activităților sale, organele locale trebuie să însușească mai multă încredere cetățenilor pentru participarea mai activă la procesul decizional. Inițiativele organelor publice locale ce țin de domeniul creării unei vieți confortabile privind asigurarea localităților republicii cu apă potabilă, gaze naturale, întreținerea și gestionarea fondului locativ, amenajarea și crearea spațiilor verzi și celor de agrement, asigurarea ordinii publice ș.a. nu pot fi realizate doar de autoritățile publice locale. Aici se cere contribuția fiecărui cetățean din localitate.

În această ordine de idei, programul Național „Satul Moldovenesc” oferă șansa pentru ca localitățile rurale din țară să revină la normalitate.

Cor.: Ați putea numi factorii esențiali, care ar conduce spre necesitatea elaborării unei strategii naționale de reformă în administrația publică locală,

asemenea celei din administrația publică centrală?

Vitalie VRABIE: Reforma din domeniul administrației publice este un proces în continuă dezvoltare început în anii '90. Ministerul nu va iniția o reformă nouă. Totodată, vom contribui la modernizarea și dezvoltarea autorităților publice locale, susținând în continuare politicile și practicile administrative contemporane, acordând asistență metodică la toate capitolele, de-punând eforturi pentru crearea unei administrații publice competente, moderne, care să fie de real folos cetățenilor în soluționarea problemelor cu care se confruntă.

Cor.: Modernizarea administrației publice locale depinde de realizarea programelor guvernamentale. Care ar fi în acest sens contribuția realizării Programului Național „Satul Moldovenesc”?

Vitalie VRABIE: Modernizarea administrației publice locale semnifică, de fapt, modernizarea întregii societăți, dat fiind faptul că administrația publică locală este o bază politică a țării. Realizarea programelor naționale trebuie să contribuie esențial la dezvoltarea localităților. În acest context, Programului Național „Satul Moldovenesc” îi revine un rol important și decisiv. Dezvol-

tarea infrastructurii, serviciilor publice, aprovizionarea cu apă potabilă și gazificarea localităților, introducerea tehnologiilor moderne în agricultură, dezvoltarea sferei sociale - toate aceste componente sunt prevăzute în acest program, realizarea lui constituind un pas înainte pentru țară.

Vreau să subliniez că Programul Național „Satul Moldovenesc” este un proces de implementare. Aprobarea lui a fost o decizie politică extrem de importantă pentru țară. Pentru prima oară Guvernul întinde o mână de ajutor și susținere localităților rurale. Finanțarea proiectelor de aprovizionare cu apă potabilă, gaze naturale, deschiderea de noi instituții sociale, crearea stațiilor tehnologice în agricultură ș.a. vorbesc elocvent despre grija Guvernului pentru cetățeanul de la sate.

Cor.: În modernizarea administrației publice locale în Republica Moldova ar fi binevenite unele experiențe avansate ale țărilor străine?

Vitalie VRABIE: Republica Moldova are nevoie de experiența țărilor avansate, dar acestea nu pot fi aplicate automat în țara noastră. Este necesară studierea, analiza și apoi implementarea doar a acelor practici, care vor avea efecte pozitive.

Este importantă calificarea funcționarilor publici din cadrul primăriilor. La recomandarea ministerului, pe baza programului național de instruire a funcționarilor publici, elaborat pe cadrul Proiectului comun al Comisiei Europene și Consiliului Europei pentru Republica Moldova, perfecționarea continuă a funcționarilor publici de nivelul I și II se va efectua la Academia de Administrație Publică.

De altfel, funcționarii publici pot să acumuleze experiență, să-și perfecționeze calificarea, instituind relații de colaborare cu instituțiile similare din alte țări. Aceasta o permite legea și ține de competența consiliului local de a propune și stabili relații de cooperare, precum și schimb de experiență cu structurile similare din orice țară. La acest capitol este binevenită experiența ce va fi de un real folos pentru administrația publică locală.

Cor.: Este imposibilă modernizarea administrației publice locale fără o transparență reală a procesului de administrare publică. Ce se întreprinde pe acest sens pentru ca lucrurile să evolueze spre mai bine?

Vitalie VRABIE: Activitatea modernă a administrației publice locale (APL) presupune transparență totală la toate capi-

tolele procesului de administrație publică. Nu vom spune că transparența lipsește, deși, pe unele cazuri, din motive mai mult subiective, este îngreunat accesul la informație. Transparența activității APL și accesul nelimitat la informație reprezintă două componente reciproc dependente care trebuie dezvoltate pe paralel. Se are în vedere, pe de o parte, conștientizarea de către APL a necesității și utilității furnizării de informație și, pe de altă, educarea societății civile, cultivarea deprinderilor de a solicita clar, civilizată și argumentat informația necesară. La acest capitol presa oșă va spune și ea cuvântul.

Cor.: Pe activitatea APL transparența este o caracteristică fundamentală a societății democratice. Democrația este de neînchipuit fără realizarea eficientă a drepturilor cetățenilor la informație, fără un dialog eficient dintre cetățeni și administrația publică. Pe viziunea instituției pe care o dirijați, care este mecanismul de sensibilizare a cetățenilor pentru implicarea mai activă la prosperarea comunităților, la prosperarea întregii țări.

Vitalie VRABIE: Sunt sigur că locuitorii oricărei localități trebuie să cunoască pe detalii procesul de activitate a organelor

de administrație publică. Aceasta presupune accesul liber și nelimitat la informație, inclusiv la cea cu caracter financiar.

Vreau să accentuez că Legea privind administrația publică locală introduce ca element nou efectuarea obligatorie, o dată pe an, a auditului intern, consiliul

local fiind onvestit cu drept de a decide când va fi desfășurat acest audit.

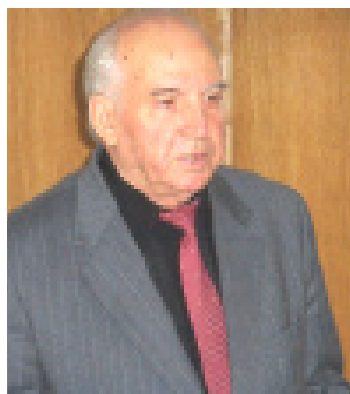
Astfel, auditul nu va fi realizat de subdiviziunile Ministerului Finanțelor, ci de o companie de audit, selectată prin concurs. Materialele auditului intern vor fi prezentate consiliului local

(Interviul cu dl Vitalie VRABIE, viceprim-ministru, ministru al administrației publice locale al Republicii Moldova, a fost realizat de Galina Mard-

E-mail: info@mapl.gov.md
vitalie.vrabie@mapl.gov.md

ABILITĂȚILE PROFESIONALE ALE ABSOLVENȚILOR ACADEMIEI – PARTE COMPONENTĂ A STRATEGIEI PENTRU ÎNALȚAREA EFICIENȚEI ADMINISTRĂRII ÎNTR-UN STAT MODERN

Mihail PLATON,

Consilier al Președintelui Republicii Moldova,
doctor habilitat, profesor universitar

SUMMARY

The functioning and consolidation of the civil society, consolidation of the independence of the state, the aspiration to the European integration presuppose reevaluation of the role of public authorities and their relations with the society and the acceleration of the reform in public administration.

După câștigarea independenței, în Republica Moldova s-a elaborat un program de tranziție cu scopul instalării sistemului bazat pe economia de piață. Sarcinile de bază ale programului au constituit stabilizarea economiei, reforma monetară și dezvoltarea sectorului de piață.

Astăzi, cu cincisprezece ani mai târziu, putem spune că Moldova a făcut mari progrese în dezvoltarea și atingerea acestor scopuri. Aceasta a fost menționat și de Președintele Republicii

Moldova, dl Vladimir Voronin, în cadrul adunării festive consacrate celei de-a 15-a aniversări a independenței Republicii Moldova: „Acum țara trăiește cu viitorul, cu noi speranțe, care sunt inseparabile de numele Moldovei, de statul nostru”.

Funcționarea și consolidarea statului de drept în Republica Moldova, constituirea societății civile, consolidarea independenței statului, sporirea aspirațiilor de integrare europeană presupun re-evaluarea rolului autorităților publice în raport cu societatea, precum și accelerarea reformei în administrația publică.

Calitatea guvernării are un impact major asupra vieții cetățenilor și funcționării societății. Valoarea organelor administrației publice se apreciază după profesionalismul funcționarilor încadrați și calitatea serviciilor prestate. În acest context devine deosebit de actuală problema formării cadrelor în domeniul administrației publice, profesionalizării personalului care oșii desfășoară activitatea în domeniu, evaluării resurselor interne și externe ale autorităților, eficientizării administrației publice și asigurării funcționării acestora într-un mod transparent și cu cheltuieli cât mai mici.

Sporirea profesionalismului angajaților autorităților publice

constituie unul dintre reperele de bază în procesul de modernizare a administrației publice în Republica Moldova care presupune creșterea capacității de oferire a serviciilor calitative pentru cetățeni, accelerarea implementării și aplicării corecte a standardelor europene în administrația publică, reorganizarea instituțiilor administrației publice, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale și sporirea gradului de implicare a populației în soluționarea problemelor comunității.

Profesionalismul celor care activează în organele administrației publice presupune crearea și consolidarea în Republica Moldova a unui sistem modern complex, transparent, accesibil, echitabil și flexibil de formare a specialiștilor în administrația publică ce ar corespunde standardelor europene și necesităților societății. În această ordine de idei, un aport de bază trebuie să-l aducă Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, unica instituție din țară care se ocupă de formarea funcționarilor publici. În cei 13 ani de activitate, Academia a absolvit-o peste 2 200 de audienți. Au fost pregătiți masteranzi și doctoranzi. Prin ciclul de perfecționare continuă

au trecut 10 500 de funcționari, fapt ce confirmă potențialul onalt al in-stituției.

On scopul realizării Legii privind administrația publică locală (1994) și Legii serviciului public (1995), Academia acumulează experiență on domeniul pregătirii cadrelor de conducere, ombunătățind calitatea pregătirii cadrelor de funcționari publici.

Trecond peste obstacole, Academia a devenit un adevărat Centru Național de instruire a cadrelor din administrația publică, on reformarea mentalității, de analiză și imple-mentare a experiențelor avansate, continuond să-și restructureze activitatea, perfecționond-și mo-delul organizațional și cel de management, on scopul oncadrării ade-cvate on contextul noilor realități.

Pe parcursul perioadei de activitate a Academiei s-a ținut cont de faptul că atot calea istorică parcursă și tradițiile naționale cot și nivelul de dezvoltare al țării influențează nemijlocit formele de statalitate. A fost analizat caracterul și prioritățile reformelor social-economice din Republica Moldova, fiind elaborate noi concepții de dezvoltare a administrației publice; s-au făcut propuneri de ombunătățire a sistemului de pregătire a conducătorilor

și funcționarilor publici, capabili să-și ondeplinească funcțiile on condițiile noi de administrare.

On același timp, on rezultatul unei analize mai profunde a activității Academiei de Administrare Publică putem constata că on această insti-tuție de onvățământ se identifică un șir de probleme ce urmează a fi rezolvate. Despre aceasta on cadrul unei ședințe de lucru a vorbit Președintele Republicii Moldova, domnul Vladimir Voronin, atrăgond atenție la momentele cardinale on practica de lucru a Academiei.

On această ordine de idei, s-a menționat că numărul de funcționari publici, oncadrați on activități orga-nizate de instruire, este redus, lipsesc procedurile necesare de monitorizare, evaluare și de control a calității formării on domeniul administrației publice. Rezultatul calității pregătirii cadrelor profe-sioniste pentru organele admi-nistrației publice lasă mult de dorit. Lipsește un concept de formare a specialiștilor pentru administrația publică on corespundere cu nece-sitățile reale de instruire. Nu tot-deauna programele de onvățământ sunt adecvate scopurilor formării specialiștilor pentru toate pos-turile de activitate on serviciul public. S-a menționat caracterul ocazional al perfecționării profe-

sionale a funcționarilor publici din organele administrației publice centrale și locale. S-a atras atenție și la nivelul insuficient de colaborare dintre factorii care trebuie să influențeze procesul de elaborare a planurilor și programelor de instruire în domeniul administrației publice, din cauza cărora sistemul de formare nu este unul deschis, orientat spre performanță și atingerea standardelor europene de formare în administrația publică.

Președintele țării a subliniat necesitatea implementării unui sistem modern de formare în domeniul administrației publice, care se oferă programe de formare pentru diferite categorii de funcționari, a consolidării cadrului normativ privind formarea continuă a funcționarilor publici și aleșilor locali. Contingentul de audienți, fără a fi prea mare, trebuie să asigure necesitățile tuturor structurilor administrației publice.

În organizarea procesului de instruire trebuie să se țină cont de aspectul deontologic¹ ca obiect prioritar în activitatea funcționarului public, deoarece orientarea lui etică definește modul în care oși va realiza obligațiile, va promova politica statului în interesul cetățeanului.

Am dori să ne oprim mai mult

asupra obligațiilor etice în domeniul pentru a înțelege modul și scopul instruirii.

Problema deontologiei omului de stat, a omului politic a fost obiectul discuțiilor celor mai luminate minți încă din vremurile antice. Filosofii lumii antice Socrate și Platon au formulat cerințele privind etica omului de stat. Potrivit lui Socrate, omul de stat trebuie să fie pe deplin conștient de importanța sa ecclatantă. Dictoanele Cunoaște-te pe tine însuși. Fii conștient de tot de puțin știu Platon le interpretează ca pe o reclamare a domniei înțelepților, a sofocrației. În opinia lui, doar filosoful erudit este în stare să cormuiască. De asemenea, este viabilă accepțiunea promovată de Socrate care îndeamnă spre cunoașterea continuă a omului.

Astăzi oameni cu aceste calități în administrația publică nu sunt prea mulți și programele de instruire trebuie să țină cont de acest fapt.

Că principiile deontologice devin realizabile în anumite condiții sociale susține și filosoful contemporan Karl R. Popper subliniind că democrația ne permite să scăpăm de stăpânitorii incapabili și tiranici fără vărsare de sânge².

Astfel, se constată că viabilitatea principiilor deontologice a

funcționarului public derivă din instanțarea unei democrații reale în țară, care constituie un obiectiv suprem atât pentru această categorie de funcționari cât și pentru toți cetățenii Republicii Moldova.

Un alt principiu deontologic important este incoruptibilitatea funcționarului public. Aici responsabilitatea Academiei de Administrație Publică este foarte mare, cursurile de lecții sunt bine elaborate, ținându-se cont de seriozitatea problemei de luptă cu corupția. Funcționarii publici trebuie să cunoască formele și metodele noi de luptă cu corupția.

Exercitarea diverselor funcții din sistemul administrației publice presupune cunoașterea istoriei stabilirii administrației publice pentru valorificarea celor mai evidente reușite. Indiferent de postul ocupat în structura ierarhică a sistemului administrației publice, fiecare colaborator trebuie să cunoască principiile funcționării acestui sistem, esența transformărilor din cadrul lui, specificul organizării administrației publice.

Fiecare dintre funcționarii care ocupă posturi decizionale trebuie să cunoască sistemele structurale și funcțiile conducerii cum ar fi: imperativele generale onaintate factorilor de decizie, exigențele

față de activitatea managerială, stilurile de conducere și aplicabilitatea lor în administrarea publică, specificul activității de conducere la etapa reformării active a societății, modalitățile de implicare a cetățenilor în activitatea de conducere care derivă din procesul democratizării societății.

În această ordine de idei, audienții Academiei de Administrație Publică trebuie să însușească esența noțiunilor de funcție publică și funcționar public, clasificarea drepturilor și obligațiilor acestora, principiile de bază ale politicii de personal în sistemul administrației publice. Este cert faptul, că indiferent de orientarea de carieră a audiențului în organele administrației publice locale sau cele centrale, el trebuie să cunoască locul și rolul autorităților publice centrale în Republica Moldova, să fie apt de a efectua o analiză comparativă cu sistemele din alte țări, să înțeleagă structura principiilor de formare și activitate a Parlamentului Republicii Moldova, funcțiile de bază ale instituției prezidențiale și mecanismele de executare ale lor. De asemenea, trebuie să cunoască locul, rolul și funcțiile Guvernului Republicii Moldova în sistemul puterii executive, procedura de numire și de încetare a man-

datului membrilor acestui organ executiv, funcțiile, structurile organelor administrației publice de specialitate.

On condițiile descentalizării serviciilor publice on Republica Moldova și sporirii autonomiei organelor administrației publice locale, cei ce-și fac studiile la Academia trebuie să cunoască experiența europeană on domeniul autonomiei locale, atot principiile de definire și realizare a autonomiei locale și descentralizare a serviciilor publice, cot și competențele organelor administrației publice locale, inclusiv a atribuțiilor consiliilor locale ale primăriilor.

Perioada de reformare a sistemului administrației publice obligă funcționarul public să cunoască noile principii, metode, tehnologii pentru efectuarea schimbărilor necesare privind ajustarea conceptuală și structurală a organelor administrației publice, mediului social, economic, politic, legislativ, cultural.

Absolventul Academiei de Administrare Publică trebuie să cunoască dimensiunile politice și juridice ale statului de drept, elementele constitutive și funcțiile statului moldovenesc, specificul formei de guvernământ și principiile separării puterilor on Republica Moldova. El trebuie

să știe să realizeze regulile, tehnicile și procedurile on alegerea autorităților publice, drepturile, libertățile și on datoririle fundamentale ale ce-tățenilor. De asemenea să con-știentizeze atribuțiile autorităților administrației publice. Cunoștințele on domeniul Dreptului civil, Dreptului muncii, protecției sociale și fa-miliei, Dreptului funciar și ecologic, Dreptului comercial, Dreptului financiar, Dreptului comunitar vor permite exercitarea calitativă a obligațiilor on cadrul diverselor organe ale administrației publice. Dar pentru aceasta el trebuie să frecventeze cursurile de lecții, citite de profesori cu o bună pregătire teoretică și experiență bogată on domeniu.

Transformarea mediului social-economic, care constată trecerea de la totalitarism la democrație, schimbarea sistemului economic-administrativ autoritar a relațiilor de piață solicită familiarizarea specialistului on administrarea publică cu cunoștințele și deprinderile de manager pentru conducerea eficientă a lucrătorilor din diverse organizații.

Este importantă, de asemenea, formarea performanțelor de con-ducător și promotor al unei culturi organizaționale el-

evate. În această ordine de idei, audientul va fi familiarizat cu legitățile organizării și conducerii vieții sociale, cu cunoștințele care vor defini locul organizațiilor în sistemul relațiilor sociale, cu structura și funcțiile sociale ale acestora, cu condițiile asigurării viabilității elementelor structurale și realizării proceselor specifice. Aici trebuie prevăzută mai puțină teorie și mai multă practică în ceea ce privește exercitarea funcțiilor manageriale în organele de conducere de toate nivelurile.

În formarea deprinderilor de activitate cu oamenii, audientul trebuie să fie orientat spre aria culturii organizaționale în cadrul căreia fiecare om reprezintă o individualitate aparte, distinctă, cu trăsăturile specifice, având cunoștințe și performanțe individuale. Familiarizarea audientului cu paradigma comunicării și psihologiei conducerii o va permite să testeze și să valorifice potențele umane ale fiecăruia întru diversificarea influenței pe care o reprezintă. Pentru formarea acestui lucru nu este deloc simplu, dacă ținem cont de complexitatea activității manageriale în condițiile de astăzi și de faptul, că această instruire trebuie să se desfășoare într-un mod individual.

Manifestarea deprinderilor ele-

va-te de cultură comportamentală în cadrul activității organelor administrației publice este o exigență a profesiogramei funcționarului public care condiționează celelalte aspecte.

Absolvenții Academiei, care vor deveni factori de decizie, trebuie să cunoască și deprinderile practice întru realizarea fructuoasă a managementului resurselor umane, angajarea personalului, crearea condițiilor pentru integrarea profesională, evaluarea performanțelor fiecărui colaborator și rezultativitatea activității lui. Aceasta presupune nu numai o pregătire multilaterală în domeniu, dar și o mare responsabilitate, deoarece de faptul cum se vor hotărî în practică aceste activități va depinde în mare măsură nivelul de guvernare în stat.

În condițiile trecerii la economia de piață absolvenții Academiei urmează să posede cunoștințe vaste în domeniul doctrinelor economice, macroeconomiei și microeconomiei, să cunoască principiile de formare și repartizare a bugetului Republicii Moldova și bugetelor locale, legitățile și mecanismele constituirii economiei regionale. Ei vor poseda abilități de management financiar, vor cunoaște practica

administrării patrimoniului din teritoriu, modul gestionării finanțelor locale și adoptării deciziilor privind problemele economice ale colectivității pe care o reprezintă organul administrației publice on care va activa.

Pe longă acestea, absolvenții AAP trebuie să acumuleze cunoștințe și deprinderi necesare pentru a putea ontocmi calitativ documentele ce caracterizează activitatea coti-diană a organului administrației publice și să asigure viabilitatea cotidiană a lui ca structură or-ganizațională. Imaginea pozitivă și eficacitatea activității unei primării, unui serviciu / minister va depinde on mare măsură de corectitudinea ontocmirii unei scrisori, decizii, adresări, unui proces-verbal, registru, altor documente ce țin de lucrările de secretariat.

On condițiile democratizării societății organizarea activității organelor administrației publice impune imperativul transparenței activității acestora. Acest fapt solicită necesitatea familiarizării audi-entului Academiei cu cunoștințele și deprinderile pentru organizarea relațiilor publice, care presupun nu numai informarea publicului larg despre activitatea organului admi-nistrației publice, ci și crearea con-dițiilor pentru controlul activității lui

pentru cetățeni și, bineonțeles, experiența dreptului de a participa plenar la procesul de dirijare a societății. Tema ar trebui să prevadă și mecanismele de implicare a cetățenilor on practica de lucru a organelor administrației publice, formele și metodele de stimulare a persoanelor care vor manifesta mai mult interes pentru activitatea zilnică a autorităților publice.

On cursul de lecții formatorul trebuie să vorbească și despre cuno-ștințele și deprinderile necesare pentru gestionarea imaginii auto-rității publice, stabilirea relațiilor constructive cu mass-media, in-vestigarea și formarea opiniei publice, instaurarea unui climat de oncredere reciprocă cu alte instituții statale și nestatale din țară și de peste hotare.

Pentru formarea profesională a viitorilor specialiști on administrație publică on cadrul Academiei de Administrare Publică este impor-tantă orientarea de valoare și deprinderile de autodidact, condiție oportună pentru actualizarea continuă a cunoștințelor și abili-tăților profesionale. Din aceste considerente, audienții trebuie să studieze la perfecție limbile moderne și informatica, care le vor permite accesul la cele mai sofisticate ma-terii, concepte științifice, experiența

altor țări în domeniu, la orice informație utilă pentru exercitarea calitativă a obligațiilor asumate.

Academia de Administrare Publică urmează să elaboreze planuri de studii care vor omblina științele ce vor contribui la dezvoltarea multilaterală a absolvenților, la formare de personalități. Am certitudinea că prelegerile, ținute pentru audienți, trebuie să fie urmate de

Prezentat: iulie,2006

Recenient: A.Roman, doctor habilitat, profesor universitar

E-mail:mi hail.platon@prim.md

EVOLUȚIA ACADEMIEI DE ADMINISTRARE PUBLICĂ PE LONGĂ PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Alexandru ROMAN,
Director al Academiei, doctor habilitat on științe istorice,
profesor universitar la specialitatea
„Științe socio-umanistice”

SUMMARY

In the context of the implementation of the Public Service Law (May, 4, 1995) and the legislation in general, during the 15 years of state independence the Republic of Moldova promotes different administrative practices of development and consolidation of the public administration system together with the realization of economic reforms (stabilization and economic growing on the basis of market economy, currency reform etc.), social-political reforms, as well as, forging the democratic rule of law. In this respect, the president of the Republic of Moldova, Mr. Vladimir Voronin at the meeting dedicated to the 15th anniversary of our country's independence, stated that there are apparent progresses in the realization of these strategic directions of state development, declaring that the state lives with its future, new hopes, that are instep with the name of Moldova, our state itself.

On contextul implementării preve-derilor Legii Serviciului public (4 mai 1995)¹ și a legislației on an-samblu, pe parcursul celor 15 ani de independență

statală on Republica Moldova se promovează diverse practici administrative de dezvoltare și consolidare a sistemului administrației publice, domeniu prioritar

al societății moldovenești, de rond cu realizarea reformelor economice (stabilizarea și creșterea economică pe baza dezvoltării economiei de piață, reforma monetară etc.), precum și a reformelor social-politice privind făurirea statului democratic de drept. Peședintele Republicii Moldova, dl Vladimir Voronin, a constatat pe cadrul adunării festive consacrate celei de-a XV-a aniversări a independenței Patriei noastre, progrese evidente pe realizarea direcțiilor strategice de dezvoltare a țării, declarond că ...acum țara trăiește cu viitorul, cu noi speranțe, care sont inseparabile de numele Moldova, de onsuși statul nostru². Iar recent dl Vladimir Voronin a menționat că ...realizările onregistrate pe ultimii ani de țara noastră au fost posibile datorită stabilității din societate, datorită cooperării, mai mult sau mai puțin constructive dintre toate ramurile și organele puterii, datorită in-staurării celei mai elementare ordini atot pe economie, cot și pe ontreaga societate, precum și datorită combaterii consecvente a corupției³.

Necesitatea instituirii structurilor specializate pe domeniul elaborării și promovării politicii de cadre eficiente, pe scopul creării unui sistem de

stat pe vederea pregătirii și perfecționării cadrelor pentru domeniul administrației publice se simțea de acum la prima etapă de consolidare a independenței țonărului stat moldovenesc. Astfel, la oncepu-tul anului 1993 pe cadrul Aparatului Guvernului (pe atunci Cancelaria de Stat) a fost creată Direcția cadre, dl Mihail Platon fiind numit pe funcția de viceministru de stat – șef al acestei Direcții. Apoi, pe scopul asigurării promovării unei politici oficiale de cadre pentru serviciul de stat, prin Decret prezidențial s-a creat Consiliul pentru problemele politicii de cadre pe longă Peșe-dintele țării, condus de viceprim-ministrul Republicii Moldova.

Pe asemenea condiții, la oncep-turile statalității moldovenești con-temporane, cu circa 13 ani și jumătate pe urmă, la 21 mai 1993, prin Decretul Peședintelui Republicii Moldova nr. 73 s-a instituit pe longă Guvernul țării Academia de Studii pe Domeniul Administrării Publice, creată pe baza Centrului de Pregătire și Perfecționare a Perso-nalului din Administrarea Locală. Decretul stipula că instituția se organizează, ținondu-se cont de necesitatea formării unui aparat de stat de tip nou, profesionist și pe scopul creării unui sistem de

stat de pregătire și perfecționare a ca-drelor pentru organele administrației de stat și de autoadministrare locală, al elaborării și promovării unei politici de cadre eficiente⁴. Primul rector al Academiei a devenit viceministrul de stat, dl Mihail Platon, doctor habilitat on științe economice.

Guvernul Republicii Moldova a aprobat prin Hotărârea nr. 483 din 5 august 1993 Statutul Academiei, a stabilit că ea este o instituție de învățământ postuniversitar pe lângă Executivul central, cu obiectivul principal de pregătire și perfecționare a cadrelor de funcționari pentru administrația publică centrală și locală. Academia și-a conceput activitatea, și on primul an de studii 1993-1994, la recomandarea autorităților publice respective, avea deja 41 de audienți la secția zi și 97 – la secția cu frecvență redusă. Inițial studiile se efectuau doar la o singură specialitate Administrarea publică, cu durata de un an – la zi și 2 ani – la secția cu frecvență redusă. Corpul profesoral-didactic constituia pe atunci doar 11 cadre titulare și 17 – prin cumul.

Curând, s-a trecut la o nouă concepție de instruire și un nou model instituțional privind pregătirea și perfecționarea cadrelor din serviciul public. Oponend cu următorul an de studii, 1994-1995, pregătirea funcționarilor publici se efectuează de acum on cadrul a trei specialități: Administrare publică, Management și Relații internaționale, modificându-se și durata de studii: de 2 și, respectiv, 3 ani⁵.

Pe parcursul primului deceniu de independență se consolida și Academia de Studii on Domeniul Administrării Publice pe lângă Guvernul Republicii Moldova, fiind condusă cu multă măiestrie de către rectorul-fondator, dl Mihail Platon. Noua societate democratică moldovenească se găsea ontr-un proces con-tinuu de formare, deși oncă nu era susținută suficient de autoritățile publice. Managerul principal al Academiei se afla mereu on căutare, depunea eforturi mari ontru perfecționarea structurală și funcțională a instituției, consolidarea ei cu cadre performante, fiind susținut plenar de colectivul academic pe care-l conducea*.

Mă bucur că am reușit să orga-nizăm on mod planificat studiile prin doctorat la trei specialități științifice: Teoria și

* NOTĂ: Menționez, că on primăvara anului 1995, am fost invitat și eu la Academie, devenind următorul, după rector, doctor habilitat on științe, dovedindu-se astfel că sont necesari doctorii habilitați pentru consolidarea doctoratului, care abia se onfiripa; m-am transferat apoi din funcția de director al Arhivei Naționale, și numit șef Secție știință și doctorat. La acea vreme din lipsa de cadre calificate, mi-s-a oncredințat concomitent și funcția de decan al Facultății (Secției) relații internaționale, muncind astfel simultan on aceste funcții, circa 5 ani.

istoria administrației publice, Managementul (on ramura de activitate) și Relații Internaționale, fiind alocate locuri cu finanțare de la buget. Astfel, a fost efectuată anual onmatricularea doctoranzilor cu formă de instruire la zi (3 ani) și cu frecvență redusă (4 ani). S-au organizat conferințe științifice cu participarea doctoranzilor și competitorilor, corpului profesoral-didactic al Academiei, importante manifestații științifice cu caracter național și internațional. On curând au fost susținute primele teze de doctor on științe politice, juridice, economice, elaborate on cadrul Aca-demiei. Totodată, se efectuau planificat investigații științifice, s-a reușit instituirea unui sistem eficient de realizare a Comenzii de Stat on domeniul investigațional*.

După primii cinci ani de activitate s-a modificat structura și chiar denumirea Academiei. Experiența, acumulată on primul cincinal de la fondare, precum și necesitatea intensificării implementării on practica administrativă a prevederilor Legii Serviciului public (mai 1995) și Legii privind administrația publică locală (decembrie 1994) au

condiționat adoptarea on aprilie 1998 a Hotărârii Guvernului cu privire la modificarea denumirii ei - on Academia de Administrare Publică pe longă Guvernul Republicii Moldova. Prin acest act al Executivului central este aprobat un statut nou al instituției, perfecționându-se structura, funcțiile și predestinația Academiei, obiectivul prioritar devenind extinderea tuturor formelor de activitate și instruirea unui contingent tot mai mare și mai calificat de funcționari publici.

Concomitent cu evoluția structurală a Academiei a continuat și optimizarea ei funcțională, extinderea și perfecționarea genurilor de activitate. Astfel, paralel cu studiile postuniversitare și instruirea continuă de perfecționare, on anul 1997 Academia a onceptut și instruirea universitară prin admiterea absolvenților liceelor și școlilor medii la studii specializate on domeniul administrării publice. Timp de un deceniu (1997-2007), instituția a pregătit și 365 specialiști cu studii superioare on domeniul administrației publice.

O componentă extrem de importantă a procesului de pregătire a cadrelor este organizarea stagi-

*NOTĂ: Primul studiu colectiv de proporții a fost ontitulat „Istoria administrației publice din Moldova”, (autori – Mihail Platon, doctor habilitat on economie, profesor universitar, Alexandru Roman, doctor habilitat on științe istorice, profesor universitar, Sergiu Roșca, doctor habilitat on filosofie, profesor universitar și Teodor Popescu, doctor on științe politice, Chișinău, 1999, 472 pag.).

ilor de practică a audienților și funcți-onarilor publici on instituțiile auto-rităților publice centrale și locale, precum și deplasările periodice on teritoriu. On cadrul lor audienții studiază experiența avansată on domeniu și se familiarizează cu bunele practici, acumulate on struc-turile respective ale administrației publice. On această ordine de idei, o realizare majoră a Academiei este stabilirea, prin Dispoziția Guvernului Republicii Moldova nr. 418-d din 4 noiembrie 1997, a celor 16 primării municipale, orășenești, comunale și sătești on calitate de centre metodice pentru instruirea participanților la cursurile de perfecționare⁶.

Experiența primului deceniu de constituire și consolidare a Acade-miei de Administrare Publică ca in-stituție specializată de onvățământ uni-versitar și postuniversitar on domeniul administrației publice, afiliată Gu-vernului Republicii Moldova, a de-monstrat cert maturizarea ei. Viața a arătat că cea mai adecvată formă pentru Academie, on noile condiții, este cea de instituție specializată postuniversitară pe longă Președinte-le țării.

Tendințe similare s-au mani-festat și on țările vecine, on special on cadrul CSI, cu statele căreia Republica Mo-ldova are cele mai mari tangențe, ge-nerate de dezvoltarea lor comună timp de o perioadă considerabilă a seco-lului XX.

De exemplu, on țara vecină din-spre Est această instituție se numește Academia Națională de Administrare Publică pe longă Președintele Ucrainei. Ea are cel mai onalt statut de instituție postuniversitară din țară, președintele Academiei și cei patru vicepreședinți fiind numiți prin decret prezidențial. Un statut similar ol au și Academiile de Administrare Publică din Belarus și Rusia, cu care Academia de Admin-istrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova, colaborează on baza Acordurilor bilaterale*.

On rezultatul evoluției Acad-emiei de la onceputul noului secol și mileniu, la 12 februarie 2003, prin Decret prezidențial, instituția și-a schimbat statutul, devenind Acade-mie de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova. Conform noului statut, aprobat prin De-cretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1379-III din 18 iulie 2003, instituția și-a mo-dernizat

*NOTĂ: Apropo, am avut prilejul să absolv Academia de Administrare Publică pe longă Președintele Federației Ruse, realizandu-mi on această instituție redutabilă postdoctoratul și susținond cu succes on primăvara anului 1992 teza de doctor habilitat on științe istorice la specialitatea "Istoria Patriei". Anii de studii on cadrul Academiei de la Moscova mi-au permis să cunosc instituția dată și programele ei on esență.

structura, direcțiile și obiectivele prioritare de activitate, și-a consolidat corpul profesoral-didactic, ceea ce asigură funcționalitatea ei la un nivel mai înalt. În acest context la 5 august 2003 Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 962 Privind asigurarea funcționării Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova⁷, care stabilește statutul studiilor, modelul diplomei de absolvire și mecanismul funcționării instituției. Acest important document constituie suportul normativ de bază în organizarea și asigurarea funcționalității Academiei, în temeiul căruia anual, prin Hotărâre de Guvern, se aprobă Comanda de Stat de înmatriculare a funcționarilor publici la cele 3 specialități, iar prin Decret prezidențial se formează Comisia de selectare și admitere.

Pe lângă instruirea funcționarilor publici la cele 3 specialități postuniversitare și 6 specialități ce țin de studii prin masterat profesional, extrem de oportună și actuală este instruirea continuă - perfecționarea funcționarilor publici din cadrul autorităților publice centrale și locale. Acest gen de activitate se realizează în baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 845 din 26 iulie 2004 privind apro-

barea Regulamentului cu privire la perfecționarea profesională a funcționarilor publici⁸, precum și a hotărârilor Guvernului privind aprobarea anuală a Comenzii de Stat de perfecționare a funcționarilor publici. În anul 2005 în cadrul Academiei a fost creată o structură specializată nouă - Direcția perfecționare profesională a personalului, preocupată de organizarea instruirii continue a funcționarilor publici și altor colaboratori din cadrul autorităților publice. Astfel, circa 13 mii de persoane au absolvit studii postuniversitare și cursuri de perfecționare și formare continuă în aulele academice.

Succint, aceasta este calea evoluției organizatorice, parcursă de Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova timp de mai bine de 13 ani de activitate. În context funcțional și curricular vom constata că instituția și-a concentrat reușit eforturile, întregul potențial și experiența în domeniu pentru constituirea unui Centru Național de formare și perfecționare a funcționarilor publici, de promovare a politicii de stat în domeniul serviciului public.

O realizare majoră în toți anii de existență reprezintă fenomenul

deosebit al acreditării Academiei de către stat on anul 2004. Consider că susținerea cu succes a procedurii acreditării este rezultatul muncii asi-duie benefice a ontregului colectiv, a tuturor cadrelor didactice, mana-geriale și auxiliare care au activat aici de-a lungul anilor. Mă bucur și mă mondresc personal pentru această frumoasă realizare a Academiei, nu numai ca persoană ce și-a adus contribuția la consolidarea ei cu oncepere din primăvara anului 1995, dar și pentru faptul că on calitate de membru al Colegiului Ministerului Educației și Tineretului am votat la ședința din 9 decembrie 2004 pen-tru acreditarea instituțională a Academiei de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova și a specialităților: Administrația publică-1051; Relații internaționale-0851; Management-1802, toate cu frecvență la zi și frecvență redusă. Posesoară a Certificatului de Acreditare Seria AU, nr. 000015, Academia este preocupată astăzi de realizarea unui proces complex de consolidare a capacităților sale, intensificarea acti-vității științifice, relansarea doctoratului, de crearea Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și a semina-relor de profil, restabili-

rea mecanis-mului de elaborare a investigațiilor științifice on baza Comenzii de Stat, stabilite anual on mod centralizat, de reorganizarea masteratului academic și profesional. Au fost organizate grupe de masteranzi cu studiere on limbile engleză și franceză. Continuă pregătirile on ansamblu pentru acreditarea științifică a Academiei. Acestea sont prioritățile funda-mentale de dezvoltare a Academiei on actualul an de studii – 2006-2007.

Astăzi Academia de Adminis-trare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova este on plină evoluție, continuond optimizarea organizatorică și structurală, con-solidarea potențialului didactic și managerial, relansarea activității științifico-metodice și extinderea capacităților sale on toate domeniile de activitate. Confirmare a acesteia este faptul că la 31 octombrie 2006 Șeful statului, domnul Vladimir Voronin, a convocat on cadrul Președinției o ședință de lucru specială on problema dată, eveniment deosebit on istoria instituției noastre. Este pentru prima oară on cei 15 ani de independență, cond Președintele țării acordă o atenție specială Acade-miei, dezvoltării și consolidării ei.

E de notat că la ședință au par-ticipat plenar Prim-ministrul, dl

Vasile Tarlev, viceprim-ministrul, ministrul administrației publice locale, dl Vitalie Vrabie, ministrul finanțelor, dl Mihai Pop, ministrul economiei și comerțului, dl Igor Dodon, viceministrul educației și tineretului, dna Viorelia Moldovan-Batronac, președintele Academiei de Științe a Moldovei, dl academician Gheorghe Duca, consilierii Președintelui Republicii Moldova dnii Marc Tkaciuk, doctor on științe istorice, conferențiar universitar, Mihail Platon, doctor habilitat on economie, profesor universitar, dnii Artur Reșetnicov, Petru Griciuc, precum și rectorul Academiei și vice-rectorul ei. Președintele țării a analizat on detalii situația instituției și a dat indicații concrete privind oportunitatea dezvoltării de mai departe a Academiei, elaborarea unui Plan de acțiuni de consolidare a capacităților ei, precum și de optimizare structurală și funcțională a instituției, modernizarea procesului de instruire, sporirea eficienței studiilor, constituirea unui sistem de evaluare și organizare a procesului educațional conform Procesului Pan-european de la Bologna.

Ontru realizarea indicațiilor Șefu-lui statului a fost elaborat proiectul unui Plan complex de consolidare a capacităților Academiei și de modernizare a sistemului

de formare profesională, documentul fiind supus dezbaterilor on cadrul ședințelor ordinare de la finele anului 2006 a Consiliului de Administrație (președinte – viceprim-ministrul, ministrul administrației publice locale Vitalie Vrabie) și a Senatului Academiei (președinte – rectorul Alexandru Roman) și onaintat Președinției și Guvernului Republicii Moldova. Planul complex constă structural din compartimente tematice distincte privind fundamentarea conceptuală a sistemului de instruire on domeniul administrației publice, asigurarea normativă a sistemului de formare a funcționarilor publici (inițială și continuă), accentuându-se prioritățile procesului modernizării învățământului postuniversitar on domeniul dat și oportunitățile de bază privind modernizarea formării continue a funcționarilor publici și a consolidării bazei metodico-didactice, celei tehnico-materiale a Academiei. Planul propus se referă on esență la perfectarea cadrului normativ-legislativ ce vizează activitatea Academiei, modernizarea procesului instructiv și sporirea calității instruirii on cadrul formării inițiale și perfecționării funcționarilor publici, elaborarea noilor strategii de instruire, evaluare a cunoștințelor

și formare/perfecționare a cadrelor din autoritățile publice centrale și locale, promovarea noilor strategii financiare în contextul realizării unei politici economico-financiare adecvate necesităților reale etc.

În contextul realizării procesului complex de modernizare structurală și funcțională, Academia elaborează în prezent un set de proiecte privind concepțiile și strategiile noi în problema optimizării procesului de instruire inițială și continuă/perfecționare a funcționarilor publici, diverse programe și planuri de dezvoltare, precum și de consolidare a capacităților sale. A fost realizat recent un site performant al Academiei pe INTERNET (în limbile moldovenească, engleză și rusă) prin valorificarea a cca 200 mii lei din Proiectul Băncii Mondiale, pe care vor fi plasate programele, cursurile de reciclare etc. Aceste strategii noi și concepții se bazează pe tehnologii educaționale naționale și internaționale avansate în domeniul metodicilor și metodologiilor moderne andragogice, pe experiența acumulată și cea a partenerilor din străinătate (inclusiv, pe bogata experiență a renumitei Școli Franceze de Administrare, cu conducerea căreia s-a convenit la întrunirea

de la Kiev (Ucraina), asupra semnării unui Acord de colaborare bilaterală, pe experiența Țărilor Baltice și altor state din cadrul Uniunii Europene .

Prioritar la etapa actuală este suportul de bază în elaborarea documentelor de program în domeniul administrației publice, reprezentat prin diverse acte normative. În acest context, Academia oși realizează activitatea în baza experienței acumulate privind actele normative fundamentale ce țin de transpunerea în practica administrativă, inclusiv: Hotărârea Parlamentului din 18 iulie 2002 privind aprobarea Concepției cu privire la politica de personal în serviciul public⁹; Hotărârea Guvernului din 20 mai 2004 despre aprobarea Regulamentului cu privire la atestarea funcționarilor publici¹⁰; Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 9 noiembrie 2004 privind organizarea formării continue¹¹ etc.

Sunt convins că în cadrul activităților de elaborare a documentului prioritar, Concepția instruirii profesionale, trebuie să se întemeieze pe principiile umanizării, accesibilității, adaptivității, creativității, diversității și responsabilității juridice și sociale. Numai astfel conceptul instruirii profesionale

a funcționarilor publici va corespunde standardelor educaționale contemporane. În vederea pregătirii temeinice cu caracter conceptual, bazate pe conștiință civică și mentalitate statală, atașament patriotic și participare plenară la consolidarea statalității naționale moldovenești, care ar omblina organic necesitățile personalității și societății, ar dezvolta capacitățile de lucru în echipă, abilități diverse de comunicare în mai multe limbi străine și în limbajul tehnologiilor informaționale.

Conform statutului de Centru Național în domeniul administrației publice, Academia participă activ la formarea și promovarea cadrului legal al serviciului public, statutului și deontologiei funcționarului public. Mai mulți specialiști, cadre didactice și manageriale participă la elaborarea diverselor proiecte de legi, concepții și strategii naționale din cadrul procesului realizării reformei complexe a administrației publice centrale și locale.

Analiza generală a evoluției administrației publice la care oșii aduce plenar contribuția Academia de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova ca Centru Național în domeniu, demonstrează că

pe parcursul unui deceniu și jumătate de independență reală a statului au avut loc 4 reforme administrativ-teritoriale, care au implicat, inevitabil, și reformele administrației publice locale din anii 1991, 1994, 1998 și 2003. Totodată, după obținerea de către țara noastră a statutului de membru al Consiliului European (iunie 1995), acest for s-a pronunțat de mai multe ori asupra modificărilor ce s-au produs în domeniul administrației publice. Mai târziu, Congresul Puterilor Locale și Regionale a adoptat, în iunie 2002 și în noiembrie 2005, hotărâri speciale de monitorizare a evoluțiilor ce au loc în domeniul autonomiei locale. Intrarea în vigoare pentru Republica Moldova a Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală (ratificată la 1 februarie 1998) a permis să fie stabilite un șir de principii și standarde europene de organizare și funcționare a autorităților locale. O consecință directă a începerii reformei administrației publice centrale, lansate prin adoptarea Hotărârii Guvernului nr. 1402 din 30 decembrie 2005, privind Strategia de Reformă a Administrației Publice Centrale în Republica Moldova, a fost crearea Ministerului Administrației Publice Locale, care are un impact pozitiv

asupra funcționării instituțiilor de autonomie locală în țara noastră.

Prioritate de bază în realizarea principalelor oportunități ale Academiei sunt toate componentele cadrului legal național și internațional în domeniul dat. Printre documentele cu caracter internațional vom menționa Carta Europeană Exercițiul autonom al Puterii Locale, ratificată de Republica Moldova, precum și Declarația cu privire la autonomia locală, adoptată la Rio de Janeiro încă în 1985.

Un rol deosebit în realizarea procesului reformei administrației publice îi revine conducerii țării, care a declarat anul 2005 drept Anul colectivităților locale din Republica Moldova, precum și alte multiple inițiative administrative privind realizarea unei reforme ample și profunde a administrației publice din Republica Moldova. Elaborarea și adoptarea unor asemenea programe fiind caracteristică doar actualei guvernări (instaurate în rezultatul alegerilor parlamentare din februarie 2001 și martie 2005, adică imediat cu trecerea omenirii în noul secol și mileniu) reprezintă factori decisivi ai dezvoltării durabile a societății moldovenești. În acest context, se realizează eşalonat Programul

de activitate al Guvernului Republicii Moldova pentru perioada 2005-2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”, adoptat prin Hotărârea Parlamentului nr. 42-XVI din 9 aprilie 2005¹² („M.O.”, nr. 62-64, precum și ca ediție aparte).

În baza acestui program, prin Hotărârea nr.790 din anul 2005, Guvernul a aprobat un Plan de acțiuni pentru perioada respectivă, care, având drept suport respectarea principiului consecvenței și continuității, reflectă mersul realizării principalelor documente de program (SCERS, Programul Național „Satul Moldovenesc (2005-2015)”, „Planul de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană), stabilind, în plan strategic, politicile economice și sociale în țara noastră. Totodată, în scopul consolidării cadrului juridic, necesar pentru realizarea politicilor social-economice respective, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în noiembrie 2005 Programul legislativ pentru anii 2005-2009.

Potențialul Academiei contribuie la realizarea reformei administrative din țara noastră, orientate spre susținerea proceselor constructive de dezvoltare a societății moldovenești. Astfel, importantă structură

administrativă în contextul dezvoltării comunitare este Ministerul Administrației Publice Locale, înființat în baza Legii nr. 25-XVI din 16.02.06. În contextul reformării în continuare a sistemului administrației publice locale, conform Hotărârii nr. 1059 din 14 septembrie 2006, Guvernul Republicii Moldova a reorganizat oficiile teritoriale ale Aparatului Guvernului, transformându-le în direcții teritoriale control administrativ ale Ministerului Administrației Publice Locale. În aceeași zi a mai fost adoptată Hotărârea Guvernului nr. 1060 cu privire la direcțiile teritoriale control administrativ, fiind aprobate regulamentul și structura acestor direcții ministeriale în teritoriu. Printre alte atribuții de bază ale activității acestor direcții teritoriale, vom menționa: controlul obligatoriu, sub aspectul legalității, al actelor de angajare și de eliberare a personalului din administrația publică locală și altele¹³. Cele 8 direcții de control administrativ desconcentrate în teritoriu efectuează coordonarea procesului de regionalizare a țării, în septembrie 2006 prezentând Guvernului proiectul Strategiei de dezvoltare regională și al cadrului instituțional legal de implementare a ei¹⁴, adoptate ulterior. Principal este faptul că

permite să conchidem că crearea Ministerului Administrației Publice Locale nu va diminua nicidecum esența autonomiei locale administrative și financiare a autorităților publice locale, ci va permite coordonarea pe viitor a activităților în scopul dezvoltării regionale și consolidării autonomiei locale.

E de notat că Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova are o colaborare multilaterală cu acest Minister de ramură în contextul promovării reformelor administrației publice în țara noastră. În acest scop ministrul, dl Vitalie Vrabie, este desemnat în calitate de membru al Senatului Academiei. În legătură cu numirea la 15 noiembrie curent în funcția de viceprim-ministru al Republicii Moldova, ministru al administrației publice locale, dl Vitalie Vrabie, conform art. 9.1 al Statutului Academiei, aprobat prin Decretul Președintelui țării nr. 1379-III din 18 iulie 2003, este președinte al Consiliului de Administrație al Academiei de Administrare Publică. În același timp, conform Hotărârii Guvernului privind organele manageriale și consultative, rectorul Academiei este membru al Colegiului Ministerului Administrației Publice Locale.

Menționăm că un scopul consolidării capacităților Academiei se organizează seminare în cadrul instruirii continue a funcționarilor publici pe baza sistemului de module. Interesant și util pentru consolidarea resurselor umane în cadrul dezvoltării locale a fost seminarul Eficientizarea managementului administrației publice locale, organizat la Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova (iunie 2006), un scopul instruirii teoretice și aplicative a primarilor satelor (comunelor) din Unitatea Teritorial-Autonomă Găgăuzia și localităților cu populație alolingvă din Republica Moldova. (Stagiul a fost organizat pe baza a 4 module, inclusiv: Prioritățile naționale în activitatea autorităților administrației publice locale, Bazele teoretice și aspectele practice de succes în activitatea primarului, Dezvoltarea personalului de funcționari publici etc.). Concomitent, în aulele academice se practică cu succes organizarea diferitor mese rotunde și ateliere de lucru cu tema-tica: Dezvoltarea capacităților manageriale ale unui primar modern, Managementul proiectelor și pro-

gramelor europene ș.a.

Corpul profesoral-didactic al Academiei, specialiștii diferitor secții, catedre și direcții continuă să participe plenar la elaborarea și implementarea noilor tehnologii de formare inițială și continuă, a noilor strategii și concepții în acest important domeniu al administrației publice. Astăzi, într-o perioadă de modernizare continuă a sistemului administrației publice locale este simțită necesitatea de a avea specialiști înalt calificați, fiind oportune strategiile eficiente de formare a personalului și de perfecționare a funcționarilor publici din autoritățile administrative locale de nivelul I și II.

În acest context, în cadrul unei ședințe la masa rotundă din 20-21 mai 2005 Guvernul Republicii Moldova, în cooperare și cu susținerea Consiliului European, a inițiat în comun cu Academia de Administrare Publică procesul de elaborare a Strategiei Naționale de Instruire pentru administrația publică locală din Moldova. A fost creat Grupul Co-ordonator, ce reprezenta toate instituțiile implicate în reforma și dezvoltarea administrației publice locale, cu scopul de a

* NOTĂ: Grupul respectiv s-a întrunit consecutiv în patru ședințe de lucru (inclusiv, la Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova – octombrie 2005, Bălți – februarie 2006, Vadul lui Vodă – mai 2006 și ultima, recentă – din nou la Academie).

asigura natura participativă a Strategiei Naționale de Instruire, grupul fiind constituit din cei mai dotați specialiști ai teoriei și practicii administrative*.

La demararea acestui proces important, încă în decembrie 2005, s-a făcut un studiu asupra necesităților de instruire a funcționarilor publici și aleșilor locali, prin metodă de chestionare, la care au participat funcționari din 32 consilii raionale, 2 municipii și 265 primării. Au fost chestionate 7 categorii de funcționari din cele 265 de primării și 14 categorii de funcționari din cele 32 de raioane.

La 22 septembrie 2006 Grupul Coordonator, alcătuit din 40 de membri (inclusiv, rectorul Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova – dl A. Roman, viceministrul administrației publice locale – dl V. Guznac, directorul IDIS „Viitorul” – dl I. Munteanu, președinții de raion – dl Ș. Bratu (Cahul), dl G. Sorbu (Criuleni), dna L. Lupu (Honești), dl I. Moiseev (Ștefan Vodă), primarii dnii A. Moldovan, N. Darie ș.a., precum și dl D. Popescu de la Consiliul European, experții internaționali dna L. Vavrova, dl I. Berghez) a examinat varianta finală a Strategiei de Instruire a Persoanelor din Administrația Publică Locală

din Republica Moldova, precum și Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei respective. Astfel, în cadrul Academiei a fost acceptată Strategia Națională de Instruire pentru Administrația Publică Locală din Moldova și Planul de Acțiuni pentru realizarea Strategiei de instruire pentru funcționarii publici și aleși locali (2007-2010). Aceste documente au fost perfectate de Ministerul Administrației Publice Locale și prezentate Guvernului.

La etapa actuală, printre cele mai importante activități ale Academiei rămâne formarea continuă și perfecționarea tuturor categoriilor de funcționari publici. Prioritățile fundamentale de reorganizare a Academiei în cadrul Reformei administrației publice în ansamblu constau în consolidarea cadrului legal, optimizarea structurală și funcțională, fundamentarea conceptuală a sistemului național de formare a funcționarilor publici și modernizarea formării continue, a perfecționării ciclice a corpului de funcționari din sistemul autorităților publice centrale și locale.

În această ordine de idei, un suport solid în domeniul asigurării evoluției calitative și cantitative a procesului formării continue a funcționarilor publici reprezintă

implementarea diferitor proiecte naționale și internaționale ce țin de administrația publică în cadrul Academiei. Astfel, în prezent organizăm realizarea proiectului de instruire și certificare a funcționarilor publici în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații, precum și a guvernării electronice. În cadrul realizării Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova Electronică” și a Planului de Acțiuni în acest domeniu, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 255 din 9 martie 2005, de către Academie și partenerii săi sunt elaborate Normele metodologice de instruire și Curriculumul pentru pregătirea funcționarilor publici; aplicații automatizate pentru evaluarea cunoștințelor în tehnologiile informaționale și comunicaționale pentru obținerea Certificatului Național de operare pe calculator (CNOC) și organizarea proiectului-pilot de instruire a funcționarilor publici în acest domeniu important. În anul 2006 sub egida Academiei au fost editate 8 module ale Manualului de instruire a funcționarului public „Societatea informațională și guvernarea electronică”. Participăm la realizarea prevederilor legilor cu privire la evaluarea conformității

(nr. 186-XV din 24.04.2003), cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat (nr. 467-XV din 21.11.2003), cu privire la documentul electronic și semnătura digitală (nr. 246-XV din 15.07.2003), precum și a Hotărârilor Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Politicii naționale privind edificarea societății informaționale (nr. 632 din 8.06.2004), cu privire la aprobarea Regulamentului privind mecanismul de realizare a Planului de Acțiuni „Moldova Electronică” (nr. 27 din 6.01.2006) etc.

Un eveniment deosebit de important este faptul că din anul 2006 în Academie a început implementarea Componentei C „Capacitatea de instruire și școlarizare” a Proiectului Băncii Mondiale „Managementul finanțelor publice”, aprobat prin Legea nr. 293-XVI din 16 noiembrie 2005 și realizat în parteneriat cu Ministerul Finanțelor. Această componentă este finanțată (conform Acordului de Grant din 23.12.2005, în valoare de 2 mln. dolari SUA) de către Fondul Fiduciar SIDA din Suedia. În contextul susținerii și promovării reformei administrației publice din Republica Moldova deja în iulie au fost organizate cursuri

de instruire a funcționarilor publici din sistemul financiar-fiscal și a formatorilor la Modulele „Managementul general” și „Managementul controlului intern”, unde au fost antrenați experții de la SIPU-International din Suedia.

Totodată, în realizarea procesului privind acordarea asistenței autorităților locale din Republica Moldova sunt antrenați experții diferitor instituții avansate în domeniu din țările Uniunii Europene. Astfel, în acest context SIPU-International, finanțat de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA, ASDI) și Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova au organizat un șir de activități de instruire a funcționarilor publici și politicienilor la nivel local și regional (Tighina și Cahul). Pentru ei au fost pregătite diverse materiale de referință¹⁵.

În august 2006 la Academie s-au desfășurat cursuri de instruire a formatorilor la Modulul „Managementul personalului”. Experții Public Administration International (Londra, Marea Britanie) au instruit în calitate de formatori ai acestui modul funcționari publici din țară, care vor recicla în viitor lucrătorii autorităților publice centrale

și locale. Momentan suntem preocupați de selecția unei companii internaționale (din cele 12 instituții-participante la concurs), care va elabora 18 module (manuale) de instruire a funcționarilor publici în domeniul managementului general, al personalului și finanțelor publice.

Practic avem deja în lucru 4 module din cadrul celor preconizate de proiectul respectiv. Conform opiniei conducătorului Unității pentru reforma administrației publice din cadrul Aparatului Guvernului, dlui Sergiu Tatarov, până la finele anului 2006 vor fi implementate circa 60 de proiecte ce au tangențe cu domeniul administrației publice.

Astfel, printre direcțiile prioritare de activitate se evidențiază un complex integrat de diverse acțiuni tematice direcționate spre susținerea reformei administrației publice, formarea și perfecționarea funcționarilor publici. Deși există încă multe probleme stringente, sunt deja înregistrate unele rezultate palpabile. Însă în același timp se notează că dacă primarii se bucură de unele posibilități în domeniul instruirii profesionale, oferite de Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova și unele

organizații ne-guvernamentale, problema instruirii elementare a consilierilor locali rămâne nesoluționată. Ea devine extrem de actuală și importantă în prezent, când a rămas mai bine de jumătate de an până la alegerile generale în toate structurile administrației publice locale din țara noastră.

Un consecință, sporește cota funcționarilor din cadrul autorităților publice locale, supusă anual procesului de formare și perfecționare în cadrul Academiei. Astfel, dacă 70 la sută din funcționarii care în 2004 au participat la cursurile de reciclare reprezentau autoritățile locale de nivelul I și II (conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 31 din 30.01.2004), apoi, în 2005, funcționarii publici de rang local alcătuiau 75 la sută (Hotărârea Guvernului nr. 1486 din 31.12.2004)¹⁶.

Problemă de prioritate iminentă, undeosebi în mun. Chișinău, este perfecționarea ale țării: la Cahul (7.09. 2006), la Bălți (14.09.2006) și Chișinău (21.09. 2006), în incinta Academiei de Administrație Publică.

O rezonanță socială de amploare a avut Conferința publică științifico-practică „Integritatea în serviciul public: repere etice”, organizată în octombrie 2006 de către Academia de Administrație Publică în parteneriat cu Transparency International-Moldova¹⁸. În mesajul de salut la inaugurarea forului și în raportul prezentat, rectorul Academiei a evidențiat ca prioritară oportunitatea adoptării Codului deontologic al funcționarului public.

funcționarilor publici, absolut necesară pentru dezvoltarea locală. Astfel, pe parcursul perioadei ce a anticipat ultimele alegeri generale locale (mai-iunie 2003) circa 40 la sută din funcționarii în exercițiu au participat la cursuri de perfecționare și reciclare, organizate în cadrul Academiei¹⁷.

Concomitent, se organizează diverse și multiple reuniuni ale specialiștilor din cadrul autorităților publice locale. Bunăoară, printre cele mai eficiente activități recente se înscrie Forumul legislativ și practic „Consolidarea administrației locale în Republica Moldova”, organizat de Ministerul Administrației Publice Locale la inițiativa dlui Vitalie Vrabie în comun cu Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, cu participarea specialiștilor Academiei. Forumul, la care au participat președinții tuturor celor 32 de raioane, primarii generali ai municipiilor Chișinău și Bălți, primarii orașelor, comunelor, satelor și satelelor, s-a desfășurat în incinta Academiei de Administrație Publică.

La Conferința publică științifico-practică „Integritatea în serviciul public: repere etice”, organizată în octombrie 2006 de către Academia de Administrație Publică în parteneriat cu Transparency International-Moldova¹⁸, s-a desfășurat un dialog deschis între reprezentanții administrației publice locale și societății civile, în cadrul căruia s-a prezentat și discutat despre etica funcționarului public. În mesajul de salut la inaugurarea forului și în raportul prezentat, rectorul Academiei a evidențiat ca prioritară oportunitatea adoptării Codului deontologic al funcționarului public.

on plină evoluție. Astăzi continuă optimizarea ei organizatorică și structurală, consolidarea potențialului didactic și managerial, relansarea activității științifice și extinderea capacităților ei în toate domeniile de activitate. Prioritatea primordială constă în realizarea consecutivă a obiectivelor și indicațiilor concrete înainte de Președintele Republicii Moldova, dl Vladimir Voronin, privind oportunitatea dezvoltării de mai departe a Academiei, elaborarea unui Plan de acțiuni de consolidare a capacităților ei, care s-a examinat la porunca Prim-ministrului, dlui Vasile Tarlev, în cadrul Aparatului Guvernului și a Ministerelor Administrației Publice Locale, Economiei și Comerțului, Finanțelor și Justiției, Educației și Tineretului, fiind propus pentru aprobare de către Guvern. Acest document complex constă structural din compartimente tematice distincte privind fundamentarea conceptuală și asigurarea normativă a sistemului de formare în domeniul administrației publice, prioritățile procesului modernizării învățământului postuniversitar într-un așa domeniu important și oportunitățile de bază privind modernizarea formării continue a funcționarilor publici, a consolidării bazei metodico-didactice și tehnico-materiale a Academiei.

Actualmente, colectivul Academiei a inițiat elaborarea unui set de proiecte privind noi concepții și strategii în problema optimizării procesului de instruire/perfecționare inițială și continuă a funcționarilor publici, diverse programe și planuri de dezvoltare și consolidare a capacităților sale. Acestea se bazează pe tehnologii educaționale naționale și internaționale avansate în domeniul metodicilor și metodologiilor moderne andragogice, pe propria experiență acumulată și pe cea a partenerilor din străinătate.

Un suport solid în domeniul asigurării evoluției calitative și cantitative a procesului formării continue a funcționarilor publici îl constituie implementarea creativă în cadrul Academiei a diferitor proiecte naționale și internaționale în domeniul administrației publice privind dezvoltarea serviciului public din Republica Mol-

T eoria statului și dreptului

EVOLUȚIA STATALITĂȚII MOLDOVENEȘTI ON EPOCA CONTEMPORANĂ

Victor STEPANIUC,
Președinte al Comisiei pentru cultură, știință,
onvățământ, tineret, sport și mijloace de informare
on masă, membru al Biroului Permanent
al Parlamentului Republicii Moldova

SUMMARY

For many years some of home and foreign historitians tried to give reasons for the fact that Moldova historically was never a state that it was the territory property of Romania or presents an old Russian territory.

For latest 15 years the number of historitian, authors of manuals and even some of deputies in the Parliament have been triing to convince that contemporary Moldova is an artificial state that has nothing with old Moldova. It's a paradox, but under the pressure of this tend in the independent and democratic state of the Republic of Moldova where the major part of the citizens consider themselves Moldavians ethnically, the history of Moldova is not believed.

Aproape două secole destinul Moldovei, continuitatea ei național-

statală on epoca modernă și contemporană constituie subiect de discuții. Tălmăcirile cele mai controversate ale istoricilor, juriștilor, politologilor noștri și străini sont legate de evenimentele din 1812, 1859, 1917-1918, 1940,

care au o semnificație aparte on istoria statului moldovenesc de ieri și de azi.

Decenii la rond unele curente ale istoricilor noștri și străini au oncerat să argumenteze teza precum că Moldova istorică nu

a fost nicicând un stat, ci o feudă teritorială românească ori vechi teritoriu rusesc. On ultimii 15 ani cohorte ontregi de istorici, autori de manuale și chiar deputați on Parlament caută să ne convingă că Moldova contemporană este un stat artificial, care n-are nimic on comun cu Moldova veche. Paradoxal, dar sub presiunea acestor curente, on statul independent și democratic Republica Moldova, unde majoritatea cetățenilor se consideră etnici moldoveni, a fost pusă on index on să și istoria Moldovei.

Omi permit să afirm că aceste viziuni conțin teze străine și nu reflectă realitatea obiectivă despre poporul moldovenesc. Da, cuceritorii, după cum afirma marele umanist Djavaaharlal Nehru, totdeauna au oncerat să ne facă, să ne scrie, să ne tălmăcească istoria, on să, de fiecare dată, poporul nostru a zidit cu demnitate istoria patriei noastre, Moldova, chiar on cele mai grele timpuri: cu sabia oșteanului, cu pana cărturarului sau cu plugul țăranului.

Viața a respins toate tălmăcirile superficiale asupra istoriei statului moldovenesc.

Creată la 1359 ontre Carpați și Nistru, Moldova veche, Moldova istorică, a suferit cea mai gravă tragedie on 1812, cond a fost dezbinată teritorial on 2 părți

de Poarta Otomană și Imperiul Rus. Moldova de Vest – Principatul Moldovei a supraviețuit ca stat vasal al Turciei până on 1859, cond a avut loc Unirea Principatelor. Moldova de Est, numită și Basarabia, anexată on urma tratatului de la București la Rusia on 1812, on pofida ompejurărilor istorice, și-a păstrat specificul său național moldovenesc.

Abordond evoluția statalității moldovenești on sec. XX, trebuie de remarcat că evenimentul de cotitură on istoria Statului Moldovenesc contemporan s-a produs on anul 1917. Anume on condițiile primenirilor revoluționare din Rusia on teritoriul istoric al Moldovei dintre Prut și Nistru a fost posibilă exprimarea voinței poporului moldovenesc pentru restabilirea statalității moldo-venești. La numeroase ontruniri ale ostașilor moldoveni pe fronturile Primului război mondial, ale țăranilor, intelectualilor, studenților, proprietarilor, preoților s-a cerut autonomie pentru Basarabia, auto-cormuire moldo venească, precum și instruirea on limba moldovenească on școli.

Evenimentele decisive de con-stituire a noii statalități moldovenești au avut loc on toamna anului 1917. On perioada 20-25 octombrie 1917 la

Chișinău și-a desfășurat lucrările Congresul Ostașilor Moldoveni, delegați de pe fronturile Primului război mondial. Sprijinindu-se pe statalitatea multiseclară a poporului moldovenesc, primul Congres al ostașilor moldoveni cu circa 600 de delegați a declarat autonomia teritorială și politică a Basarabiei pentru cormuirea căreia urma să se alcătuiască Sfatul Țării ca parlament provizoriu. Acest organ reprezentativ, executond Rezoluția a II-a a Congresului ostașilor moldoveni, a proclamat la 2 decembrie 1917 Republica Democratică Moldove-nească. Prin cele 11 rezoluții cu evidente caracteristici și atribuții constituționale, Congresul ostașilor moldoveni a trasat principiile de activitate a Sfatului Țării, a stabilit sarcini concrete de consolidare a puterii de stat, a preconizat con-stituirea guvernului, care urma să realizeze suveranitatea statală a Moldovei. Academicianul Ștefan Ciobanu constata, că forul ostașilor moldoveni a făcut ceea ce noi, civilii, doream, dar nu aveam puterea s-o facem. Ei proclamă autonomia Basarabiei, dau naștere organului revoluționar Sfatul Țării... Aici găsim sensul istoric al Congresului ostașilor moldoveni”¹. Anume acest forum s-a adresat popo-rului cu fraza: Cetățeni

moldoveni și popoare onfrățite ale Basarabiei!

Concluzia principală ce se im-pune on urma examinării multi-laterale și nepărtinitoare a proceselor și evenimentelor cruciale din ulți-mele luni ale anului 1917, hotă-rotoare pentru destinul istoric și pentru continuitatea Statului Moldovenesc, e că renașterea statalității moldovenești este opera ontregului norod al Moldovei. Reafirmarea statalității moldovenești nu a fost inițiată de sus, de politicieni provi-zorii sau de partide de ocazie, cu rădăcini străine. Ideea acestei fapte mărețe – de revenire la statalitatea moldovenească – a fost onfăptuită de reprezentanții celor mai largi mase de țărani și muncitori, ombrăcați, on virtutea omprejurărilor, on haine ostășești.

Astfel, la 2 decembrie 1917, cond a fost proclamata Republica Demo-cratică Moldovenească, se oncheie perioada de 558 de ani de monarhie cvasiabsolută, de autonomie cu suveranitate limitată, de regim gubernial al Moldovei dintre Prut și Nistru. Aceasta a fost prima Re-publică Moldovenească. Fostul ministru și apoi șef al guvernului Republicii Democratice Moldo-venești, Petru Cazacu, menționa: „Avond parlament (Sfatul Țării) cu președinte

și birou, având moștenite toate organele și instituțiile de la Imperiul Rus și Republica Rusească, având miliție și armată națională, votând legi și publicându-le în Monitorul Oficial (gazeta „Sfatul Țării”), dând proclamații, decrete, Republica Democratică Moldovenească avea aproape toate semnele exterioare ale unei organizări de stat, la care toți păreau a conveni”². Într-un mod sau altul, Republica Moldovenească a fost recunoscută ca atare. La 6 decembrie 1917, reprezentanții Guvernului bolșevic din Petrograd au salutat crearea Republicii Moldovenești. Din ianuarie 1918 la Chișinău funcționa Consulatul Republicii Franceze. Este de menționat că prin faptul că a permis și chiar a organizat proclamarea neatornării Republicii Democratice Moldovenești la 24 ianuarie 1918, Regatul României a recunoscut de iure și de facto renașterea statalității moldovenești. Astfel, după cum se stipula în articolul 2 al Constituției Republicii Democratice Moldovenești (proiect publicat în martie 1918): Republica Națională Moldovenească alcătuiește un stat unitar, independent și indivizibil, al cărui teritoriu nu poate fi înstrăinat”.

Pornind de la teza că suveranitatea înseamnă situația în care nici o autoritate externă nu

are putere politică sau juridică într-un stat, trebuie să subliniem că Republica Democratică Moldovenească a avut suveranitate statală pronunțată doar în perioada 2 decembrie 1917– 13 ianuarie 1918, cca 42 de zile. Din 14 ianuarie 1918 și până la 27 martie 1918, în condițiile ocupației RDM de armatele române, Guvernul și Parlamentul RDM a fost limitat în drepturi și acțiuni. Republica Moldovenească în această perioadă avea doar o anumită suveranitate limitată, funcționând în stare de asediu, anunțată pe teritoriul ei de generalii români. Conducerea RDM, Sfatul Țării au fost maltratate moral-psihologic de generalul român Broșteanu care și-a permis om-puşcarea unor deputați ai Sfatului Țării și activiștilor Congresului Țărănesc.

Prin actul din 27 martie 1918, numit în istoriografie ca actul despre unirea Basarabiei cu România, după cca 100 de zile de la constituirea sa în condițiile Primului război mondial, Republica Democratică Moldovenească, ocupată de patru divizii ale armatei române a fost prefăcută în „Basarabia, provincie autonomă a regatului român”.

O analiză nepărtinitoare a evenimentelor și premiselor

acestei hotărâri a Sfatului Țării demonstrează marea dilemă în care s-a aflat Republica Democratică Moldove-nească și Guvernul ei în ianuarie-martie 1918. Hotărârea despre anexarea Basarabiei la România a fost provocată fățiș sau indirect de marile puteri beligerante în Primul război mondial care au folosit România pentru a pedepsi Rusia Sovietică. Actul „Unirii” este ilegal, deoarece n-a fost votat prin plebiscit de poporul RDM, fiind hotărât de un organ temporar cu atribuții limitate – Sfatul Țării, în condiții de ocupație militară străină. Sfatul Țării, intimidat de Guvernul român și de generalii armatei de ocupație, a ignorat voința poporului moldovenesc, a depășit mandatul său, atribuit de Congresul ostașilor moldoveni – cel de a organiza alegeri în Adunarea Constituantă a Moldovei, care urma să adopte Constituția statului moldovenesc, suveran și independent.

Anexarea, în condițiile Primului război mondial, de către România a teritoriului Republicii Democratice Moldovenești – Basarabiei, considerată în baza dreptului internațional pe atunci din punct de vedere juridic încă teritoriu al Republicii Federative Ruse, a devenit cauza tensionării

relațiilor sovieto-române. Este de amintit, că Rusia Sovietică în perioada 1919-1924 a propus soluționarea problemei Basarabiei prin organizarea unui plebiscit sub control internațional.

Guvernul SUA, inclusiv Președintele acestui stat, Woodrow Wilson, a declarat în acei ani, că este îngrijorat de faptul că anexarea Basarabiei la România s-a făcut fără desfășurarea unui referendum. Prin aceasta s-a recunoscut că moldovenii au dreptul la autodeterminare și suveranitate națională. În mai multe rânduri, oamenii politici români și diplomați de prestigiu au subliniat lipsa de acoperire juridică a acțiunilor militare și politice a autorităților românești în „problema basara-beană”.

Nicolae Titulescu într-o scrisoare adresată regelui României, Carol al II-lea privind chestiunea Basarabiei, scria: „Autodeterminarea, la drept vorbind, este un plebiscit. Pentru a obține puterea dreptului internațional, orice plebiscit trebuie să se desfășoare în condițiile libertății. De aceea, acolo unde deseori s-a recurs la el, acolo anume forțele internaționale, iar nu cele militare ale unei sau altei părți cointeresate, au asigurat ordinea”³.

Cu toate acestea, România a re-

fuzat organizarea unui referendum on problema autodeterminării popu-lației on Basarabia, teritoriu disputat.

La 12 octombrie 1924 conduce-re a URSS a creat o autonomie moldovenească – RASSM on com-ponența RSS Ucrainene – expresie a realizării dreptului moldovenilor est-nistreni la autodeterminare națională on hotarele altui stat. Evident, din punct de vedere strict științific, geografic, politic și etno-demografic această formațiune nu poate fi considerată act de renaștere a statalității ontregului popor moldovenesc, cum se afirma on istoriografia sovietică. Ea a fost doar expresia recunoașterii unor drepturi naționale, inclusiv a unirii moldo-venilor de pe am-bele maluri ale Nistrului, care s-a realizat parțial doar după 28 iunie 1940.

On opinia noastră, on legătură cu evenimentele din 28 iunie 1940, nu se poate vorbi despre „restabilirea puterii sovietice on Moldova”, după cum s-a afirmat on diferite lucrări, din simplu mo-tiv, că bolșevicii nici on decembrie 1917, nici on ianuarie 1918, n-au putut instaura regimul lor pe teritoriul moldovenesc. Din ianu-arie 1918 până on 28 iunie 1940 on Moldova dintre Prut și Nis-tru puterea aparținea regimului rombnesc de ocupație on frunte

cu un comisar militar.

Soluționond on interesul său mult disputata „problemă basarabeană”, URSS on 1940 ca și Rombnia on 1918 a ignorat dreptul poporului moldo-venesc la autodeterminare, pentru care a optat on anii 1919-1924 și care putea fi realizat prin referendum, alegeri generale și constituție, adoptată on condiții de liber-tate.

La 2 august 1940, Sesiunea a VII-a a Sovietului Suprem al URSS, la cerințele truditō-rilor, dar fără respectarea unor proceduri formal-juridice de alegeri ori plebiscit, a adoptat legea privind formarea RSS Moldovenești unionale.

Constituția Republicii Demo-cratice Moldovenești (proiect) din martie 1918, care stabilea hotarele noului stat moldove-nesc on limitele „Basarabiei”, existente la onceputul Primului război mondial, proclama RDM drept stat independent, onvestea limba moldovenească cu statut de limbă oficială, prevedea că orice fel de unire sau asociere a Statu-lui Moldovenesc se poate realiza numai on baza referendumului la care să participe ontreağa populație⁴. Spre deosebire de acest proiect, Con-stituțiile din 10.02.1941 și din 15.04 1978, de care a trebuit să se conducă Re-

publica Moldovenească, se răsfrungeau asupra unui teritoriu, evident ciuntit la nord, la sud și la est. On baza așa-zisei „uniri de bunăvoie cu republicile sovietice socialiste”, Moldova de Răsărit devenise parte a Uniunii Sovietice și avea doar suveranitate limitată. Sub aspect național ambele constituții, cea din 1941 și cea din 1978 erau anonime. Toate aceste și alte aspecte ne demonstrează, că această a doua Republică Moldovenească se deosebea esențial prin prerogativele sale de idealul constituțional al Republicii Democratice Moldovenești din martie 1918. Cu toate acestea, RSSM avea structură guvernamentală, buget, se adoptau legi. Deși cu o suveranitate limitată, mai ales pe plan extern, republica promova o politică social-economică internă mai mult sau mai puțin de sine stătătoare, ceea ce a evidențiat-o favorabil on ansamblul celorlalte republici, ondeosebi ontre anii 1960-1990. De remarcat, că bazele politice, sociale și economice ale Statului Moldovenesc contemporan au fost consolidate decisiv on anii postbelici.

Condițiile de afirmare a suveranității politice depline, a independenței Statului Moldovenesc contemporan au apărut după alegerile libere din 1989-1990 și

destrămarea URSS. La 27 august 1991, Parlamentul a declarat independența statală a Republicii Moldova. On opinia multor specialiști, aceasta este a treia Republică Moldovenească.

On această perioadă de democratizare a societății și revenire la suveranitatea național-statală (1989-1991) au apărut problemele reconstrucției statale, a structurii de stat a Republicii Moldova. Statul moldovenesc, care n-a avut independență și suveranitate teritorială on ultimii 170 de ani, a fost afectat din start de separatism.

On stonga Nistrului, cu sprijinul unor forțe politice externe a fost creată o republică moldovenească nistreană, care de 16 ani încearcă să se legitimeze politic, etnodemografic, istoric și juridic, avond la bază autonomia moldovenească, creată on Ucraina Sovietică on anul 1924. Trebuie să recunoaștem că extre-miștii unioniști de la Chișinău și unele gafe juridice ale Parlamentului Moldovei comise ontre 1989-1991, au creat premize de legitimare a acestei autoproclamate republici nistrene.

E cert că specialiștii on drept constituțional și politicienii din Republica Moldova, și nu vecinii și structurile internaționale, trebuie să caute soluții on acest

conflict separatist, care dăunează suveranității statului nostru.

Având o vedere tot arealul de factori politici, istorici și juridici contemporani, Republica Moldova este indiscutabil stat cu elemente multietnice și de facto nu mai este un stat unitar. Autonomia găgăuză este mai mult decot o autonomie clasică, având Constituție și un Parlament care adoptă legile locale. Anume parlamentele și legile locale, parlamentele și legile naționale sunt caracteristici ale statelor federative.

O viziune nepărtinitoare asupra evenimentelor și fenomenelor ne demonstrează că tradiția autonomiei moldovenești din 1924, factorii politici și istorici au oferit încă din 1989-1990 acestui teritoriu din stonga Nistrului dreptul la autonomie o componentă Republicii Moldova. Dar această șansă a fost ratată.

La începutul sec. XXI o soluție pentru consolidarea suveranității național-statale a Republicii Moldova reprezintă modifi-

carei structurii reale de stat sub garanția ONU, a Rusiei, SUA și Uniunii Europene, precum și oncheierea tratatului politic și de frontieră cu România, nesemnificat din cauza unor politicieni români.

Trebuie să revizuiască evoluția statalității moldovenești o perioadă modernă ne permitem o succintă generalizare:

Sprijinindu-se pe trecutul multi-secular al poporului moldovenesc și pe statalitatea sa o spațiul istoric și etnic al devenirii naționale, afirmându-se încă din 1359 și dăinuind veacuri o țară de sine stătătoare, ciuită teritorial, fiind o perioadă îndelungată sub dominație străină, Moldova a revenit la statalitate o urmă hotărârilor Congresului ostașilor moldoveni din 20-25 octombrie 1917, care a declarat „autonomia politică și teritorială a Basarabiei”. Pentru cormuirea ei a fost creat Sfatul Țării, care, la rândul

său, „sprijinindu-se pe trecutul istoric al poporului moldovenesc”, a proclamat la 2 decembrie 1917 la Chișinău, Republica Democratică Moldovenească.

Dreptul legitim al norodului moldovenesc la statalitate a fost reconfirmat prin actele politico-juridice din 2 august 1940 și din 27 august 1991, statornicindu-și legitimitatea actuală la 29 iulie 1994

prin adoptarea Constituției Republicii Moldova – a treia Republică Moldovenească.

La 2 martie 1992 Republica Moldova a fost recunoscută de ONU on hotarele sale existente la 1 ianuarie 1990 ca stat suveran și independent, devenind membru plenipotențiar, cu drepturi egale al unor prestigioase și influente organisme internaționale.

Nouă, urmașilor legitimi și continuatorilor celor care au făurit și au apărut țara, căreia i-au dat numele de Moldova, celor care au renăscut și au statornicit statul contemporan Republica Moldova, ne revine sfânta misiune să fim vrednici de această veșnică și nestemată moștenire.

REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE – EXAMEN ON CONSOLIDAREA STATULUI REPUBLICA MOLDO- VA

Sergiu TATAROV,
doctor on drept,
consilier principal de stat, șeful Grupului
de experți din cadrul Aparatului Guvernului

56

Administrația publică, nr. 3, 2006

SUMMARY

For 15 years the Republic of Moldova has been answering to the provocation of the time demonstrating itself as an independent state, that promotes democratic values and aspires to belong to the family of European States. Many events have taken place during 15 years. However for reaching our goal of building the state of law, our first exam and most important step to be taken is to reform the public

administration.

Acum 15 ani Republica Moldova a răspuns la o provocare a timpului, declarându-se stat independent care promovează valorile democratice și aspiră spre statutul de membru cu drepturi depline a Uniunii Europene. Perioada parcursă de atunci a fost bogată în evenimente, având scopul de

a construi un stat de drept, fiind întreprinse mai multe acțiuni, inclusiv și acțiuni de reformare a administrației publice.

Administrația publică centrală reprezintă mecanismul cel mai important de elaborare și implementare eficientă a programelor Guvernului, asigurând abordarea corectă a problemelor identi-

cate și soluționarea complexă a acestora. Spre regret, oncerările de reformare a admini-strației publice centrale, ontreprinse on cei 15 ani, au fost puțin eficiente, deseori fiind soldate doar spre reorganizări cosmetice.

Actualul Guvern și-a pus drept scop schimbarea cardinală a situației on administrația publică centrală prin lansarea unei reforme multidi-mensionale. Guvernul are obligație morală față de cetățenii care sont on drept să pretindă la servicii publice operative și profesioniste din partea administrației publice, dar și an-gajamente față de partenerii săi occidentali, față de care s-a angajat să aplice practicile de bună guvernare on Republica Moldova.

Astfel, la 1 ianuarie 2006 a demarat implementarea Strategiei de reformă a administrației publice centrale, aprobată prin Hotărœrea Gu-vernului nr.1402 din 30 decembrie 2005, și prevăzută pentru o perioadă de trei ani. Potrivit Strategiei aprobate, activitatea administrației publice centrale on Republica Mol-dova se va baza pe „principiile și practicile constructive de guvernare din statele-membre ale Uniunii Europene (UE) și a Consiliului Europei (CoE), aparținond sistemului continental al administrației

publice, care sont: oncrederea, accesul la informație, transparența, responsa-bilitatea, performanța, respectarea constrangerilor bugetare și conti-nuitatea”.

Pentru coordonarea acestei reforme complexe au fost instituite și funcționează Comisia guvernamentală pentru reforma admini-strației publice centrale, condusă de Prim-ministrul Vasile Tarlev și Grupul de experți din cadrul Apa-ratului Guvernului (Uni-tatea de coordonare a reformei administrației publice). Totodată, on fiecare minister, agenție, birou, serviciu a fost desemnat un vice-ministru sau dire-ctor-adjunct care coordonează implementarea reformei admini-strației publice centrale on autoritatea publică pe care o reprezintă.

Modernizarea și eficientizarea administrației publice centrale printr-o abordare multidimensi-onală a problemelor

E de notat ca reforma admini-strației publice centrale include coteva compartimente importante cum ar fi: reorganizarea admini-strației publice centrale, ombună-tătirea procesului decizional, perfecționarea managementului resurselor umane și a manage-mentului finanțelor publice, pre-cum și ajustarea cadrului legal privind administrația publică

centrală la aquis-ul comunitaire.

Ținând cont de complexitatea reformei, precum și de principiile democratice, Guvernul a insistat să desfășoare reforma într-un mod participativ prin implicarea Parlamentului, Președinției Republicii Moldova, a societății civile, a organizațiilor internaționale, a funcționarilor publici ce activează în cadrul administrației publice centrale. În acest scop a fost instituit Comitetul consultativ de supra-veghere, abilitat cu funcții consultative și de monitorizare a reformei administrației publice centrale și care întrunește reprezentanți ai APC, ai Parlamentului, Președinției, a societății civile și a organizațiilor internaționale donatoare. În același timp, Grupul de experți din cadrul Aparatului Guvernului depune eforturi pentru menținerea unui dialog pe viu cu toți factorii interesați, furnizându-le informații despre derularea reformei și colectând propuneri și opinii privind acțiunile întreprinse în cadrul reformei administrației publice centrale.

Obiectivele reformei sunt corelate la atingerea scopurilor Programului de activitate al Guvernului 2005-2009, Planului de acțiuni Republica Moldova – Uni-

unea Europeană, SCERS, ale Programului Național de Dezvoltare (proiect), Memorandumului cu FMI etc.

Rezultatele eforturilor comune

De la lansarea reformei administrației publice centrale a trecut mai bine de un an și putem recunoaște cu ondrăzneală că primele rezultate ale eforturilor întreprinse în această direcție sunt vizibile. Cu scopul de a exclude dublările de funcții, de a delimita funcțiile ministerelor de elaborare a politicilor de funcțiile de executare a acestora, Guvernul a inițiat mai multe decizii privind lichidarea unor autorități, reorganizarea și crearea unor autorități publice noi. Drept exemplu pot servi Biroul Național de Migrație, Agenția pentru Dezvoltare Regională și Agenția Construcții și Dezvoltarea Teritoriului, Ministerul Culturii și Turismului, Ministerul Educației și Tineretului, crearea Ministerului Administrației Publice Locale, a Agenției Sportului etc.

Un suport considerabil pentru identificarea soluțiilor optime și aprobarea unor decizii realiste și bine argumentate îl oferă cea de a II etapă a analizei funcționale, care a fost finalizată la finele anului 2006. Această activitate este o premieră pentru Repub-

lica Moldova, deoarece pentru prima oară au fost studiate atot de complex funcțiile a peste 159 de autorități și instituții publice, precum și serviciile publice desconcentrate din subordine. On prezent, analiza funcțională se află la etapa de consultare a constatărilor și re-comandărilor cu reprezentanții ministerelor și altor autorități supuse analizei, ai Parlamentului, Președinției, societății civile și organizațiilor donatoare.

Reforma administrației publice centrale presupune și perfecționarea procesului decizional, deoarece complexitatea problemelor social-economice ale țării necesită o abordare operativă și calitativă on identificarea soluțiilor pentru acestea. Din acest considerent sont deja ontreprinse acțiuni de dezvoltare a capacităților de elaborare a politicilor. Sont aprobate de Guvern Regulile de elaborare și cerințele unificate privind forma și conținutul documentelor de politici (concept, strategie, plan, program). Direcțiile de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor sont on proces de consolidare on Ministerul Sănătății și Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor, Ministerul Agricul-

turii și Industriei Alimentare, Ministerul Justiției, Ministerul Industriei și Infrastructurii, Ministerul Educației și Tineretului. Trei grupuri de demnitari din Aparatul Președinției Republicii Moldova, Aparatul Guvernului, viceministri și directori-adjuncți au efectuat vizite de studiu on Letonia pentru a se familiariza cu experiența țărilor baltice on reformarea administrației publice, inclusiv on perfecționarea procesului de planificare strategică și a celui decizional.

O inițiativă extrem de importantă pentru ombunătățirea procesului de luare a deciziilor este noul mecanism de consultare, așa-numitul meca-nism de consultare pe viu. Acest mecanism presupune excluderea divergențelor de opinii asupra unor proiecte de hotărori prin intermediul discuțiilor prealabile ontre autoritățile publice interesate, ponă la prezentarea documentului spre examinare Guvernului.

Factorul uman constituie cheia reușitei on activitatea administrației publice centrale

Componenta - managementul resurselor umane are o importanță deosebită pentru implemtarea cu succes a Strategiei de reformă a administrației publice centrale, dat fiind faptul că noul mecanism de funcționare a

administrații publice centrale nu va fi funcțional, dacă funcționarii publici nu vor fi pregătiți adecvat. Noua formulă a administrației publice centrale necesită funcționari publici profesioniști, care oferă cetățenilor servicii publice calitative, operative și contribuie la implementarea politicilor guvernamentale.

On acest context, Grupul de experți din cadrul Aparatului Guvernului, on parteneriat cu Academia de Admini-strare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova și cu susținerea financiară a donatorilor, au evaluat necesitățile de instruire pentru funcționari publici.

Guvernul a ontreprins acțiuni ontru perfecționarea sistemului de sala-rizare a funcționarilor publici prin aprobarea Hotărârii nr.525 din 16 mai 2006 „Privind salarizarea funcționa-rilor publici și a persoanelor care efectuează deservirea tehnică”. Totodată, este elaborat proiectul noului concept de salarizare a funcți-onarilor publici, care este interdependent de noul sistem de evaluare a funcționarilor publici.

Este on proces de elaborare siste-mul informațional automa-tizat „Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici”, care va siste-matiza toată informația despre funcțiile disponibile on

administrația publică centrală, personalul angajat și dezvoltarea profesională. Intro-ducerea registrului menționat on 2007 și 2008 va permite luarea unor decizii mai eficiente manageriale, educaționale, financiare etc.

Pentru implementarea principiilor noi de organizare și funcționarea administrației publice centrale este pregătit un set de legi cum ar fi: proiectul legii cu privire la admi-nistrația publică centrală, proiectul legii cu privire la serviciul public și statutul funcționarului public, Codul de conduită al funcționarului public.

Noul proiect de lege cu privire la serviciul public și statutul funcționarului public prevede instituirea unui serviciu public profesionist, motivat, performant, capabil să realizeze obiectivele trasate de executivul central și să satisfacă necesitățile cetățenilor. Spre deosebire de legea on vigoare, proiectul de lege al serviciului public urmează să stabilească criterii mai rigide pentru oferirea statutului de funcți-onar public, ceea ce va contribui la formarea unui corp mai compact și mai mobil de funcționari publici. Totodată, proiectul de lege stabilește standarde moderne on managementul serviciului public cum ar fi

angajarea funcționarilor publici preponderent prin concurs, promovarea pe baze de merit, dezvoltarea cadrelor de management, instruirea pentru funcționari publici etc. În conformitate cu proiectul respectiv, elaborarea, promovarea și implementarea standardelor comune în serviciul public vor fi efectuate de un organ la nivel central. Prim-ministrul a constituit pentru definitivarea documentului un grup de lucru din reprezentanți ai Parlamentului, Aparatului Guvernului, ai ministerelor-cheie, a Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, ai Curții Supreme de Justiție, Academiei de Științe a Moldovei și ai societății civile, care s-a întrunit deja în două ședințe de lucru. Au fost desfășurate două mese rotunde cu participarea reprezentanților APC, cercurilor academice, experților străini, Bănci Mondiale etc.

O inovație pentru managementul resurselor umane în administrația publică centrală din Republica Moldova este Codul de conduită a funcționarului public. La finele lunii septembrie 2006

Guvernul a aprobat proiectul de lege a Codului de conduită a funcționarului public și l-a transmis spre examinare Parlamentului.

Potrivit proiectului, Codul de conduită are drept scop stabilirea și menținerea standardelor profesionale înalte în serviciul public și informarea cetățenilor despre conduita la care ei sunt îndreptățiți să se aștepte din partea funcționarilor publici. Codul va contribui la eliminarea birocrăției și faptelor de corupție din administrația publică și va reglementa normele de conduită ale funcționarilor în conformitate cu principiile imparțialității, profesionalismului, loialității, integrității etc.

Inițiativele Guvernului sunt susținute de comunitatea organizațiilor internaționale.

Multiplele realizări în cadrul reformei administrației publice centrale sunt obținute grație eforturilor tuturor factorilor interesați, inclusiv și a organizațiilor internaționale finanțatoare. A fost încheiat Acordul de Grand între Guvernul Republicii Moldova și Asociația organizațiilor financiare care

prevede instituirea unui Fond fiduciar on valoare de circa 6 milioane USD pentru susținerea reformei administrației publice centrale. La formarea acestui fond participă cu mijloace financiare Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA), Guvernul Olandei, Departamentul pentru Dezvoltare Internațională a Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (DFID). La realizarea reformei contribuie considerabil PNUD-Moldova și UNICEF, oferind asistență financiară la desfășurarea analizei funcționale, precum și Banca Mondială.

Am vrea să specificăm că strategia de reformă a administrației publice centrale este prevăzută pentru o perioadă de trei ani, onșă ține de menționat că on acești trei ani va fi pusă baza de instituire și funcționare a administrației publice centrale moderne și eficiente, și acest lucru depinde de contribuția fiecăruia.

BIBLIOGRAFIE

1. Programul de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”.
2. Hotărrea Guvernului nr.356 din 22 aprilie 2005 „Pentru aprobarea Planului de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană”.
3. Hotărrea Guvernului nr.1402 din 30 decembrie 2005 „Cu privire la aprobarea Strategiei de reformă a administrației publice centrale”.
4. Hotărrea Guvernului nr.54 din 18 ianuarie 2007 „Cu privire la aprobarea Planului detaliat de implementare a Strategiei de reformă a administrației publice centrale pentru anul 2007”.
5. European Union “Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries” (SIGMA) Program. European Principles for Public Administration. Paper Series Nr.27. 1999.
6. European Union SIGMA Program. Preparing Public Administrations for the European Administrative Space. Paper Series No.23. 1998.
7. Academia de Administrare Publică – centru național de formare și perfecționare a personalului din serviciul public: materialele

PREGĂTIREA SPECIALIȘTILOR ON DOMENIUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ON INSTITUȚIILE DE ONVĂȚĂMONT SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA: REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE*

Corneliu POPOVICI,
vicerector AAP, doctor,
conferențiar universitar,
Tatiana ȘAPTEFRAȚI,

șef Direcție, doctor,
conferențiar universitar
Tatiana SAVCA,

magistru, lector supe-
rior

SUMMARY

Intentions of the Republic of Moldova to join European Union request new challenges related to the training and formation of the staff in the public administration. In this context, it is necessary to establish and strengthen a modern system of training the specialists in public administration that would be in line with the European standards and needs of the society. The present material shows the results of the research on “Evaluation of the needs in University education, post graduated studies, PhD degree education, as well as research field in public administration and good governance”, made by the authors.

Aspirațiile de integrare a Republicii Moldova on Uniunea Europeană onaintează noi cerințe față de pregătirea și formarea personalului din

administrația publică. După cum arată experiența țărilor membre ale Uniunii Europene, aderarea la această structură are un impact mult mai mare

* NOTĂ: On articol sunt expuse unele idei din studiul “Evaluarea necesităților on onvățământul universitar, postuniversitar și sfera de cercetare on domeniile administrației publice și buna guvernare” realizat de un grup de experți independenți on octombrie 2005-martie 2006. Studiul vizat a stat la baza mai multor modificări a cadrului normativ privind onvățământul universitar, postuniversitar și sfera de cercetare on domeniile administrației publice din Republica Moldova.

asupra comportamentului de guvernare și administrare decot asupra instituțiilor naționale. On aceste condiții se impune crearea și consolidarea on Republica Moldova a unui sistem modern, complex, transparent, accesibil, echitabil și flexibil de formare a specialiștilor on administrația publică care ar corespunde standardelor europene și necesităților societății. Acest sistem trebuie să fie bazat pe:

- cunoașterea perfectă a ce-rințelor onaintate față de autoritățile publice;
- formarea unui corp de funcționari publici profesioniști și responsabili;
- introducerea și utilizarea metodelor, tehnicilor și procedurilor caracteristice managementului public modern;
- introducerea noilor tehnologii de informare și comunicare;
- consultarea principalilor actori, implicați on procesul de formare continuă a specialiștilor on administrația publică;
- realizarea unui sistem de remunerare pentru activitatea funcționarilor publici care să ia on considerație, on primul rând, performanțele acestora și devotamentul pentru instituția publică on care oși desfășoară activitatea;

- realizarea unui sistem de recrutare și promovare, bazat pe merit, care să ofere garanția că sunt promo-vați cei mai buni funcționari publici;

- dezvoltarea mecanismelor ce au ca rezultat creșterea mobilității funcționarilor publici on cadrul funcției publice.

Politica statului on domeniul dezvoltării profesionale a funcționarilor publici este asigurată on baza Concepției cu privire la politica de personal on serviciul public (aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1227-XV din 18 iulie 2002). Acest document stipulează că democratizarea și consolidarea serviciului public, ca totalitate a autorităților publice menite să realizeze prevederile Constituției Republicii Moldova, trebuie să fie efectuate prin promovarea și realizarea principiilor profesionalismului, umanismului, transparenței, legalității, accesibilității, echității sociale, conlucrării și stabilității.

On conformitate cu acest document politica de dezvoltare profesională continuă a funcționarilor publici are drept scop asigurarea caracterului sistematic și planificat al procesului de aprofundare și de actualizare a cunoștințelor, de dezvoltare a aptitudinilor și de

modelare a atitudinilor necesare pentru exercitarea eficientă a responsabilităților ce revin postului de muncă, funcției deținute.

Principiile Politicii de dezvoltare profesională continuă a funcționarilor publici sunt:

- * **garantarea dreptului** fiecărui funcționar la dezvoltarea potențialului propriu. Mecanismele de realizare a sistemului de dezvoltare profesională continuă trebuie să prevadă responsabilitățile statului, autorităților publice, prestatorilor de servicii de instruire pentru a oferi fiecărui funcționar public posibilități de dezvoltare profesională continuă;

- * **orientarea spre necesitățile** de instruire ale fiecărui funcționar. Strategiile, metodele și programele de instruire trebuie să fie ajustate la necesitățile individuale ale funcționarului public, excluzându-se caracterul general;

- * **obiectivitate.** Sistemul de dezvoltare profesională continuă trebuie să asigure posibilități egale de instruire fiecărui funcționar public, atât în țară, cât și peste hotare, fără discriminare pe motive de sex, vârstă, naționalitate, apartenență politică etc.;

- * **transparență.** Politica de dezvoltare profesională continuă a funcționarilor publici, proce-

durile de realizare a procesului de instruire trebuie să fie formulate clar, cunoscute, și pe onțelele funcționarilor publici.

Pentru ca investițiile destinate instruirii să fie valorificate rațional, procesul de dezvoltare profesională trebuie să se bazeze pe identificarea și satisfacerea necesităților individuale de instruire a fiecărui funcționar public.

On această ordine de idei, dezvoltarea profesională a funcționarilor publici trebuie să fie asigurată:

- a) de către prestatorii de servicii on domeniul instruirii, atât din sectorul de stat, cât și din cel privat și neguvernamental (universități, centre de instruire, școli de business, instructori profesioniști etc.);

- b) de către practicieni (funcționari publici competenți, de nivel republican și local, conducători de performanță etc.);

- c) prin diverse tipuri și forme de instruire internă (on cadrul autorității publice) și externă (on afara autorității publice) - organizarea seminarelor, conferințelor, cursurilor de scurtă și lungă durată, instruirii la distanță, tutelării, autoinstruirii, prin rotație de posturi, funcții etc.

Astfel, fiecare funcționar public

va beneficia de diverse opțiuni de dezvoltare profesională on volum de cel puțin 40 de ore anual.

Dezvoltarea profesională continuă a funcționarilor publici este reglementată și de Regulamentul cu privire la perfecționarea profesională a funcționarilor publici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.845 din 26.07.2004. On conformitate cu acest document, sarcinile de bază ale perfecționării profesionale continue sunt:

- susținerea implementării reformei administrative și modernizării administrației publice;

- adaptarea cunoștințelor și abilităților funcționarilor publici la schimbările cadrului normativ, la cele organizaționale, tehnologice, funcționale și de alt ordin din serviciul public;

- crearea unei culturi organizaționale noi on cadrul serviciului public;

- dezvoltarea abilităților manageriale;

- îmbunătățirea calității serviciilor prestate populației;

- contribuirea la dezvoltarea cooperării internaționale și la procesul de integrare europeană.

După cum demonstrează experiența internațională, o importantă sursă on consolidarea și modernizarea serviciului

public sunt specialiștii on domeniul administrației publice, instruiți on cadrul instituțiilor superioare de învățământ. Rezultatele studierii practicilor internaționale confirmă că formarea specialiștilor on domeniul administrației publice se realizează preponderent prin studii superioare cu durata de 3-5 ani on cadrul diverselor facultăți (drept, științe politice, științe economice etc). On contextul Procesului de la Bologna structura studiilor on domeniul administrației publice on perimetrul european se clasifică după cum urmează:

- studii superioare de licență (3 sau 4 ani) program de formare inițială (ciclul I);

- studii superioare de masterat (1 sau 2 ani) cu program de studii specializate aprofundate (ciclul II);

- studii integrate, licență/master (4 sau 5 ani);

- studii postmaster, de instruire a personalului angajat on serviciul public.

Pornind de la necesitatea modernizării învățământului superior on domeniul administrației publice, un grup de experți independenți au efectuat on perioada octombrie 2005 – martie 2006 un studiu privind identificarea principalelor caracteristici ale sistemului de instruire on dome-

niul administrației publice on instituțiile de onvățământ supe-

rior din Republica Moldova.

Astfel, s-a constatat că on Re-publica Moldova studii superio-

	Denumirea instituției de învățământ superior			
	ASEM	USM	US Cahul	AAP
Anul încheierii studiilor la specialitatea Administrație publică	2001	2001	2000	1997
Denumirea facultății	Economie Generală și Drept	Relații Internaționale, științe Politice și Administrative	Istorie, drept și administrație publică	Administrație publică
Denumirea catedrei de profil (specialitate)	Management social	științe politice și administrative	Drept și administrație publică	Administrație de stat și municipală
Denumirea specializării	Managementul administrației publice	Administrația publică	Administrația publică	Administrația publică
Calificativul obținut	Specialist în administrația publică	Specialist în administrația publică	Specialist în administrația publică	Specialist în administrația publică

are la specialitatea Administrație publică sunt organizate la Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM), Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (US Cahul), Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova (AAP) (Tab. 1).

Principalii actori care influențează asupra elaborării și implementării planurilor și programelor de instruire on domeniul administrației publice sont Ministerul Educației și Tinerețului, alte autorități publice centrale, instituțiile și organizațiile din mediul academic.

On rezultatul studierii documentelor ce reglementează activitatea subdiviziunilor instituțiilor de onvățământ superior care oși propun pregătirea specialiștilor și efectuarea cercetărilor on domeniul administrației publice, am constatat existența multor tangențe, dar și deosebiri on opiniile privind modul de percepere a administrației publice atot ca sferă de instruire, cot și ca domeniu de cercetare.

Astfel, catedra “Management Social” de la ASEM este responsabilă de pregătirea specialiștilor on administrația publică. On conformitate cu actele care reglementează activitatea de instruire la specialitatea

vizată sunt trei blocuri principale de discipline, menite să asigure instruirea studenților în administrația publică: disciplinele ce țin de administrația publică; disciplinele economice; disciplinele juridice.

Menționăm că conceptul în domeniul instruirii la specialitatea Administrația publică de la USM este că Administrația publică reprezintă o parte componentă a științei administrative, care la rândul său este o componentă esențială, un element-cheie a științei politice contemporane. Aceasta corespunde abordărilor, formulate în 1948 de către experții UNESCO cu privire la obiectul de studiu al științei politice. În acest context, au fost revizuite planurile de studiu la specialitatea sus-numită, reprofilați specialiștii în domeniul științei politice la catedrele facultății. Sunt ținute cursuri de specialitate, cursuri afiliate (științe politice), discipline juridice, cursuri în domeniul economiei etc. Aceste discipline se țin la prima etapă ("etapa licență" de studii în contextul Procesului de la Bologna (anii 1-3).

Catedra de profil de la US Cahul are ca scop general pregătirea specialiștilor în domeniile drept și administrație publică care oși vor desfășura activitatea profesională în justiție, în cadrul organ-

elor administrative sau în alte instituții de stat ori private. Misiunea catedrei este realizarea unui cadru curricular comprehensiv pentru desfășurarea unui proces de învățământ modern, orientat spre formarea specialiștilor în domeniile juridic și administrativ.

Catedra "Administrare de stat și municipală", fiind catedra de profil la AAP, asigură realizarea activităților organizatorice, instructive și metodic-științifice în problemele actuale din domeniul administrației publice. Direcțiile și obiectivele principale de activitate ale catedrei (cele de perspectivă și cotidiene) sunt reflectate în Planul de activitate propriu, elaborat în baza Programului de Stat de asigurare cu cadre a organelor administrației publice și a Concepției Guvernului Republicii Moldova cu privire la formarea, recalificarea și perfecționarea funcționarilor publici. În scopul asigurării unei activități eficiente, catedra colaborează cu organele administrației de stat și administrației locale, cu celelalte subdiviziuni didactic-științifice ale Academiei și ale altor instituții de profil din țară și din străinătate.

Rezultatele studiului atrag atenția asupra următoarelor momente esențiale ale instruirii:

1. Lipsa unei colaborări

eficiente dintre instituțiile și organizațiile ce oferă programe de formare on administrația publică on elaborarea standardelor comune profesionale on domeniu.

2. Absența unor programe comune de activitate.

3. Gradul insuficient de colaborare dintre actorii care influențează asupra elaborării planurilor și programelor de instruire on domeniul administrației publice, fapt care face ca sistemul de formare să nu fie unul deschis, orientat spre performanță și atingerea standardelor europene de formare on administrația publică.

Concomitent menționăm că opiniile privind definirea specificului administrației publice ca domeniu de instruire on onvățământul superior sunt diferite și oși găesc reflectare ondeosebi on conținuturile planurilor de studii și pot fi explicate prin:

- lipsa unor tradiții on pregătirea universitară a specialiștilor on administrația publică din țară;

- diversitatea planurilor de onvă-țământ privind această specialitate on țările europene, planuri ce au servit ca surse de inspirație pentru institu-țiile de onvățământ superior din Republica Moldova (de ex., on unele state

instruirea specialiștilor on administrația publică este concentrată asupra studierii politicilor publice sau a politicilor sociale, scopul fiind pregătirea unor specialiști pro-fesioniști on formularea, analiza, evaluarea politicii sociale cu capa-cități de a elabora decizii on domeniul programelor sociale. On alte state, on procesul de instruire accentul se pune pe tehnologiile administrative, fapt care presupune studierea administră-rii ca atare. On procesul de instruire prevalează caracterul aplicativ. O altă atitudine este programa, care se bazează pe studierea domeniilor speciale ale administrării, inter-acțiunii administrative, admini-strarea on sfera deservirii medicale, administrarea municipală, admini-strarea regională etc.).

- dorința de a se conforma pro-filului de bază al instituției de onvățământ (de ex., on planul de onvățământ la specialitatea “Admini-strație publică” de la ASEM (compo-nenta disciplinelor economice este dominantă) sau subdiviziunilor aca-demice din care face parte catedra de specialitate (Politologie) on cazul USM etc.

Principală cauză a acestor deosebiri rezidă onă on lipsa unui Standard profesional și academic la specialitatea Administrație

publică aprobat de Ministerul Educației și Tineretului, bază sigură pentru elaborarea planurilor de învățământ superior (licență și masterat).

Lipsa acestui standard afectează perspectivele formării unui specialist competent în administrația publică și face dificilă nu numai elaborarea planurilor de învățământ, dar și a curriculumului disciplinelor care reprezintă baza elaborării obiectivelor de evaluare la nivelul disciplinei concrete, corelează procesul de proiectare didactică și de evaluare a randamentului școlar, reglementează realizarea procesului didactic și asigură deschiderea spre creativitate profesională, constituie baza elaborării manualelor, ghidurilor metodologice și materialelor didactice.

În condițiile actuale la nivel național nu există un curriculum-cadru pentru specialitatea Administrație publică fiecare instituție de învățământ supe-

rior este nevoită să-și elaboreze propriile programe curriculare pentru disciplinele predate.

Un rezultat al analizei experienței instituțiilor de învățământ ce pregătesc specialiști în administrația publică, a activității reprezentanților autorităților publice, precum și a experienței instituțiilor similare din străinătate propunem următoarele puncte de reper pentru perfecționarea sistemului de pregătire a specialiștilor în domeniul administrației publice:

- perceperea administrației publice nu numai ca o sferă de activitate, dar ca un integrator fundamental, care reunește diferite sfere ale vieții societății într-un întreg. Este important de reținut că administrarea în sine este nu numai un mozaic al aspectelor economice, juridice și de altă natură, ci o totalitate de factori de bază, specifici, care se depistează și se anihilează în condițiile contemporane cu ajutorul unui complex de disci-

BIBLIOGRAFIE

1. Legea Învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 cu modificările și completările ulterioare.
2. Legea nr. 1257-XIII din 16 iulie 1997 cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova cu modificările și completările ulterioare.
3. Legea nr. 423-XIV din 4 iunie 1999 privind aprobarea Regulamentului

pline socio-umanistice și reale. Din această cauză, reiese principiul esențial – caracterul complex on pregătirea specialiștilor on sfera administrării.

- este important de reținut că specialiștii on administrația publică trebuie să cunoască nu numai tehnologiile de administrare dar și contextul de luare a deciziilor administrative. Una este să soluționezi problemele de moment, alta e să vezi rezultatul on diferite sfere: economică, cea de afaceri, ideologică, culturală și să onțelegi ce impact vor avea ele pentru generațiile ulterioare. Este important de pregătit specialiști administratori de onaltă calificare capabili de a lua o decizie corectă on orice situație și a o realiza cu maximă eficiență.

- pornind de la tendințele internaționale on elaborarea pla-nurilor de onvățământ la specia-litatea administrație publică, acestea trebuie să asigure pregătirea specia-liștilor care vor putea activa nu numai on serviciul public, dar și on sfera administrării businessului, organizațiilor non-profit sau non-guver-namentale.

- concordanța planurilor de onvățământ cu necesitățile reale ale administrației publice.

4. Legea privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor de onvățământ superior, nr. 1590-XI din 31 iulie 2000 cu modificările și completările ulterioare.

5. Legea serviciului public nr. 443-XIII din 4 mai 1995.

6. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004.

7. Decretul Președintelui Republicii Moldova privind reorganizarea Academiei de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova nr. 1113-III din 12 februarie 2003.

8. Statutul Academiei de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1379-III din 18 iulie 2003.

9. Hotărarea Guvernului Republicii Moldova nr. 962 din 5 august 2003 „Privind asigurarea funcționării Academiei de Administrare Publică pe longă Președintele Republicii Moldova”.

10. Hotărarea Guvernului Republicii Moldova nr. 845 din 26 iulie 2004 „Cu privire la perfecționarea profesională a funcționarilor publici”.

11. Hotărarea Guvernului Republicii Moldova nr. 1025 din 14 sep-

Societatea civilă și statul de drept

CONCEPTUL ȘI CONȚINUTUL SUVERANITĂȚII

Victor PUȘCAȘ,
Președintele Curții Constituționale

SUMMARY

Sovereignty, as a social phenomenon, appeared at the same time as a state did and developed together with a state and determines particularities of a state. That is why the origin and the history of the concept of sovereignty are tightly connected with the origin and the history of a state.

During the historical evolution a society, the doctrine examines the diversity of Theories and opinions, concerning the content of sovereignty.

Suveranitatea, ca fenomen social, a apărut odată cu statul, se dezvoltă odată cu statul și determină particularitățile statului. De aceea originea și istoria conceptului de suveranitate sunt strons legate de originea și istoria statului. On evoluția istorică a societății, doctrina atestă o diversitate de teorii și teze privind conținutul suveranității.

Conform teoriei democratice, suveranitatea reprezintă acea calitate a puterii de stat, on temeiul

căreia această putere are obligația de a adopta orice decizie politică, juri-dică, militară, economică ș.a. on toate treburile interne și externe, fără nici o imixtiune din partea altei puteri¹.

Suveranitatea unui stat ombină două elemente inseparabile: supremația puterii on interiorul statului și independența acesteia on raport cu alte puteri.

Supremația puterii, ca particularitate a suveranității, se referă la latura internă, semnificand

integritatea teritoriului și inviolabilitatea frontierelor statului, precum și faptul că puterea de stat, instituită constituțional, este superioară oricărei alte puteri.

Independența se referă la latura externă, prin care statul duce o politică externă, pe care și-o stabilește fără să depindă de alt stat sau de altă putere internațională.

Așadar, suveranitatea și independența se completează reciproc, sunt indispensabile statului și nu pot fi separate una de alta. Suveranitatea și independența sunt cerințele de bază pentru statalitate.

Din cele expuse rezultă că suveranitatea reprezintă autoritatea supremă cu care statul este onzestrat de către popor prin formele democratice constituționale și, on calitate de putere supremă a statului, implică competența exclusivă a acestuia asupra teritoriului național și independența sa față de orice altă putere pe plan extern.

On majoritatea statelor contemporane constituțiile declară poporul drept deținător al suveranității naționale. Această regulă este ridicată la rang de principiu constituțional și asigură realizarea unuia dintre drepturile fundamentale ale omului (art.21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului) on conformitate

cu care voința poporului este fundamentul autorității puterilor publice. Voința poporului trebuie să fie exprimată prin forme constituționale: referendum, inițiativă populară, alegeri democratice, desfășurate periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Suveranitatea statului este limitată prin suveranitatea poporului, căruia oi aparține dreptul suprem de a determina sistemul politic, economic, cultural și social; poporul oi oncredințează statului exercitarea suveranității.

Unii politologi contemporani consideră suveranitatea drept un obstacol on calea constituirii forme-lor de colaborare internațională². Considerond că epoca statelor independente a apus ori se apropie de sfârșit, că independența devine o fronă on calea progresului, ei susțin că numai unificarea statelor existente ontr-o organizație supranațională, de nivel european sau chiar mondial, poate rezolva contradicțiile și problemele epocii contemporane.

Promovond ideea de integrare europeană a Republicii Moldova, trebuie să conștientizăm faptul că pe plan internațional suveranitatea nu poate fi absolută. Dreptul internațional reprezintă

un sistem de obligațiuni, prin intermediul cărora statele acceptă benevol restrângerea libertății lor de acțiune. Fiind un drept coordonator, dreptul internațional preia unele caracteristici supranaționale. În cadrul lui apar elemente de subordonare, care se manifestă prin crearea structurilor instituționale corespunzătoare și onorarea obligațiilor ce decurg din tratatul internațional ratificat.

Astfel, când se vorbește despre limitarea suveranității pe plan internațional, nu se subînțelege nici un caz limitarea puterii poporului. Limitarea se referă nu la popor, ci la competențele privind exercitarea suveranității poporului.

Din practica actuală a dreptului internațional se determină mondializarea drepturilor omului, pe de o parte, și restrângerea competențelor statului, pe de alta. Dar această restrângere trebuie privită mai mult ca o consecință a manifestării benevole de voință a statelor suverane. În felul acesta, afirmăm un adevăr: națiunile integrate prin tratate internaționale rămân suverane. Suveranitatea este un drept natural, imprescriptibil și inalienabil.

Actele naționale de constituire și consolidare a statului nostru

- despre suveranitate³, despre independență⁴, despre putere⁵, inclusiv Constituția, proclamă suveranitatea și independența ca fundamente ale statalității. (Spre ex., Declarația Suveranității Republicii Moldova stipulează în art.1 că suveranitatea este condiția firească și necesară a existenței statalității Moldovei).

Aceste caracteristici statale sunt subliniate și de Declarația de independență: „Republica Moldova este un stat suveran, independent și democratic, liber să-și hotărască prezentul și viitorul, fără nici un amestec din afară, în conformitate cu idealurile și năzuințele sfinte ale poporului, în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale”.

De asemenea Constituția în art.1 alin. (1) consfințește că Republica Moldova este un stat suveran și independent.

Apariția Republicii Moldova, în rezultatul destrămării URSS, ca stat suveran și independent a onsemnat, conform dreptului internațional al secesiunii, următoarele:

1) Republica Moldova a devenit subiect de drept internațional, fiind recunoscută de comunitatea internațională ca stat suveran și independent, cu deplinătatea drepturilor și obligațiilor ce decurg din acest statut;

2) Statul moldovenesc a onlocuit fosta Federație, fiind predecesorul ei legitim pe partea de teritoriu on limitele administrativ-juridice existente la momentul destrămării URSS, teritoriu pe care Republica Moldova ol ocupă și on prezent.

3) Succesiunea de state nu afec-tează frontierele stabilite printr-un tratat, nici obligațiile și drepturile referitoare la regimul de frontieră sau alte regimuri teritoriale⁶.

On condițiile recunoașterii de către comunitatea internațională nu mai poate fi pusă la ondoială suveranitatea și independența Republicii Moldova. Aici merită să abordam problemele cu care se confruntă poporul nostru on consolidarea și exercitarea suveranității.

Suveranitatea nu poate fi conso-lidată numai prin condiții administrative și prevederi juridice.

1. Pentru afirmarea suveranității Republicii Moldova este necesară consolidarea unității poporului.

Unul dintre fundamentele princi-pale, pe care se bazează suveranitatea statului, este legătura dintre cetățeni, comunitatea lor, denumită on Con-stituție unitatea poporului, și dreptul cetățenilor de a se deosebi unul de altul prin etnie, limbă, religie, numit drept

la identitate etnică.

Proclamarea constituțională a egalității tuturor cetățenilor on fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie etc. a creat baza pentru realizarea prin-cipiilor constituționale vizond drepturile omului și pentru libera dezvoltare a personalității umane. Astfel, putem afirma că on Republica Moldova este respectat pe dep-lin dreptul fiecărui cetățean la identitate.

E adevărat, că obiectivul unității poporului e foarte dificil de realizat on orice societate, chiar și on țările democratice cu bogate tradiții constituționale, dar mai ales on cele cu democrație tonără, la care este atribuită Republicii Moldova. Dar on condițiile on care suveranitatea națională aparține unui singur titular – poporului, onțelegem că conști-ința juridică națională, precum și unitatea cetățenilor sont semni-ficative și indispensabile pentru consoli-darea și exercitarea su-veranității (puterii politice) on formele stabile de Constituție.

Cheia succesului pentru con-solidarea suveranității constituie unitatea conștiinței juridice a poporului și statului on aspirațiile de construire a unui stat democratic de drept. Fundamentul social al

unității poporului este asigurat și determinat de spiritul de solidaritate al cetățenilor. Solidaritatea reprezintă o legătură spirituală și politico-juridică între toți cetățenii țării, indiferent de originea lor etnică și se manifestă prin dorința de a conviețui împreună, pe temeiul unor valori comune.

Ca urmare, ar fi binevenită revizuirea art. 10 din Constituție în sensul completării alin.(1) cu prevederea “Statul are ca fundament unitatea poporului Republicii Moldova și solidaritatea cetățenilor săi”.

2. Consolidarea suveranității presupune de asemenea asigurarea stabilității sociale prin asigurarea stabilității Constituției și legislației.

Stabilitatea sistemului legal, inclusiv a Constituției, contribuind la stabilitatea socială, economică și politică a statului, este un remediu al dezvoltării societății și consolidării suveranității. Din punct de vedere psihologic, cetățeanul în parte și societatea în general nu pot să activeze normal, dacă nu sunt cunoscute regulile legale de conduită.

Stabilitatea ca fenomen nu admite modificări frecvente în Constituție. Revizuirea frecventă a normelor constituționale comportă mai multe pericole, cele mai grave fiind instabili-

tatea socială, necunoașterea Constituției. Pentru Republica Moldova aceste pericole sunt cu atât mai drastice, cu cât ea nu a ajuns la stabilitate economică și nu a atins un nivel avansat al culturii politice și juridice.

În prezent, pentru consolidarea suveranității, este necesar de a pune accentul pe valorificarea și realizarea deplină a prevederilor constituționale. Or, potențialul Constituției nu s-a epuizat.

3. Alt deziderat este renunțarea la rolul paternist al statului și acordarea mai multor drepturi poporului în luarea celor mai importante decizii, asigurându-se transparența procesului decizional.

Exercitarea suveranității presupune încrederea deplină a poporului în acțiunile reprezentanților săi. În acest scop este necesar ca instituțiile publice să funcționeze în condiții de transparență, iar cetățenii să aibă acces liber la informațiile de interes public pe care acestea le dețin pentru a putea participa la procesul decizional.

Transparența în procesul decizional al autorităților publice este esențială pentru consolidarea suveranității Republicii Moldova și, mai ales, pentru exercitarea suveranității naționale, implicând posibilitatea cetățenilor:

a) de a recepționa date și informații privind viața socială, politică, economică, științifică, culturală, pentru a se informa și a înțelege fenomenele din jurul lor;

b) de a se încadra și participa cu cunoștință de cauză la procesul decizional privind viața politică, economică, socială și culturală.

Cadrul legal constituțional vizând principiul transparenței a fost, în linii mari, ajustat la standardele internaționale din domeniul drepturilor omului.

4. Alt obiectiv este perfecționarea formelor democratice de exercitare a suveranității.

Aici merită atenție referendumul republican, inclusiv referendumul constituțional, conform căruia Constituția poate fi modificată de către popor, după procedura stabilită în Constituție.

Conform Codului electoral⁷, cetățenii pot iniția, în condiții constituționale, referendumul pentru revizuirea Constituției. În cazul în care revizuirea acestorași prevederi ale Constituției este inițiată concomitent de Parlament și de cetățeni, examinarea propunerii de revizuire pe cale parlamentară încetează. O lege constituțională supusă referendumului republican se consideră aprobată, dacă pentru ea a votat

cel puțin o jumătate din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale.

Merită menționat și referendumul republican legislativ, introdus cu statut de pionierat în sistemul nostru constituțional în 2002, care a creat încă o formă democratică de exercitare a suveranității naționale de către popor.

5. O problemă de prim ordin în consolidarea suveranității este legată de asigurarea exercitării suveranității în raport cu teritoriul.

Suveranitatea teritorială a statului semnifică competența teritorială a statului, adică aptitudinea statului de a-și exercita autoritatea în conformitate cu voința poporului și cu dreptul internațional atât în privința bunurilor, cât și în privința situațiilor, persoanelor și activităților aflate sau desfășurate în interiorul teritoriului său⁸. Suveranitatea teritorială a statului are un caracter general, deoarece statul suveran desfășoară în interiorul teritoriului său toate atribuțiile inerente autorității publice.

Art.1 al Constituției declară, printre altele, caracterul suveran, unitar și indivizibil al statului. În realitate, însă, Moldova, din mo-

mentul proclamării independenței și on cei 12 ani de existență ai Consti-tuției, se confruntă cu dificultăți on realizarea acestui deziderat, deoarece-ce oncă nu s-a soluționat diferendul on regiunea estică a țării, creat artificial de elementele separatiste.

Această situație creează mari dificultăți tonărului nostru stat on exercitarea suveranității atot pe plan intern, cot și on relațiile cu comu-nitatea internațională. De exemplu, pe motiv că pe teritoriul din stonga Nistrului de facto nu funcționează Constituția și legile Republicii Moldova, Parlamen-tul țării, ratificond Convenția Europeană pentru Apăra-rea Drepturilor Omului și a Libertă-ților Fundamentale, a admis o rezervă⁹, on care a declarat că Republica Moldova nu va putea asigura respectarea dispozițiilor Convenției privind omisiunile și actele comise de organele auto-proclamatei repub-lici nistrene pe teritoriul controlat efectiv de ele ponă la soluționarea definitivă a diferendului din această zonă.

Fiind impusă de realitatea dură, această rezervă părea o soluție justă pentru statul nostru, dar n-a fost recunoscută de către Curtea Euro-peană on cazul Ilașcu și alții versus Moldova și Rusia¹⁰, deci, și de către comunitatea internațională, fiind apreciată ca

motiv de exonerare a statului de la onorarea obligațiilor ce decurg din tratatele internaționale la care este parte.

Curtea Europeană a reținut printre altele, că regiunea nistreană, on care s-a instalat regimul separatist, creat și susținut artificial de autorități externe, dar nerecunoscut internațional, este parte integrantă a țării noastre. Iar statul – Republica Moldova, recunoscut de comuni-tatea internațională on granițele administrative existente la mo-mentul insti-tuirii, fiind parte la CEDO, este responsabil de respectarea Con-venției pe ontreg teritoriul țării.

De asemenea, este dificil de a accepta termenul de referendum pentru acțiunea desfășurată la 17 septembrie on regiunea estică a țării, pentru că, potrivit dreptului inter-național și legislației Repub-licii Moldova, dispozițiile privind ca-racterul suveran, independent și unitar al statului pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin refe-rendum republican, cu votul majo-rității cetățenilor, onscriși pe listele electorale¹¹.

On condițiile on care Constituția prevede căi democratice de soluți-onare a diferendului regional prin acordarea statutului special de autonomie pentru localitățile din stonga Nistrului, toate argumen-

tele aduse la acest capitol sunt speculații, prin care se camuflează adevărata intenție: de a rupe o parte din teritoriul Republicii Moldova și de a-l anexa la teritoriul altui stat.

Soluționarea conflictului regional a devenit o problemă prioritară atât pentru statul nostru, cât și pentru comunitatea internațională, pentru consolidarea și asigurarea exercitării suveranității naționale în raport cu toată populația de pe întregul teritoriu al țării.

În concluzie, am putea menționa că, fiind o continuă evoluție spre perfecțiune și aliniere la standardele democratice ale constituționalismului contemporan, cadrul legislativ constituțional al Republicii Moldova privind conținutul suveranității naționale de iure este format. Însă consolidarea și exercitarea suveranității conform formelor stabilite de cadrul constituțional întâmpină obstacole, care pot fi depășite prin activitatea și colaborarea constructivă a autorităților statale cu poporul spre realizarea aspirațiilor naționale, respectându-se principiile și prevederile internaționale la care suntem parte.

BIBLIOGRAFIE

¹ Ion Deleanu, *Drept constituțional și instituții politice*, p.54

² Marin Voiculescu, *Doctrină politică contemporană*, Editura VICTOR, București, 2000, p.128 (Maurice Duverger, *Droit constitutionnel et institutions politiques*)

³ Declarația Suveranității Republicii Sovietice Socialiste Moldova, hotărârea Parlamentului RM nr. 148-XII din 23 iunie 1990, *Veștile Sovietului Suprem* 1990, nr.8, art.192

⁴ Declarația de independență a RM, Legea RM nr. 691-XII din 27 august 1991, *MO al RM*, 1991, nr.11-12, art.103,118

⁵ Decretul cu privire la puterea de stat, Hotărârea Parlamentului RM nr.201-XII din 27 iulie 1990, *Veștile Sovietului Suprem*, 1990,

E-mail:curtea@constcourt.md

ИНСТИТУТ ПОЧЕТНЫХ ГРАЖДАН: НЕ ПРЕРЫВАЯ СВЯЗЬ ВРЕМЕН

Николай МАНАСТЫРЛИ,
и.о. секретаря Совета
муниципалитета Кишинэу

Владимир АНИКИН,
ведущий н.с. Института
философии, социологии и
политических наук, АНМ, др. хаб.

SUMMARY

The maturity of a state and a society in contemporary conditions is characterized by the level of qualitative relations and cooperation of their structures. Life requirements in such close cooperation is difficult to overvalue.

Conscious and coordinated actions of power and social institutions allow to overcome more successfully the estrangement that is habitual as it always to the nature of the power and the society.

В современных условиях зрелость государства и гражданского общества характеризуется уровнем качественного взаимоотношения и взаимодействия их структур. Жизненная потребность в таком тесном взаимодействии трудно переоценить. Осознанная координация и согласованность действий

властных и гражданских институтов позволяет успешнее преодолевать пресловутую отчужденность, якобы извечно присущую природе власти и гражданского общества.

Одним из элементов эффективного взаимодействия государственных и общественных органов еще в дореволюционной России и в ее

составной части, Бессараб-ской губернии, являлся сословный институт почетного потомственного и личного гражданства, уч-режденный в Российской империи еще в тридцатых годах XIX столетия. Десятки и сотни бессарабских купцов, фабрикантов и предпринимателей, общественных деятелей, отличившихся на ниве благотвори-тельности, социального призрения и общественного служения, с гордостью носили звание почет-ого гражданина. После Февраль-ской революции 1917 года де-кретом буржуазного Временного правительства, как известно, все сословные титулы были отменены.

Только в начале 60-х годов минувшего столетия ликвидиро-ванный ранее институт почетных граждан, несомненно представ-лявший когда-то значительную социальную ценность, в новых исторических условиях начал трансформироваться и возрожда-ться в особых формах. В частно-сти, в ряде крупных городов быв-шего СССР и некоторых столицах союзных республик, местные исполнительные комитеты советов депутатов трудящихся, учитывая голос широкой

общественности, инициировали присвоение отдель-ным лицам, внесшим значительный вклад в социально-экономическое развитие населенных пунктов звания «почетный гражданин го-рода».

В Кишинэу, в частности, эта инициатива совпала с приближа-ющейся двадцатой годовщиной освобождения города от немецко-фашистских захватчиков. Отмечая проявленные при этом мужество и отвагу, исполнительный комитет Кишиневского городского совета депутатов трудящихся своим ре-шением от 23 августа 1964 года (№ 303) присвоил звание Почетный гражданин города Кишинэу: Бельскому Алексею Ильичу – бывшему командиру первого бата-льона 273-го гвардейского стрел-кового Кишиневского Красно-знаменного полка; Жеребину Дмитрию Сергеевичу – бывшему командиру 32-го стрелкового корпуса; Любко Василию Нико-лаевичу – бывшему командиру 1038-го гвардейского стрелкового Кишиневского Краснознаменного полка. В то время еще здрав-ствующим бывшие воины, оценили без сомнения, по достоинству добрую память кишиневцев о воин-ском подвиге

руководимых ими войсковых подразделений, которые в ходе кровопролитных боев освободили столицу Молдовы.

Впоследствии у Исполкома горсовета появилась настоятельная необходимость разработать специальное положение о присвоении звания почетный гражданин города Кишинэу. Оно было утверждено исполкомом 30 сентября 1966 г. (№ 261). В Положении, в частности, подчеркивалось, что звание это присваивается лицам за особые заслуги перед городом в развитии его экономики, культуры, науки и отличившихся в воспитательно-общественной деятельности. Номинантам вручался диплом, лента почетного гражданина и удостоверение установленного образца. Фамилия, имя и отчество отличившихся заносились на Доску почетных граждан, учрежденную при Исполкоме горсовета. Почетным гражданам предоставлялись некоторые льготы: 50-ти процентная оплата за квартиру, воду и другие коммунальные услуги; бесплатный проезд в троллейбусе; внеочередное приобретение проездных билетов на железнодорожный, воздушный и междугородный автобусный

транспорт, а также билетов в зрелищные предприятия города. Последующим решением исполкома (№ 262) почетное звание присвоили Федору Петровичу Вульпе, бригадиру комплексной бригады СУ-4 треста «Кишиневстрой» и Петру Тимофеевичу Шаларю, формовщику завода им. Котовского.

Следующим номинантам по-прежнему пришлось ожидать присвоения почетного звания целых одиннадцать лет (!). Создается впечатление, что в горисполкоме о существующем «Положении» просто забыли. Вряд ли в городе существовал дефицит на достойных людей. Зато на этот раз номинантами почетного титула стали сразу четверо: Виктор Кузьмич Бойченко, Герой Советского Союза, бывший командир взвода 352-й отдельной разведроты, участник освобождения города Кишинэу, тогдашний заместитель начальника Главного управления по иностранному туризму при Совмине СССР; Наталья Константиновна Георгиу, заведующая Кафедрой детской хирургии, член-корреспондент Академии медицинских наук СССР, заслуженный деятель науки

МССР, доктор медицинских наук; Вера Сергеевна Одобеску, раскройщица цеха № 2 Кишиневского производственного обувного объединения «Зориле», Георгий Андреевич Селецкий, Герой Социалистического Труда и бригадир комплексной бригады СУ-8 треста «Промстрой». В 1984 и 1987 годах отряд почетных граждан Кишинэу пополнили Леонид Павлович Григоращенко, главный редактор художественно-экспертной коллегии Министерства культуры МССР, член-корреспондент Академии художеств СССР, народный художник МССР; Мария Лукьяновна Биешу, солистка Молдавского театра оперы и балета, лауреат Ленинской и Государственной премий СССР и МССР, народная артистка СССР; Вера Петровна Буга, Герой Социалистического Труда бригадир арматурщиков-сварщиков завода железобетонных изделий и крупно-панельного домостроения № 4 и Иван Федорович Ботезат, Герой Социалистического Труда, мастер производственного обучения средне-специального технического училища № 75.

С учетом изменений, прои-

зошедших в структуре органов народного представительства, третья сессия 19-го созыва Кишиневского городского совета народных депутатов 3 марта 1988 г. утверждает Положение о присвоении звания Почетный гражданин города Кишинэу в новой редакции. Условия присвоения посуществуются прежними, кроме разве следующего нововведения: почетное звание могло быть присвоено кроме кишиневцев также «лицам, проживающим в других районах и городах Молдавской ССР, а также других союзных республик», в исключительных случаях за «особые заслуги... гражданам социалистических и других государств». Кроме того, фамилия почетного гражданина с его фотографией, решение о присвоении звания и краткое перечисление его заслуг заносились в Книгу почетных граждан города, находящуюся на хранении в Исполкоме городского совета. Система же предоставленных льгот оставалась прежней.

Решением исполкома Горсовета от 30 сентября 1988 г., согласно обновленному «Положению», почетными гражданами Кишинэу стали: Дмитрий Дмитриевич

Матвеевко, Герой Социалистического Труда, заслуженный изобретатель СССР и МССР, фрезеровщик Кишиневской дистанции путей Молдавской железной дороги, и Лукерья Евстафьевна Репида, доктор исторических наук, участница Великой Отечественной войны, заместитель председателя городского Совета ветеранов войны и труда, кавалер ордена «Знак Почета».

Первым из иностранцев, удостоившийся высокого звания «Почетный гражданин города Кишинэу» (1990 г.), стал гражданин Франции, наш земляк, выдающийся композитор, исполнитель и общественный деятель, внесший большой вклад в пропаганду и развитие национальной музыкальной культуры, Георге Тудор Замфир. К сожалению, его инициатива о строительстве в Кишинэу на собственные средства здания будущего Центра музыкальной культуры в силу сложившихся неблагоприятных обстоятельств осталась нереализованной.

Вообще, период с 1993 по 2001 годы характеризуется присвоением почетного звания целой группе иностранных граждан. Это - выдающийся

ученый лингвист, академик Еуджен Кошеру (Германия), Президент Международного Олимпийского Комитета Хуан Антонио Самаранч, директор Департамента сравнительной и романской лингвистики одного из французских университетов, профессор Валериу Руссу, президент Республики Франция Жак Ширак, мэр Москвы Юрий Лужков, космонавт, Герой России, бывший житель Кишинэу, Юрий Гидзенко.

Пятилетие, минувшее после приема в «почетные кишиневцы» последнего лица, стало в некотором смысле временем осмысления востребованности института почетного гражданства в современном обществе. Уверенность в его жизненной необходимости была подтверждена обновленным парламентским Законом о местном публичном управлении (№ 123-XV от 18 марта 2003 года) ¹. Согласно ему (ст. 18 (2), лит. «у») местный совет, наряду со многими другими полномочиями, «присваивает особо отличившимся гражданам Республики Молдова и иностранным гражданам звание почетного гражданина села (коммуны), города (муниципия)» ².

Подготовка материалов для морального и материального поощрения физических и юридических лиц была возложена на специальную комиссию из девяти человек, возглавляемую заместителем генерального примара муниципия Кишинэу Петром Швеце и зам. председателя комиссии, и.о. секретаря Совета – Николай Манастырли. Действующее ранее решение о присвоении звания Почетный гражданин города Кишинэу, было отменено, и на его основе с учетом требований сегодняшнего дня, был разработан проект «Положения о моральном и материальном поощрении физических и юридических лиц за заслуги перед мун. Кишинэу». Приоритетными для признания и оценки стали заслуги будущих номинантов перед муниципием Кишинэу в экономическом, социальном и культурном развитии столицы и в частности их плодотворная меценатская деятельность, забота о ветеранах, детях, малообеспеченных слоях населения, вклад в гармоничное развитие межнациональных отношений, а также присвоение звания в связи с юбилейными датами.

Примечательно, что

формы морального и материального поощрения (их восемь) устанавливаются в зависимости от значимости заслуг номинантов и преемственности в наградах. Из моральных форм это – объявление благодарности, вручение благодарственного письма; фотографирование у Знамени (иконы) города; награждение Почетным дипломом Примэрии; вручение символического ключа Кишинэу; присвоение звания Почетный гражданин города Кишинэу; представление к государственным наградам и присуждению Государственных премий. К формам материального поощрения относятся награждение денежной премией или ценным подарком, а также предоставление почетным гражданам льгот на уплату коммунальных услуг (на пятьдесят процентов их стоимости) и бесплатный проезд в городском общественном транспорте. Кроме того, при присвоении звания номинантам вручается Почетный диплом и лента, имитирующая флаг Молдовы с надписью *Setgărean de Onoare al oraşului Chişinău*. Помимо этого, награжденные юридические и физические лица заносятся в Книгу Почета

муниципия Кишинэу. Подробно описан в документе и порядок поощрения. Кстати, решение о присвоении звания Почетный гражданин города Кишинэу принимается Муниципальным советом, а все остальные формы поощрения – генеральным примаром.

Кроме жителей муниципия Кишинэу звание *Setrăuean de Onoare al orașului Chișinău* может быть присвоено также высоким лицам мирового и национального уровня за их вклад в утверждение образа Республики Молдова в мире, содействие росту престижа Кишинэу в международном плане, особые результаты или реальный прогресс в соответствующей области; материальный вклад, который способствовал значительному улучшению положения в области науки, техники, культуры, здравоохранения, воспитания.

³. В связи с тем, что некоторые в разное время ушли из жизни и забота об увековечении их памяти является священной, целесообразно, на наш взгляд, восстановить утраченную Доску Почета для всех лиц, которым уже присвоено или будет присвоено это высокое звание в последующие годы.

Знаменателен тот факт, что полезная инициатива муниципия Кишинэу совпала с 15-летней годовщиной независимости Республики Молдова и надеемся, что она будет поддержана

Важно подчеркнуть, что материалы, касающиеся проекта Положения о моральном и материальном поощрении физических и юридических лиц за заслуги перед муниципием Кишинэу, рассматриваются на заседаниях постоянных комиссий совета – по бюджету, экономике, финансам и муниципальной собственности, а также по юридическим вопросам, общественному порядку и местной публичной администрации. Члены комиссии внесли десять уточнений, изменений и дополнений в проект решения совета и проект Положения о стимулировании номинантов. Кроме того, последнее «Положение» прошло юридическую и политологическую экспертизу соответствующих специалистов.

Решение о вводе в действие упомянутого «Положения» принято на очередном заседании Совета мун. Кишинэу 2 ноября 2006 года (№ 57/5) почетные граждане Кишинэу

Economie și finanțe pub-

INTEGRARE EUROPEANĂ: CONCEPȚII, REALIZĂRI, PERSPECTIVE

Andrei BLANOVSCI,
dr., conf. univ., Catedra „Economie și
management public”, AAP

SUMMARY

Concepts, stages and main objectives of European economic integration are consequently are subjected to the examination.

A particular attention is given to “The European Union - the Republic of Moldova’s Action Plan” and to the achievements in the 15th anniversary context.

Concepții. Ideea de integrare europeană oși are originea ontr-o serie

de dezbateri și proiecte mai vechi, dintre care unele prin transformarea lor, ontr-o formă sau alta on practică, au prins viață, cele mai multe au rămas fără realizare concretă. Vom prezenta succint preocupările on acest sens, fiecare dintre ele exprimond un anumit mod de a gbndi și de a vedea evoluția civilizației pe continentul european.

Oncă on 1306, Dante nota on Divina comedie, că singurul mijloc de a construi Europa este cel de a avea un ompărat deasupra celorlalți suverani. Ideile simplificate din secolele XVII și

XVIII sont legate tot de acest sens al integrării. Este vorba de concepțiile de organizare europeană ale lui Sully (1620-1635), ale abatelui de Saint-Pierre (1713-1717) și, on special de „Proiectul de pace perpetuă” a lui Immanuel Kant (1795). Napoleon, „Soveranul Europei”, a realizat se pare aceste visuri de unificare, on să a făcut-o prin cucerire și contrar voinței popoarelor europene.

Planul lui Saint Simon (1814) prevedea că construcția Europei trebuie să se realizeze on jurul unei alianțe dintre Franța și Anglia, on jurul cărora se vor

grupa și alte popoare, pe măsura eliberării lor și a accesului la instituțiile reprezentative. Vestitul utopist francez propunea ca Franța și Anglia să formeze un „mare Parlament”, constituit dintr-o cameră superioară și dintr-o cameră inferioară. În fruntea Europei, el plasa un rege, „șef științific și politic” și prevedea colectarea unui impozit.

În anul 1831 italianul Mazzini scria că marea federație europeană va trebui să reunească într-o singură asociație toate familiile lumii vechi. Federația de popoare libere va șterge toate diviziunile dintre state, iar naționalitățile se vor consolida conform drepturilor și necesităților sociale.

În anul 1848 scriitorul francez Victor Hugo a propus unificarea Europei, bazată pe vot universal: „Va veni o zi în care Franța, Rusia, Italia, Anglia, Germania, toate națiunile continentului, fără a vă pierde calitățile distincte și individualitatea glorioasă, vă veți contopi într-o unitate superioară și veți construi fraternitatea europeană”. În consecință, anume aceasta va cere constituirea Statelor Unite ale Europei.

Francezul Pierre-Joseph Proudhon, unul dintre reprezentanții romantismului economic, considera (1865) că unificarea Euro-

pei va trece prin constituirea unei federații care trebuie realizată, în primul rând, în cadrul geografic al statului și care va permite eliberarea indivizilor de etatism. Europa, în viziunea lui, trebuie să fie o „federație de federații”.

În anul 1900, la Congresul științelor politice de la Paris, juristul și sociologul francez Anatole Leroy-Beaulieu expune în detalii modalitățile practice de constituire a unei Federații Europene. După terminarea Primului Război Mondial preocupările în această direcție au fost reluate cu o și mai mare intensitate. Austriacul Rihard Coudenhove-Kalergi în 1922 milita prin mai multe articole publicate pentru crearea unei Uniuni Paneuropene după modelul SUA. Pentru a stimula acest proces, el a creat peste un an la Viena mișcarea „Pan-Europa” cu obiectivul principal de a realiza reconcilierea franco-germană în direcția respectivă.

În această ordine de idei, în anul 1926 Gaston Riou și-a publicat cartea „Europa, patria mea”, iar în 1927 Louis Louchet pleda pentru intervenția directă a guvernelor, țărilor, interesate în a se forma carteluri europene ale cărbunelui și oțelului. De fapt, se urmărea diminuarea tensiunilor, legate de zona Saarului dintre Franța și Germania. În 1929

Aristide Briand, ministrul de externe al Franței, a prezentat on Adunarea Societății Națiunilor propunerea privind un proiect de creare a Statelor Unite ale Europei. Se urmărea atot stabilirea unui gen de legătură federală ontre țările europene, cot și o anumită cooperare economică on vederea menținerii păcii și asigurării dezvoltării eco-nomice pe continent.

Ideea integrării a devenit realitate după cel de-al doilea război mondial. Construcția europeană era pe atunci considerată drept singurul mijloc de a evita o nouă confruntare. On discursul din 19 septembrie 1946 la Universitatea din Zbrich Winston Churchill vorbea despre oncepu-turile Europei pe baza recon-cilierilor care trebuiau să aibă loc ontre Franța și Germania.

On mai 1948, la Haga, s-a desfășurat primul Congres European ce a reunit 800 de delegați din 19 țări. Atunci s-a pus problema zonei europene de comerț liber și a necesității de creare a unor instituții europene.

Concepția creării unei organizații continentale capabile să depășească antagonismele naționale și să orie-nteze țările europene spre procesul de integrare comunitară se va mate-rializa prin inițiativele lui

Altiero Spinelli, italian și Jean Monet, francez, care au avut o considerabilă influență asupra Planului Marshall.

Secretarul de stat al S.U.A., George Marshall, a lansat proiectul planului său la 5 iulie 1947 la Universitatea Harvard, unde a fost invitat pentru a i se acorda titlul de Doctor Honoris Causa. Planul Marshall prevedea un ajutor din partea SUA. de cel puțin 5 000 milioane de dolari pentru ieșirea Europei din dificultățile cu care se confrunta după sforșitul celui de-al doilea război mondial. On același timp, Planul Marshall reprezenta un răspuns dur la pretențiile de su-perputere ale URSS. S-a dat o mare importanță faptului ca Germania să se mențină on zona liberei economii, fără a putea fi transformată de către URSS ontr-un atelier pentru proie-ctele sale de superputere mondială.

Prin urmare, sprijinirea Europei era impusă atot de necesitatea contracarării proiectelor sovietice, cot și de cea a restabilirii economiei europene, considerată drept condiție a relansării economiei americane.

Realizări. Planul Marshall a fost aprobat la Congresul SUA, la 3 aprilie 1949, iar la 16 aprilie 1948 la Paris s-a semnat Convenția constitutivă a

Organizației Euro-pene de Cooperare Economică (OECE) cu rol de agenție europeană a Planului Marshall, de unde vor pleca viitoare inițiative de cooperare

și integrare europeană. Membrii fondatori ai OECE au fost inițial 16 țări: Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea

Țara	mil. dolari	% donării	% împrumut
Austria	1170,9	93,3	6,7
Belgia și Luxemburg	741,1	65,2	34,8
Danemarca	303,3	82,0	18,0
Franța	5186,7	63,3	36,7
R.F. Germania	4047,7	69,3	30,7
Grecia	1738,1	85,9	14,1
Italia	3447,1	81,9	18,1
Olanda	1228,5	68,4	31,6
Norvegia	349,9	67,6	32,4
Portugalia	78,9	5,0	95,0
Spania	1183,9	34,9	65,1
Marea Britanie	7668,2	41,1	58,9
Suedia	168,9	79,8	20,2
Turcia	1391,6	65,2	34,8
TOTAL	30230,8	63,7	36,3

Tab. 6. Ajutorul S.U.A. on perioada 1946-1961

On tabelul 6 se prezintă totalul ajutorului S.U.A. acordat Europei on perioada 1946-1961.

(Sursa: Ion Ignat, Uniunea Europeană de la Piața Comună la moneda unică.

București, Editura Economică, 2002, p.29)

Anume Planul Marshall a avut valoarea cea mai mare on acțiunea ce a condus mai torziu la unificarea Europei.

On aprilie 1951, prin Tratatul de la Paris, care a intrat on vigoare on august 1952, a fost consfințită constituirea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Tratatul a fost ratificat de către forurile legislative din Belgia, Franța, R.F.G., Italia, Luxemburg și Olanda.

La 25 martie 1957, prin semnarea Tratatului de la Roma de către țările- membre (intrat on vigoare la 1 ianuarie 1958), a luat ființă Co-munitatea Economică

Europeană (C.E.E.), numită și Piața Comună. On aceeași zi a fost semnat Tratatul prin care se constituia Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EUROATOM). Membri-fondatori ai acesteia sunt Belgia, Franța, R.F.G. Italia, Luxemburg, Olanda.

Obiective prioritare, prevăzute on art.2 al Tratatului de la Roma, erau: 1) eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative on domeniul exportului și importului de mărfuri ontre statele-membre; 2) instituirea unui tarif comun și a unei politici comerciale comune față de țările terțe; 3) libera circulație, a forței de muncă, capitalurilor și serviciilor; on cadrul țărilor- membre, 4) instituirea unei politici comune on domeniul transporturilor; 5) instituirea unui sistem care să asigure libera concurență on cadrul Pieței Comune; 6) onființarea unei Bănci Europene de investiții, 7) coordonarea poli-ticilor economice ale statelor membre; 8) asocierea altor țări terțe.

Pe parcursul anilor, la aceste obiective s-au mai adăugat: crearea Sistemului Monetar European (SME) și a Unității Valutare – EURO.

Prin Tratatul semnat la Bruxelles la 8 aprilie 1965 (intrat on vigoare la 1 iulie 1967) cele trei Comunități menționate mai sus

au fost unificate on Comunitatea Economică Euro-peană (CEE), obiectivul final, dar de perspectivă al căreia devenind uniunea politică.

On ianuarie 1973 la C.E.E. au aderat Danemarca, Irlanda și Marea Britanie, creondu-se astfel Europa „celor 9”. La 1 ianuarie 1981 a aderat Grecia, iar on ianuarie 1986 Portu-galia și Spania, ajungondu-se astfel la cei 12.

On decembrie 1991 șefii de state și de guverne ale țărilor-membre au semnat, on orașul olandez Maastricht, Tratatul cu privire la viitoarea Europă, care a intrat on vigoare la 1 noiembrie 1993. Prin acest Tratat a fost instituită Uniunea Europeană, unită din punct de vedere politic, economic și monetar-financiar.

Ontre anii 1993-1997 Uniunea Europeană a cunoscut o nouă ex-tindere, prin aderarea la 1 ianuarie 1995 a Austriei, Suediei și Finlandei. Numărul țărilor-membre s-a mărit astfel de la 12 la 15. Prin aderarea la 1 mai 2004 a 10 noi țări (8 țări din Europa Centrală și de Est, plus Ciprul și Malta), Uniunea Europeană și-a extins aria geografică ponă la 25 de țări și și-a mărit numărul populației cu oncă 75 de milioane de oameni.

Obiectivele majore, propuse la onceput de cale, au fost realizate

on toate domeniile, economiile țărilor, integrate on Uniunea Europeană, devenind, on esență, economii industriale avansate. Cu doar 12,1 la sută din populația globului pămontesc Uniunea Europeană asigură on pre-zen-

circa 30 la sută din producția mondială și 40 la sută din comerțul internațional. Produsul Intern Brut on mediu pe locuitor constituie 19 mii USD: on Elveția - 28 de mii, Danemarca - 24, Germania - 23, Austria - 22, Belgia - 21, Franța - 21, Finlanda - 20

	Anul 2002					
	Consum produse diferite	Consum produse diferite	Consum (bucătărie)	Consum diferite	Consum legume diferite	Consum diferite
Austria	99	370	256	59	90	76
Finlanda	92	294	182	62	85	75
Franța	92	420	270	84	91	81
Germania	95	430	225	73	136	76
Italia	84	275	231	-	183	129
Republica Cehă	71	290	319	76	73	98
Anglia	50	205	88	61	70	53
Republica Moldova	27	167	158	68	38	141

A crescut considerabil nivelul de trai al populației Uniunii Europene, care consumă produse alimentare din cele mai valoroase. Aceasta se poate observa din tabelul ce urmează.

Datele cuprinse on tabelul 7 ne demonstrează, că, de exemplu, on Austria consumul anual de carne constituie pe cap de locuitor circa 100 de kg., on Franța - 92, Germania - 95 ș.a.m.d. Este sporit nivelul de consum al laptelui, ouălor și legume-

al produselor alimentare (kg) pe cap de locuitor. (Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, Chișinău,lor, lor, iar cel de poine și paste făinoase se menține an de an la același nivel.

Astfel de situație influențează on mod pozitiv asupra duratei medii a vieții, care on Austria este de 76 de ani pentru bărbați și de 82 ani pentru femei; on Franța - respectiv de 76 și 83; Italia - 77 și 83; Germania - 75 și 81 ani. (On Republica Moldova acest indica-

Tab.7. Consumul mediu anual

tor este de 65 și 72 de ani).

Instituțiile Comunitare. Sistemul instituțional comunitar include: Consiliul European, Parlamentul European, Consiliul de Miniștri, Comisia Europeană, Curtea Europeană de Justiție, Curtea de Conturi ș.a.

1. Parlamentul European activează din anul 1979 și este singura instituție a UE on care cei 700 depu-tați sont aleși direct de către cetățenii statelor-membre. Funcțiile Parlamentului European sont: a) funcția legislativă, pe care o realizează alături de Consiliul UE; b) funcția bugetară – dezbateră și adoptarea bugetului UE on formă finală; c) controlul politic asupra instituțiilor europene, funcție exercitată prin aprobarea numirii membrilor Comisiei Europene și a președintelui acesteia; d) pos-ibilitatea de a demite Comisia Europeană prin votul unei moțiuni de cenzură. Sediul acestei instituții se află la Strasburg.

2. Consiliul European a fost creat on 1974. Reunește de două ori pe an șefii de stat sau de guverne ale țărilor-membre cu Președintele Comisiei Europene. Joacă un rol important on definirea orientărilor politice, economice și sociale generale. On cazuri necesare in-tervine pentru deblocarea unei situații

de criză sau soluționarea unui dezacord ontre statele-membre sau instituțiile Uniunii. On cadrul Consiliului sont stabilite priori-tățile activității privind finanțările, oferite prin bugetul Uniunii, po-ziția acesteia pe arena inter-națională ș.a. Deciziile, luate on cadrul Consiliului European, sont foarte importante pentru apro-fundarea proceselor integraționi-ste. Președinția Consiliului European este deținută de fiecare stat-membru timp de șase luni.

3. Consiliul Uniunii Europene, numit și Consiliu de Miniștri, coordonează activitățile UE. Obiectivele majore a activității acestei instituții sont: funcționarea eficientă a pieței unice, activitatea spațiului fără frontiere, circulația monedei unice EURO, cooperarea interguver-namentală on dome-niul politicii externe, securității comune și afacerilor interne. Președinția Consiliului Uniunii Europene este deținută de fiecare dintre premierii țărilor-membre prin rotație timp de șase luni.

4. Comisia Europeană este instituție executivă. Fiecare stat mare – Franța, Germania, Italia, Marea Britanie și Spania - are on componența lui cote doi repre-zentanți, celelalte țări-membre – doar cote unul. Membrii Comisiei

sunt numiți pe un termen de cinci ani, de către guvernele naționale, dar acționează independent de acestea, reprezentând, exclusiv, interesele comunitare. Fiecare comisar este responsabil, în cadrul Comisiei, de un anumit domeniu politic. Rolul acestei instituții este de a controla respectarea pre-vederilor tratatelor, de a iniția propuneri și perfecționarea legislației Uniunii Europene și de a asigura aplicarea legislației adoptate.

5. Curtea Europeană de Justiție (cu sediul la Luxemburg) este instituția supremă a Uniunii Europene. Jurisdicția sa acoperă numai problemele specifice, legate de aplicarea tratatelor Comunității Europene. Este formată din 13 judecători și 6 avocați generali, numiți de comun acord de către statele-membre pe un termen de 6 ani.

6. Curtea de Conturi Europeană (cu sediul la Luxemburg) funcționează din 1977. Ea verifică din punct de vedere financiar legalitatea și corectitudinea activității, urmărind buna gestiune a resurselor financiare. Întocmește anual raportul asupra exercițiului financiar încheiat. Concluziile acestui raport influențează decisiv adoptarea noului buget al UE.

Din instituțiile Uniunii Europene fac parte, de asemenea, numeroase agenții, centre și fundații.

Băncile și fondurile comunitare. În prezent sistemul bancar al Uniunii Europene include Banca Centrală Europeană, Banca Europeană de Investiții și Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare (cu sediul la Londra).

Rolul de bază al Băncii Europene de Investiții (BEI) este cel de a susține dezvoltarea echilibrată, integrarea economică și creșterea bunăstării sociale în cadrul Uniunii Europene. Împrumuturile BEI sunt destinate în special finanțării proiectelor de dezvoltare a rețelelor transeuropene de transporturi, a telecomunicațiilor, aprovizionării cu energie și protecției mediului, creșterii competitivității internaționale a industriei, agriculturii, a întreprinderilor mici și mijlocii.

În cadrul Uniunii Europene funcționează următoarele fonduri, care dispun de mijloace considerabile:

1) Fondul Social European (FSE) destinat, în special, formării profesionale și vederea facilității angajării și mobilității profesionale. Principiile organizării fondu-

lui au fost revăzute în scopul unei mai bune adoptări problemelor actuale ale șomajului. 75 la sută din mijloacele acestui fond sunt alocate tineretului.

2) Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA) asigură finanțarea integrală a măsurilor de organizare și susținere a piețelor agricole din cadrul UE. Este singurul domeniu în care o politică comună acoperă un sector economic și în care finanțarea este totalmente suportată de întreaga Uniune Europeană. Aceasta și explică ponderea considerabilă (66 la sută) din totalul cheltuielilor bugetare ale UE.

3) Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER) a fost înființat în 1975 și e destinat să contribuie la corelarea dezecali-brelor regionale din cadrul UE.

4) Fondul European de Dezvoltare (FED) (prevăzut încă de Tratatul de la Roma, dar pus în funcțiune în anul 1963), reprezintă contribuția cea mai importantă a Uniunii Europene în sprijinirea dezvoltării economice. El funcționează în cadrul convențiilor, încheiate între statele-membre, pe de o parte, și țările asociate (Africa, Zona Caraibelor și Pacificului), pe de altă, țări care

înainte aveau relații particulare cu statele-membre ale Uniunii Europene.

5) Fondul de Coeziune este cel mai mare fond creat prin Tratatul de la Maastricht (decembrie 1991) și are ca obiective esențiale susținerea programelor de protecție a mediului înconjurător, precum și modernizarea rețelei transeuropene de transport și comunicații din țările mai puțin dezvoltate ale UE: Grecia, Spania, Portugalia, Irlanda ș.a.

6) Fondul de Cercetare și Dezvoltare Tehnologică este destinat finanțării domeniilor strategice ale cercetării științifice. De regulă, 50 la sută din costul proiectelor de cercetare sunt acoperite din mijloacele bănești ale acestui fond.

E de notat că deși integrarea economică europeană este cea mai rezultativă, ea nu este un proces simplu și ocolit de tensiuni și contradicții.

E de notat că la începutul anilor '90 principalul obiectiv constituia aprofundarea sau extinderea Comunității, adică integrarea de mai departe în profunzime a țărilor-membre ori mărirea numărului de state care și-au exprimat dorința în

* Agenda 2000. Reformant el elargissement de l'Union Européenne, Col. "L'Europeen monement". Comission européenne, 1999.

acest sens.

Tratatul de la Maastricht, menționat mai sus, care a amplificat și metamorfozat procesul integraționist, a răspuns la primul obiectiv. Negocierile începute cu unele țări postsocialiste din Europa au răspuns și la cel de-al doilea.

Răspunsul concret referitor la cele menționate mai sus îl găsim în documentul intitulat „Agenda 2000. Consolidarea și lărgirea Uniunii Europene”*. Acest document prevăde importanța creării și funcționării monedei comune EURO, pe de o parte, și necesitatea lărgirii Uniunii în secolul XXI, pe de altă.

În domeniul dezvoltării economico-sociale, modernizării și consolidării UE sunt stipulate trei obiective: 1) modernizarea modelului agricol european; 2) reducerea decalajelor existente între regiuni referitor la termenii bogăției și perspectivelor creșterii economice; 3) respectarea priorităților fixate, chiar dacă veniturile bugetare vor crește doar foarte lent până în 2006.

„Agenda 2000”, precum și documentele Summit-ului de la Nisa din decembrie 2000 au reafirmat că extinderea Uniunii Europene prin primirea de noi țări rămâne prioritate istorică.

Atot adoncirea procesului

integraționist, cât și creșterea numerică a țărilor-membre este de o importanță majoră pentru sporirea rolului UE în lumea contemporană.

Viitoarea arhitectură constituțională a Europei prevede trei misiuni fundamentale pentru acest continent: 1) consolidarea modelului propriu de dezvoltare economică și socială care garantează cetățenilor prosperitate și solidaritate; 2) dezvoltarea spațiului propriu de libertate, securitate și justiție; 3) exercitarea de către UE a atributelor, proprii unei puteri economice și politice mondiale.

Peliniile extinderii este importanță istoric reunirea Consiliului European la Copenhaga (12-13 decembrie 2002), care a decis primirea în 2004 cu drepturi depline în familia europeană a Poloniei, Ungariei, Cehiei, Slovaciei, Sloveniei, Cipru-lui, Maltei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei.

Așadar, Uniunea Europeană, constituită în prezent din 25 de țări-membre, este un tip nou de putere economică și politică, bazat pe aprofundarea și extinderea proceselor integraționiste.

Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Este prestigios ca să devii țară-membră a Uniunii Europene, însă nu e ușor să atingi acest scop. Dar,

deoarece țara noastră este dispusă să onvingă greutățile, sperăm că și problemele integrării on spațiul european vor fi soluționate cu succes, ținondu-se cont și de faptul că primii pași au fost deja făcuți.

Republica Moldova străbate calea de integrare on Uniunea Europeană prin mai multe modalități, una dintre acestea fiind cooperarea regională.

La etapa actuală țara noastră este membru al unor organizații de importanță majoră, cum sunt: Inițiativa Central-Europeană (ICE), Pactul de Stabilitate pentru Eurpa de Sud-Est (PSESE), Procesul de Cooperare Dunăreană, Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), Gruparea GUAM, Procesul de Cooperare din Europa de Sud-Est (SEECp) ș.a.

Calitatea de membru a Republicii Moldova, la Inițiativa Central-europeană, asigură o cooperare mai eficientă on domeniile politic, economic, tehnic, științific și cultural cu țările-membre din această re-giune. On același timp, Republica Moldova beneficiază de schimb de experiență on domeniul transferului tehnologiilor avansate, a sporirii competitivității agenților economici naționali cu ontreprinderile străine, lărgirea comerțului exterior, at-ragerea investițiilor necesare țării noas-

tre. Fiind membru al inițiativelor menționate, Republica Moldova participă direct la programele de cooperare regională.

La 28 iunie 2001 Republica Moldova a aderat oficial la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (PSESE). Inițiat on 1999 de UE, Pactul de Stabilitate este o inițiativă regională care are drept obiectiv susținerea țărilor din Europa de Sud-Est on eforturile lor de menținere a păcii, democrației, respectării drepturilor omului și prosperității economice.

Membri ai Pactului de Stabilitate sont: Macedonia, Croația, Serbia, Muntenegru, Bosnia, Herțegovina, Albania, Rombnia, Bulgaria, Moldova fiind unica țară din spațiul C.S.I., admisă on această organizație re-gională cu caracter integraționist.

Pactul este susținut de mai multe organisme internaționale cum ar fi: Grupul G-8, OSCE, CoE, NATO, Banca Mondială, FMI, BERD. Dar acoperișul acestei organizații integraționiste este, totuși, Uniunea Europeană. On plus, obiectivul strategic al Pactului de Stabilitate este pregătirea țărilor menționate pentru o viitoare integrare a lor on structurile Uniunii Europene.

Scopul economic de bază a Pactului de Stabilitate este crearea unei zone de liber schimb, ceea

ce va contribui la accelerarea cooperării economice regionale și la dezvoltarea economică și socială a țărilor din această parte a lumii. Următorul pas va fi semnarea unui Acord de liber schimb între țările-membre ale Pactului de Stabilitate și Uniunea Europeană.

Devenită membră a Pactului de Stabilitate, Republica Moldova a obținut posibilitatea reală de a iniția negocierile în vederea semnării unui Acord de Stabilizare și Asociere cu Uniunea Europeană.

Largi perspective de colaborare cu țările industrial avansate din Europa Centrală deschide pentru Republica Moldova și Procesul de Cooperare Dunăreană. Avantajul acestei cooperări constă în caracterul ei inovator. Statele suverane din această regiune soluționează problemele economice, politice și sociale în ansamblu.

Organizația de Cooperare Economică la Mării Negre (OCEMN) este de asemenea o structură importantă de nivel regional, care oferă avantaje pozitive Republicii Moldova. OCEMN asigură consolidarea relațiilor economice și politice între țările balcanice, pe de o parte, stabilește legătura de cooperare dintre țările-membre, deschizând Republicii Moldova

perspective de colaborare cu aceste state, pe de altă.

Gruparea GUAM este o altă organizație regională strategică, care atribuie Republicii Moldova un rol de membru-cheie în procesul de integrare europeană. Proiectele de cooperare propuse în GUAM, în-deosebi cel privind facilitarea comerțului și transporturilor, precum și cel cu privire la crearea Centrului Virtual pentru combaterea crimei organizate și a terorismului inter-național, sunt foarte importante pentru dezvoltarea economică a țării noastre și stabilitatea ei în regiune. Astfel, toate organizațiile de cooperare regională reprezintă o modalitate primară pentru facilitarea integrării Republicii Moldova în structurile europene.

Și, totuși, obiectivul strategic prioritar al Republicii Moldova îl constituie aderarea la Uniunea Europeană. În acest context țara noastră promovează ideea Europei Unite, a unei Europe comune fără linii de divizare.

La etapa actuală relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană și statele ei membre sunt reglementate de Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), semnat la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998. La 11 martie 2003, însă, Uniunea Europeană a propus spre

aprobare o nouă concepție de dezvoltare a relațiilor cu vecinii, inclusiv și cu Republica Moldova. Ca rezultat, la 22 februarie 2005, la Bruxelles, a fost semnat „Planul de Acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova”.

Obiectivele prioritare ale „Planului de Acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova” prevăd: a) crearea definitivă a statului de drept, care presupune executarea strictă a legilor de

către toți cetățenii, funcționarea democrației constituționale, asigurarea drepturilor și libertăților omului, separarea reală a puterilor on stat și independența lor, pluralismul politic; b) asigurarea creșterii economice pe baza investițiilor naționale și străine directe, astfel ca ritmurile medii anuale de sporire a produsului intern brut să se situeze ontre 4-6 la sută; c) continuarea realizării măsurilor de stabilizare macroeconomică,

BIBLIOGRAFIE

1. Blănoveschi, Andrei. Mironic, Ala. Statul și economia (Ediție revăzută și adăugată). Chișinău: Editura A.Ș.M.. 2005.

2. Ignat, Ion. Uniunea Europeană. București: Editura economică. 2002.

3. Crețoiu, Viorel (coordonator). Economie. București: Editura economică. 2003.

4. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova. Ziarul „Moldova Suverană”, nr.33-34 din 25 februarie 2005.

5. Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Chișinău: Editura „Statistica”. 2005.

Prezentat on iunie 2006

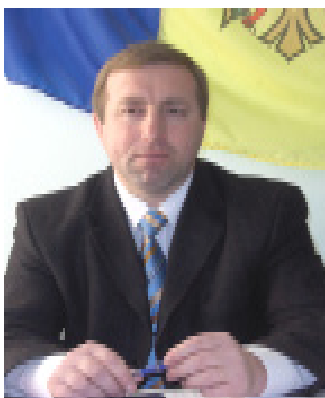
Recenzent: T. Manole, doctor habilitat on economie,
profesor universitar

Sisteme instituționale și relații internaționale

REPUBLICA MOLDOVA ON CADRUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Oleg BALAN,

doctor on drept, conf. univ.,
șef Direcție administrare publică, AAP

SUMMARY

The Declaration of Independence presenting the culminant point of the movement of the political and national emancipation, marked the discovery of the Republic of Moldova among the big family of the european states and all the civilization, having offered to Moldovan society and political elite new horizons and first of all perspectives of beneficial contacts with the free world to which Moldova was a real Terra Incognita.

Apariția Republicii Moldova on cadrul comunității internaționale

este legată de Declarația de Independență a Republicii Moldova din 27 august 1991.

Declarația de Independență, reprezentond un punct culminant al mișcării de emancipare politică și națională, a onsemnat o deschidere a Republicii Moldova către marea familie a statelor europene și ontreaga civilizație, oferind societății și elitelor politice

moldovenești noi orizonturi și, onainte de toate, perspectiva unor contacte multidimensionale benefice cu lumea liberă, pentru care Republica Moldova rămonea o adevărată terra incognita¹.

Etapă inițială on dobondirea sta-talității și a calității de subiect de drept internațional a Republicii Moldova este legată de primii pași on vederea obținerii

unor atribute de stat de fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească din cadrul URSS: decretarea limbii de stat și reintroducerea alfabetului latin (31 august 1989), aprobarea drapelului și stemei de stat (27 aprilie și, respectiv, 3 noiembrie 1990), adoptarea Declarației de Suveranitate a Republicii Moldova (23 iunie 1990) și schimbarea denumirii oficiale a statului (23 mai 1991).

Pe parcursul anilor următori Moldova desfășoară o activitate intensă de afirmare pe plan internațional prin aderarea la un șir de organizații internaționale: Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (30 ianuarie 1992); Organizația Națiunilor Unite (2 martie 1992); Organizația Mondială a Sănătății (4 mai 1992) Fondul Monetar Internațional; Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare; Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (12 august 1992).

Ompreună cu alte state, la 25 iunie 1992, Republica Moldova, participă în calitate de membru-fondator la instituirea organizației regionale Cooperarea Economică la Marea Neagră. În scopul includerii în circuitul internațional cultural republica a aderat la UNESCO (27 mai

1992) și la Uniunea Latină (12 decembrie 1992).

În perioada anilor 1992-1993 concomitent cu eforturile de integrare în organizațiile și structurile internaționale s-au extins și relațiile bilaterale. Spre sfârșitul anului 1993 Republica Moldova era recunoscută de mai mult de 120 de state, având relații diplomatice cu peste 80 de țări. Au fost deschise primele ambasade ale Republicii Moldova peste hotare: la București (24 februarie 1992), Moscova (16 octombrie 1992), Kiev (26 mai 1993), Bruxelles (21 iunie 1993), Minsk (6 octombrie 1993), Washington (9 decembrie 1993). La 5 iunie 1992 a început să funcționeze Reprezentanța permanentă a Republicii Moldova pe lângă ONU. Totodată la Chișinău au fost deschise primele ambasade străine: a României (24 ianuarie 1992), SUA (29 martie 1992), Ucrainei (martie 1992), Federației Ruse (iunie 1992), RFG (noiembrie 1992) ș. a.

Momente importante în afirmarea statalității Republicii Moldova și a calității ei de subiect de drept internațional reprezintă alegerile parlamentare pe bază de pluripartitism, desfășurate la 27 februarie 1994 și elaborarea noii Constituții, care a intrat în vigoare la 27 august 1994. Constituția Republicii Moldova

devine astfel cadru juridic al relațiilor bilaterale și colaborării multilaterale cu alte state.

Primele luni ale anului 1994 au coincis cu începutul unei etape noi în politica externă a statului, etapă, pe parcursul căreia, odată cu extinderea relațiilor bilaterale și datorită creării bazei legislative a acestora, a început diversificarea și aprofundarea lor. În această perioadă Republica Moldova aderă la noi organizații internaționale, consolidându-și totodată pozițiile în organizațiile cu care colaborarea se stabilise deja în perioada precedentă.

Importantă pentru Moldova este și ratificarea de către Parlament a documentelor de constituire a CSI (8 aprilie 1994). Republica Moldova a aderat la Uniunea Economică a CSI, menținând colaborarea comercial-economică și renunțând participarea la acordurile militare.

În 1994 a început colaborarea reală a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, în special după semnarea la 28 noiembrie 1994 a Acordului de Parteneriat și Co-operare, ratificat de Parlament la 3 noiembrie 1995 care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998.

Ținând cont de prevederile Constituției cu privire la neutralitatea permanentă a statului, s-au stabilit relații cu NATO, ac-

centul punându-se în primul rând pe colaborarea în cadrul Programului Parteneriatul pentru Pace. După semnarea în martie 1994 de către președintele Republicii a Documentului-cadru al acestui program, a fost elaborat Programul individual al Parteneriatului pentru Republica Moldova.

O deosebită atenție a fost acordată dezvoltării relațiilor cu Consiliul European. Inițial Republica Moldova a avut statut de invitat special al Adunării Parlamentare a acestei organizații și în această calitate a semnat Convenția europeană privind protecția mediului sălbatic și a habitatelor naturale precum și Convenția culturală europeană, fapt ce a constituit o condiție statutară pentru aderarea la Consiliul European. Aceasta a avut loc la 13 iulie 1995, când Republica Moldova este admisă ca membru cu drepturi depline al Consiliului European. La momentul aderării, Republica Moldova a semnat Convenția europeană a drepturilor omului și protocoalele adiționale la aceasta, precum și Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale.

O atenție specială s-a acordat dezvoltării relațiilor cu țările occidentale, care puteau sprijini procesele democratice din Republica Moldova, cursul reformei

economice și integrarea în structurile euro-atlantice. În această direcție de colaborare s-a luat în considerare faptul că SUA, Marea Britanie și Franța sunt membri ai Consiliului de Securitate al ONU și membri influenți ai majorității organizațiilor internaționale. Din aceste motive, Republica Moldova a depus eforturi pentru intensificarea extinderii dialogului politic cu țările occidentale.

Consolidarea relațiilor cu Statele Unite ale Americii a constituit o constantă a politicii externe a Republicii Moldova. Administrația Americană și Congresul SUA și-au exprimat în permanență atitudinea favorabilă față de Republica Moldova, sprijinind consecvent țara noastră în cadrul relațiilor internaționale referitor la problema soluționării conflictului transnistrean și retragerii contingentului militar rus din stanga Nistrului. Este

nevoie de a se constata faptul că astăzi Republica Moldova este recunoscută de majoritatea absolută a statelor lumii. Moldova întreține relații diplomatice cu peste 110 state, este semnatară și a ratificat peste 200 de convenții internaționale, a semnat peste 700 de acorduri bilaterale. În străinătate activează 21 de misiuni diplomatice și consulare ale Republicii Moldova, interesele statului fiind reprezentate datorită acreditării prin cumul în peste 50 de state, iar în Moldova sunt acreditați peste 70 de ambasadori dintre care 12 cu sediul la Chișinău, 17 cu sediul la București, 17 la Moscova, 12 la Kiev, precum și la Budapesta, Sofia, Praga și Atena. La Chișinău funcționează reprezentanțele și oficiile mai multor organizații internaționale: Biroul TACIS al Comunității Europene, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Oficiul Comisariat al ONU pentru Refugiați, Misiunea OSCE, reprezentanța permanentă a Fondului Monetar Internațional, reprezentanța permanentă a Băncii Mondiale, UNICEF, UNESCO ș. a.

BIBLIOGRAFIE

1. Cojocaru Gh., *Politica externă a Republicii Moldova*, Chișinău,

UNELE ASPECTE ALE CREĂRII ARMATEI NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA (1989-1992)

Vitalie CIOBANU,

doctor on istorie

SUMMARY

Political events taking place in the former soviet area at the end of 80-ies and at the begining of 90-ies of 20-th century served as a catalyzer for starting the national liberation process of the population from the River Prut till the River Nistru.

Socio-political actions culminated for Moldovan country with the Declaration of Sovereignty of the Republic, act of great importance adopted on 23 june 1990.

Evenimentele politice care s-au derulat on spațiul sovietic pe la

sforșitul anilor '80 – onceputul anilor '90 ai secolului XX au servit drept catalizator pentru mișcarea de eliberare națională a populației dintre Prut și Nistru. Acțiunile social-politice au culminat pentru poporul Moldovei cu declararea suveranității republicii, act de mare importanță politică, produs la 23 iunie 1990.

Grație acestui fapt, forțele con-servatoare locale, dar și structurile politice moscovite nu doreau ca cercurile reformatoare

naționale să urgenteze crearea unor instituții statale, care urmau să contribuie la edificarea statului Republica Mol-dova. Or, se știe că una dintre structurile necesare funcționării oricărui stat este sistemul militar. On republica noastră, acesta avea misiunea de a respecta tradițiile seculare, raportondu-le la aspirațiile naționale, dar și la realitatea politică existentă pe atunci.

Organizarea instituției de apărare a tonărului stat Repub-

lica Moldova oferă o imagine de ansamblu asupra desfășurării principalelor momente și aspecte ale activității comisiei parlamentare pentru probleme militare și cele de securitate ale statului și a departamentului militar, evidențiindu-se contribuția acestora la instituirea Armatei Naționale, stabilirea mecanismului de funcționare a sistemului militar.

La sforșitul anilor '80 reforma inițiată în structura și sistemul militar sovietic a influențat în mod considerabil asupra promovării inițiativei de a crea instituția militară a Republicii Moldova. Criza de la începutul anilor '90 care afectase grav armata sovietică a avut un efect substanțial asupra ideii de a promova o politică militară proprie. Unul dintre aspectele acestei crize era determinat de faptul că moldovenii evadau din armată. Fenomenul era cauzat de multiple conflicte militare, ate-state, de altfel, în interiorul fostului imperiu sovietic.

Armata sovietică fusese atacată de o maladie incurabilă de dușmănie interetnică, fenomen ce prelua celelalte aspecte, cel mai frecvent înregistrate fiind dedovșcina și problema rasială. Agravarea situației interetnice a solicitat implicarea armatei în soluționarea conflictelor in-

terne apărute. Pe acest fondal, moralul ostașilor și ofițerilor devenise deplorabil: misiunea militară a personalului armatei fusese orientată către onăbușirea tendinței de eliberare a popoarelor fostei Uniuni Sovietice.

La acea etapă, era absurd să crezi în afirmațiile generalului Iazov precum că o reformă militară de tip sovietic ar putea schimba aspectul moral al unei armate, sprijinite pe pilonii ei caracteristici: cruzimea, șovinismul și abuzul de putere. Armata, ca și alte structuri sovietice, era atrasă în lanțul crizei politice existente. Dosarele departamentului militar din Moldova prezentau date relevante, care confirmau posibilitatea creării armatei proprii: 55 mii de tineri recrutați pentru serviciul în termen și aproximativ 5 mii de ofițeri și plutonieri din armata sovietică erau originari din Moldova¹. În plus, între anii 1988-1990, din armata sovietică au luat drumul către Moldova 140 de sicrie de zinc². În decursul celor 365 de zile ale anului 1990, în armata sovietică și-au pierdut viața 40 de tineri din Moldova; în 47 de zile ale anului următor – 10, numărul dezertorilor atinzea, conform statisticii oficiale – 1 000 de persoane³. Situația creată demonstra necesitatea unei instituții de forță care ar putea

garanta independența statului și securitatea cetățenilor.

La mitingurile și adunările mișcării democratice, care luaseră amploare în acei ani, se vehicula tot mai insistent lozinca „Vrem Armată Națională”⁴. În această perioadă la Chișinău se proiectase formarea unei organizații numite Liga ofițerilor, proiectul, însă, nu a durat⁵.

În același timp, parlamentarii primului legislativ au propus la congresul de la Moscova, formula $x+0$ inacceptabilă pentru centru, ostil pe atunci oricărei gândiri progresiste. Această formulă putea fi decodificată în felul următor: x – numărul membrilor comunităților; 0 – fostul supra-stat va fi treptat desființat. Fiecare dintre statele participante trebuia să acționeze ca subiect al comunității cu dreptul la valută proprie, armată, poliție, organ de securitate și serviciu vamal în limita frontierelor⁶. Problema militară nu putea fi rezolvată în context intern, ea depinzând de ra-poartele, stabilite la acel moment cu puterea centrală sovietică.

Evoluția evenimentelor din interiorul statului sovietic a impus, la 11 mai 1990, prin Hotărârea nr. 16-XII a Sovietului Suprem al RSSM constituirea unei comisii parlamentare, respon-

sabile pentru probleme militare, neprevăzute inițial⁷. La 29 mai a fost aprobată componența comisiei. Sarcina principală a comisiei consta în elaborarea și promovarea politicii de stat a Republicii Moldova în domeniile apărării și securității naționale, doctrinei militare, proiectelor și legilor militare, exercitarea controlului asupra ministerelor de forță⁸. Problema primordială o constituia serviciul militar al tinerilor din republică.

Se făcea vădită și recurgerea la măsuri excepționale, acțiuni ce au provocat nemulțumiri în rândul conducerii armatei sovietice. Se recurgea la tactica informării și obținerii informației veridice despre concetățenii noștri care oși satisfăceau pe atunci serviciul militar în URSS.

La 2-4 septembrie 1990, Parlamentul de la Chișinău, reieșind din condițiile obiective existente la recrutare, a adoptat o Hotărâre definitorie privind ideea militară oficială în republică⁹.

La 4 septembrie 1990, Sovietul Suprem al RSSM, prin Hotărârea 254-XII și în baza punctelor 5 și 8 ale Declarației Suveranității RSSM, ale articolului 14, punctelor 15 și 23 ale articolului 97 din Constituția fostei RSSM, a decis:

„Suspendarea pe teritoriul

RSSM a acțiunii articolului 31, 62 și 63 din Constituția URSS, a Legii URSS Cu privire la serviciul militar obli-gatoriu, din 12 octombrie 1967, a Legii URSS Despre introducerea unor modificări on legea URSS „Cu privire la serviciul militar obli-gatoriu”, din 28 martie 1990 și a Legii URSS Cu privire la răs-punderea penală pentru infracțiuni militare, din 25 decembrie 1958, a articolelor 60 și 61 din Constituția RSSM, precum și a articolelor 77, 78, 241, 249 și 250 din Codul penal al RSSM”. Conform acestei hotărâri, cetățenii Republicii Mol-dova urmau să nu mai fie oncorporați pentru satisfacerea serviciului militar activ on rondurile armatei sovietice, iar militarii on rezervă să nu fie chemați la cantonamente¹⁰. Totodată, Guvernul urma să soluți-oneze problema reontoarcerii la baștină a cetățenilor care oși sati-sfăceau serviciul militar on rondurile forțelor armate ale URSS, cea a satisfacerii serviciului militar pe teritoriul republicii și elaborării unui program de onființare a formațiunilor militare ale armatei naționale, asigurării condițiilor tehnico-materiale pentru funcționarea lor.

Conform aceluiași act și deciziei Guvernului nr. 319 din 12 septembrie 1990 a fost creat

Departamentul militar¹¹, căruia oi revenea misiunea de a elab-ora programe concrete pentru crearea formațiunilor militar-teritoriale. Departamentul și-a onceput activitatea prin elabo-rarea unei concepții privind reforma militară. On prima perioadă se tindea către o alianță politico-militară cu statele ex-sovietice, spre alte relații cu armata sovietică, deoarece crearea Armatei Naționale putea fi realizată doar dacă se mențineau relații diplomatice cu centrul.

Prima acțiune a departamen-tului a fost organizarea volun-tarilor veniți on ajutorul poliției și securității naționale pentru soluționarea si-tuației tensionate din sudul Re-publicii Moldova.

La 18 octombrie 1990, prin Hotărârea puterii executive nr. 404, dl Nicolae Chirtoacă a fost numit director general al Depar-tamentului militar, avond și un rol definitiv on adoptarea pachetu-lui de legi și acte militare privind organizarea Armatei Naționale¹². Departamentul fusese inițial con-stituit ca structură de securitate, printre cadrele acestei instituții fiind mai mulți foști colaboratori ai KGB-ului, susținători activi ai ideilor naționale.

On același timp, on condițiile “crizei găgăuze” fusese format și primul detașament onarmat,

care a acționat sub numele de Tiras-Tighina.

Reieșind din împrejurările create, prin decizia Legislativului nr. 336-XX din 2 noiembrie 1990, s-a decis organizarea – sub conducerea directă a Președintelui republicii – a Gărzii Republicane a Moldovei, ce avea funcția de a apăra suveranitatea republicii, de a menține ordinea publică, a apăra obiectivele strategice, on paralel cu forțele Ministerului de Interne al RSSM. On scopul localizării gărzii, urmau să fie reparate și adaptate la condițiile militare unele dintre taberele de odihnă pentru copii. Peste două luni Sovietul Suprem al RSSM, prin Hotărârea nr. 443-X11 din 29 decembrie avea să abroge această decizie¹³.

On paralel cu aceste evenimente ce purtau un caracter intern, on a doua jumătate a anului 1990 a fost semnat tratatul bilateral cu Rusia. Urma ca o delegație, on frunte cu vice-spicherul de la Chișinău, dl V. Pușcaș, să negocieze cu centrul problemele repartizării obligațiilor on cadrul noului tratat unional. On acest context, politicienii moldoveni au acționat on direcția oncheierii unor tratate, atot politice, cot și militare, menite să asigure securitatea statală. Au avut loc diferite ontolniri cu reprezentanți ai Min-

isterului Apă-rării, comitetului de stat al URSS, la care problema formării Armatei Naționale nu fusese abordată, fiind discutate doar anumite probleme cu privire la recrutarea tinerilor din Moldova.

La 6 decembrie, la invitația Ministerului Apărării al URSS, dl N. Chirtoacă și consilierul Președintelui republicii, dl P. Sandulachi au participat la conferința Desfășurarea serviciului militar on armata sovietică. Concomitent, dnii C. Oboroc și Gh. Mazilu au purtat tratative, on cadrul cărora a fost stabilit ca numărul băștinașilor, care urmau să satisfacă serviciul militar pe teritoriul republicii trebuia să constituie 35 la sută, de carabinieri – 20 la sută, cifra ajungond la 55 la sută din numărul celor recrutați¹⁴.

Schimbările din viața imperiului sovietic erau percepute obiectiv de către specialiștii on materie militară din republică. Oncepuse inventarierea obiectelor militare, dislocate pe teritoriul Moldovei, care ocupau terenuri ontinse (construcțiile militare dispuneau de 11 mii ha de pământ)¹⁵.

Toate aceste evenimente, precum și activitatea, desfășurată on această direcție de către departamentul militar, a făcut necesară oncadrarea specialiștilor de profil

on procesul deja pornit. Astfel, din armata sovietică s-au ontors la baștină ofițeri cu practică și experiență temeinică on domeniul militar.

Trebuia să se pornească de la ideea demonopolizării armatei sovietice. Toate aspectele pozitive ale fostului sistem trebuiau păstrate, urmond să fie identificat mecanismul de subordonare a acestor structuri puterii politice din Moldova și luată sub control orice mișcare a trupelor sovietice. Direcțiile prioritare de activitate erau: demonopolizarea treptată a structurii armatei ruse și crearea formațiunilor militare teritorial-naționale, identificarea moldovenilor maltratați din armata sovietică, inițierea tratatelor bilaterale cu Ministerul Apărării al URSS.

Conform unei hotărori a Legi-slativului, on urma situației create moldovenii trebuiau să fie recrutați on unitățile din Moldova și Districtul militar Odesa, urmond să fie oncor-porate minimum 30 de persoane pe unitate¹⁶. On afara acestor condiții, recrutarea avea loc on baza unei cereri și cu consimțământul părinților recruților, aceștia urmond să nu fie antrenați on conflicte interetnice.

Conform statisticii, la 15 ianuarie 1991, din numărul total (9

192) al tinerilor, luați la oaste, au fost lăsați să-și satisfacă serviciul pe teritoriul RSSM 1 373 (10 la sută) persoane; on districtul militar Odesa au fost repartizate 4 212 persoane (45,8 la sută)¹⁷.

Nerespectond aceste onțelegeri, armata sovietică oși demonstrase atitudinea față de forurile politice de la Chișinău. Sovietul Suprem al URSS luase hotărorea de a organiza, la 17 martie 1991, un referendum cu privire la menținerea Uniunii Sovi-etice. On pofida faptului că plebiscitul pe teritoriul republicii a fost anulat de către conducerea locală, militarii sovietici au susținut această farsă politică prin organizarea lui pe teritoriul unităților militare.

Soarta celor care dezertau din armata sovietică, precum și fără-delegile din armată, au făcut ca on luna iulie să se revină la decizia Sesiunii Sovietului Suprem al Mol-dovei din 5 martie. Cu privire la elaborarea unei legi ce ar preve-dea serviciul de alternativă¹⁸, ca mai apoi, la 9 iulie 1991, Preșe-dintele republicii să semneze Legea nr. 633-XII cu privire la serviciul de alternativă. Se argumenta că, potrivit art. 50 al Constituției, care re-cunoaște dreptul cetățenilor la libertatea conștiinței, consfințit on Declarația Universală a Drepturilor Omului, era necesar de a se adopta legea

respectivă, care să racordeze legislația republicii la normele de drept internațional. Conform acestei hotărâri, cetățenii Republicii Moldo-va au obținut dreptul să se eschiveze de la satisfacerea serviciului militar pe baza unor convingeri religioase și politice. Se prevedeau și unele modificări pe vederea reglementării provizorii a situației militarilor care au dezertat din armata sovietică; se luau măsuri pentru asigurarea securității acestora și amplasarea lor pe compul muncii. Guvernul a emis o hotărâre prin care autoriza Departamentul de stat pentru problemele militare al RSSM, Comisariatul militar al RSSM, comitetele executive orașenești raionale de deputați ai poporului, să asigure condițiile necesare pentru amplasarea pe compul muncii a tinerilor care abandonează unitățile armatei sovietice. S-a lansat un apel către militarii pe termen, ca aceștia să nu părăsească neontemeiat unitățile militare ale armatei sovietice, respectând disciplina, să acționeze conform deciziilor organelor puterii de stat ale RSSM.

Pe baza hotărârilor adoptate, atot vechea nomenclatură a fostei armate sovietice, tot și vechea conducere a fostei uniuni oncercau prin diferite mijloace să stopeze dezmembrarea struc-

turilor existente, dar procesul de constituire a Armatei Naționale s-a dovedit a fi ireversibil.

Republica Moldova a desfășurat pe acest timp o politică abilă pe relațiile cu centrul, având drept scop onțărirea suveranității onpotriva politicii de forță, tendințelor re-vizioniste și revanșarde, manifestate de Moscova.

Rebeliunea politică din luna august 1991 din capitala statului sovietic a schimbat condițiile politice interne și externe. Forțele antidemocratice prosovietice au organizat un spectacol politic ce avea drept scop stoparea reformelor democratice și menținerea statelor suverane pe componența suprastatului sovietic. Evenimentele din centru, pe special puciul din 23 august, au grăbit procesul de izolare politică a fostelor state sovietice. Astfel, la 27 august 1991, sub influența miilor de oameni veniți la Marea Adunare Națională, Legislativul de la Chișinău a votat Declarația de independență a Republicii Moldova, declarație ce proclamă solemn, pe virtutea dreptului popoarelor la autodeterminare, pe numele onregii populației a Republicii Moldova și pe fața onregii lumi că Republica Moldova este un stat suveran, independent și democratic, liber să-și

hotărăscă prezentul și viitorul, fără nici un amestec din afară, on conformitate cu idealurile și năzuințele sfinte ale poporului, on spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale. Evenimentele ce au urmat actului de proclamare a independenței, prin care s-au pus bazele statului Moldova, vizau organizarea temeinică a unor noi instituții statale.

Crearea statului și menținerea lui on plan politic pe arena internațională necesită instituții corespunzătoare. Una dintre problemele primordiale a devenit astfel, constituirea Armatei Naționale. Pornind de la ideea apărării tonărului stat, Președintele țării decretează, la data de 3 septembrie 1991, prin decretul nr. 194 on conformitate cu Declarația de independență a Republicii Moldova și on scopul asigurării apărării suveranității republicii și integrității ei teritoriale, crearea forțelor armate ale Republicii Moldova.

On scurt timp după emiterea decretului de formare a Armatei Naționale, on scopul realizării acestuia, au fost semnate un șir de documente oficiale, care au completat și au transpus on fapt ideea reorganizării militare.

Drept continuare firească a Decretului menționat, Președintele țării a semnat on aceeași zi de-

crete ce vizau probleme de primă importanță on contextul creării condițiilor necesare constituirii forțelor armate ale Republicii Moldova. On conformitate cu art. 137 trebuiau ontreprinse acțiuni concrete on vederea completării formațiunilor militare ale Ministerului Afacerilor Interne și subunităților serviciului de grăniceri al Ministerului Securității. Comisariatele militare ale Ministerului Apărării al URSS, dislocate pe teritoriul republicii, urmau să treacă sub jurisdicția republicii: “toată averea comisariatelor militare, inclusiv sistemul de evidență și control militar de pe teritoriul republicii”, ceea ce devenea proprietate a Republicii Moldova și trebuiau transmise Guvernului Republicii Moldova cu dreptul de administrare. Conform Decretului nr. 194 Ministerului Afacerilor Interne al URSS i se cerea să retragă necondiționat trupele. Urmau să fie inițiate tratative cu privire la modul și termenul de evacuare al unităților militare, să se reglementeze aspectele juridice on baza unui acord special, privind dislocarea temporară a unității militare nr. 7481 a armatei sovietice.

Conform hotărării, on perioada de tranziție unitățile armatei sovietice trebuiau să se conducă

de legislația în vigoare a Republicii Moldova; se stabileau termenele de retragere, se reglementau aspectele juridice ale dislocării temporare a unităților și subunităților sovietice în baza unei convenții speciale.

La 24 septembrie 1991 prin Hotărârea nr. 531, puterea executivă a format un grup de lucru pentru elaborarea proiectului de concepție privind formarea Armatei Naționale¹⁹. Tuturor ministerelor și departamentelor li s-a cerut contribuție financiară și informațională.

De vreme ce furtul de armament și imobil se făcea atât oficial, de forțele ruse, cât și personal, în scopul păstrării bazei tehnico-materiale, necesare pentru asigurarea funcționării forțelor armate ale Republicii Moldova, au fost declarate ca patrimoniu al Republicii Moldova "armele, munițiile, mijloacele de transport, tehnica militară, bazele militare și celelalte bunuri ce aparțin unităților militare ale armatei sovietice, dislocate pe teritoriul republicii"²⁰.

Trebuia moștenit întreg arsenalul militar aflat pe teritoriul Moldovei, deoarece forțele sovietice și revanșarde ale Moscovei vedeau Rusia ca pe un succesor al potențialului militar sovietic. Deci, trebuia promovată o politică

conciliatoare și fățișă.

La 13 noiembrie, prin Hotărârea nr. 268, Guvernul a revenit la executarea Decretului Președintelui din 3 septembrie cu privire la comisariatele militare care urmau să fie trecute în subordinea departamentului militar²¹. În baza acestei hotărâri, centrul republican de recrutare s-a reprofilat în centru de instruire a forțelor armate.

La 18 noiembrie 1991, prin Decretul Președintelui nr. 783-XII, s-a aprobat textul jurământului militar²².

Datorită factorilor politico-militari de decizie s-a realizat un șir de acțiuni care vizau calea cea mai convenabilă ce trebuia aleasă pentru formarea instituției militare naționale. Se prevedeau trei variante. Prima crearea structurilor paralele cu armata sovietică, după exemplul balticilor, A doua - declararea naționalizării unităților militare, cale pe care a mers Ucraina. Calea aleasă de Moldova a fost o convenție la etapa de tranziție, cu includerea aspectelor socio-economice, politice, precum și statutul unităților militare sovietice, aflate temporar în Moldova, asigurarea socială, a drepturilor ofițerilor și familiilor lor, aspectele tehnice. Se pornea de la potențialul economic, rezervele

umane și legislația militară. După studierea detaliată a tuturor aspectelor vieții sociale și politice, constatându-se că baza tehnico-materială e cea mai costisitoare pentru organizarea unei armate, s-a hotărât să se ia în considerație acest fapt și ontregul echipament disponibil să fie preluat pe cale pașnică²³.

Evenimentele dramatice din Tbilisi, Vilnius, în care era implicată armata, i-au făcut pe militarii moldoveni să se îngrijoreze pentru țara lor. Tot mai frecvent soseau scrisori, adresate Președintelui republicii și departamentului militar. Prin urmare, trebuiau luate cele mai stringente măsuri în problema cadrelor militare care n-au fost organizate la nivelul cerințelor timpului, fiind comise multe erori de către responsabili de evidență și amplasarea cadrelor militare. În existența bazei legislative făcea ca militarii veniți în republică să se reîntoarcă la locurile de muncă precedente.

Deși o legislație militară aproape că nu exista, lucrătorii departamentului a avut, totuși, un rol important în activitatea de trezire a conștiinței naționale a cadrelor militare. Se realiza foarte mult doar din entuziasm personal. Astfel, s-a lansat un apel către toți ofițerii moldoveni

din armata sovietică. În paralel, se duceau tratative în vederea evacuării trupelor armatei sovietice din Moldova. În comun cu Ministerul Apărării al URSS a fost adoptat un document, conform căruia ofițerii moldoveni nu trebuiau să fie ompridicați să revină la baștină. Concomitent, la 8 decembrie, a fost semnat un protocol comun de către conducătorii statelor CSI, conform căruia s-a hotărât păstrarea spațiului militar-strategic și a controlului asupra armamentului nuclear sub conducere unică.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 701 din 18 decembrie 1991 comandamentul direcției strategice sud-vest, precum și cel al Districtului militar Odesa, comandanții unităților și subunităților armatei sovietice, staționate pe teritoriul Republicii Moldova, au fost preveniți despre inadmisibilitatea evacuării armamentului și tehnicii militare, a combustibilului și altor bunuri materiale din republică²⁴. Toate mișcările de trupe, evacuarea lor, transportul de materiale urmau să fie onfăptuite cu consimțământul Departamentului militar. Trebuia exercitat un control riguros asupra executării Decretului Președintelui Republicii Moldova din 14 noiembrie 1991.

La 3 ianuarie 1992 ofițerii

di-ecției sud-vest au expediat conducerii armatei sovietice o scri-soare, on care oși exprimau on-grijorarea on legătură cu situația creată, declarond că nu pot fi de acord cu faptul ca militarii care și-au făcut cu devotament serviciul militar timp de 20 de ani on armata sovietică să-și termine misiunea ontr-un stat străin²⁵.

On același context, Președintelui republicii i s-a adresat comandantul suprem al forțelor armate ale CSI, mareșalul Șapoșnicov. Prin scri-soarea din 6 ianuarie 1992 acesta ol informa despre faptul că conducerea armatei este ongrijorată de situația ce s-a creat on republică cu referire la unitățile militare sovietice²⁶. Potrivit spuselor lui Șapoșnicov, populația atenta la viața militarilor, presa clevețea ompotriva acestora, poliția ontreprindea măsuri de intimidare a lor, acțiuni care veneau on contradicție cu prevederile de la Alma-Ata. Astfel, forțele proruse avertizau conducerea țării, urmărind, de fapt, obiective de altă natură. Conducerea statului adoptase, totuși, un șir de acte legislative și hotărori on vederea reglementării juridice a problemelor militarilor.

La 10 ianuarie 1992 a fost dat publicității primul proiect de doctrină militară a Republicii

Moldova, on care se menționa că: “Doctrina militară a Republicii Moldova are un caracter on exclusivitate defensiv, activitățile de pregătire și organizare a apărării naționale, nereprezentond amenințări la adresa altor state”²⁷.

Conform concepției militare se prevedeau două genuri de armată: infanterie motorizată și apărare antiaeriană. Ideea era simplă: pri-mejdia pentru Moldova venea din partea de est, deci trebuiau să existe patru zone militare. Armata trebuia organizată pe brigăzi, inițial, pre-văzonduse, practic, o divizie și ministerul.

La 30 ianuarie 1992 la Bruxelles a avut loc ontrunirea privind stabilirea de noi relații militare și politice ontre Europa, SUA, Canada și fostele state sovietice. Moldova s-a oncadrat on relațiile internaționale-militare²⁸.

La 5 februarie 1992 departamentul militar a fost transformat on Ministerul Apărării al Republicii Moldova, ca organ de conducere al Armatei Naționale²⁹.

Prin Decretul nr. 20 al Președintelui Republicii Moldova on funcție de Ministru al Apărării a fost numit general-maiorul Ion Costăș, anterior Ministru al Afacerilor Interne³⁰.

On acest context, Președintele Moldovei a semnat Decretul nr. 32

din 15 februarie, conform căruia urma să se transmită Ministerului Apărării al Republicii Moldova, un volum deplin, complexul de clădiri și construcții al Onaltului Comandament al direcției sud-vest, împreună cu toate utilajele și bunurile materiale. Până la 1 martie 1992, această problemă trebuia soluționată de comun acord cu Comandamentul acestei direcții³¹.

Deja la sforșitul lunii ianuarie, reprezentanții Ministerului Apărării ocupaseră coteva din nivelurile clădirilor direcției. La 28 februarie, 7 persoane, specialiști ai fostului departament militar, au intrat pe teritoriul direcției sud-vest, loc strict interzis până atunci pentru moldoveni, și au arborat tricolorul³². Procedura de transmitere a cartierului un volum deplin a durat până la prima jumătate a lunii mai 1992.

O evoluție s-a înregistrat și

în relațiile dintre noul cadru al CSI. La 18 februarie, la Minsk a avut loc întâlnirea la nivel înalt a șefilor statelor comunității. Conducerea Moldovei a manifestat convingeri ferme și, împreună cu Ucraina, a declarat încă odată organizarea armatei proprii. Drept răspuns la aceste acțiuni Președintele Rusiei B. Elțin a anunțat că și Rusia, la rândul ei, o să înființeze armată proprie³³.

Numai 8 state au convenit să formeze armată unică. Din cele 14 documente puse în dezbateri, Moldova a semnat numai 2, care includeau asigurarea tehnico-materială și asigurarea socială a militarilor și membrilor familiilor lor³⁴.

Un punct aparte prevedea onapoierea armamentului scos ilegal de pe teritoriul statelor CSI.

La 1 martie toate unitățile din Moldova urmau să treacă sub juris-dicția țării³⁵.

La 21 februarie 1992, Ministrul Apărării al Republicii Moldova și

locuitorul mareșalului Șapoșnikov, au discutat la masa de tratative problema împărțirii patrimoniului militar de pe teritoriul republicii noastre³⁶. Tratatările au evoluat destul de complicat, după coteva runde hotărându-se ca 90 la sută din averea militară din partea dreaptă a Nistrului și aproximativ a treia parte din partea stângă să rămână în posesia Ministerului Apărării al Republicii Moldova. În decurs

de 1,5-2 ani, armata a 14-a rusă urma să părăsească republica³⁷.

On urma acordului semnat la 28 martie 1992 cu conducerea forțelor armate ale CSI și on baza Decretului nr. 73 al Președintelui Republicii Moldova din 18 martie a demarat procesul de trecere sub jurisdicția Republicii Moldova a unităților militare³⁸. Primele unități trecute sub jurisdicția țării au fost cele două unități de transmisiuni și intendanță, staționate la Chișinău. La 1 aprilie a avut loc ceremonia solemnă desfășurată pe poligonul de instruire³⁹.

Evoluția crizei politico-militare din țară, influențată de evenimentele ce se declanșau on stonga Nistrului, au creat o situație specială on organizarea armatei, on următoarele luni fiind chemați la arme 33521 de rezerviști⁴⁰.

Faptele și evenimentele enumerate on acest articol marchează esența etapei de construcție a organismului militar național, perioadă de or-ganizare a Armatei Naționale.

După războiul de pe Nistru din 1992 a onceput o activitate complexă, variată a instituției militare a Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Fondul Muzeului Armatei Naționale (on continuare FMAN), dos.1 p.25.
2. Sfatul Țării, 23 februarie 1990.
3. Ibidem.
4. Ibidem, 28 martie 1990.
5. Literatura și arta, nr. 23, 7 iunie 1990.
6. Sfatul Țării, nr.1, 31 august 1990.
7. Arhiva curentă a Guvernului Republicii Moldova (on continuare ACaGRM), Hotărrea Guvernului nr.16-XII, 11 mai 1990.
8. FMAN, dos.1, p.36.
9. Arhiva curentă a Parlamentului Republicii Moldova (on continuare ACaPRM) Hot. nr. 2554-XII, 2-4 septembrie 1990.
10. Ibidem.
11. Ibidem.
12. AC a GRM, Hot. nr. 404 18 octombrie 1990.
13. Ibidem, Hot. nr. 443-XII 29 decembrie 1990.

14. FMAN, dos.1 p.45.
15. Sfatul Țării, 23 februarie 1990.
16. AC a PRM, Decretul nr. 633-XII, 9 iulie 1991.
17. Ibidem.
18. AC a PRM, Declarația de independență, 27 august 1991.
19. AC a GRM, Hotărrea nr.531, 24 septembrie 1991.
20. AC a PRM, Decretul nr.234. 18 octombrie 1991.
21. AC a GRM, hotărrea nr. 268, 13 noiembrie 1991.
22. Ibidem, Decretul nr. 738-XII. 18 noiembrie 1991.
23. Sfatul Țării, nr. 211 16 noiembrie
24. AC a GRM, Hotărrea nr. 701, 18 decembrie 1991.
25. Moldova Suverană, nr.1, 10 ianuarie 1992.

ON PAS CU ISTORIA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Orest TĂROȚĂ,
doctor on politologie,
șef Catedră Științe Politice și Sociale, AAP

SUMMARY

On 27 th August 2006 we celebrated the event of great significance that will be remembered by generations that started the construction of a new democratic state.

La 27 august 2006 am sărbătorit un eveniment de o semnificație aparte ce va rămâne o memorie generațiilor care au stat la începuturile constituirii noului stat democratic și prosper - cea de-a 15 aniversare a independenței Republicii Moldova.

On acea zi amintirile ne răscăleau sufletele, emoțiile ne copleșeau, ontrucot sosise timpul de a face o analiză a traiectoriei parcurse de la început și pune la etapa actuală, precum și unele evaluări și bilanțuri. Trebuia să stabilim de la ce am pornit, unde suntem și ce am reușit să

realizăm.

On alocuțiunea la ședința festivă din acest an, consacrată festivității proclamării independenței statului, Președintele Republicii Moldova, dl Vladimir Voronin, a menționat: "Noi suntem tineri, energici, noi ne facem planuri de viitor, ontrevedem noi perspective. Cond spun noi, am on vedere ontreaga noastră Moldovă, onregul nostru popor care, acum 15 ani, a pornit pe cea mai grea, pe cea mai imprevizibilă și pe cea mai cu perspectivă cale, pe calea dezvoltării independente și

democratice!”.

Am fost martori oculari ai perioadei de tranziție de la o societate totalitară la una democratică. Am urmărit cu atenție traiectoria primelor reforme economice și a efectelor lor, a măsurilor de consolidare a statului și promovării imaginii lui pe arena internațională.

După perioada romantismului politic, care se deschide odată cu anul 1994, orientările strategice ale partidelor de la guvernare au fost canalizate exclusiv spre întărirea tonărilor stat, spre dezvoltarea lui socio-economică și cooperarea cu țările de pe mapamond la nivel regional și mondial. Stabilizarea macroeconomică, promovată de către Guvernul Republicii Moldova și Banca Mondială în perioada 1994-1997 s-a soldat cu rezultate concludente. Deficitul bugetului de stat se micșorase până la 10,6% în 1994 și până la 8% în 1997².

Trebuie să recunoaștem că drumul independenței a fost anevoios din cauza încercărilor externe de destabilizare a situației din țară și tentativelor de a infiltra ideea că șansele de supraviețuire a Republicii Moldova ca formațiune statală sunt minime. Este evident, că aceste amestecuri de dinafară, susținute în interiorul țării, au creat unele incertitudini, însă

conducerea statului împreună cu forțele patriotice ale societății au demonstrat un înalt grad de maturizare politică, pedalând intens pe calea edificării statului și găsirii propriului model de dezvoltare, asumându-și responsabilitatea pentru viitorul țării și a generațiilor ce vor urma.

Analiza sumară, efectuată la capitolul independenței în primii ani de existență a Republicii Moldova, ne permite să afirmăm că construirea unui stat modern este posibilă numai dacă se recunosc erorile comise la anumite etape, deciziile luate în pripă în unele chestiuni de ordin strategic. Printre acestea putem enumera lipsa dinamismului și flexibilității unor cadre cu funcții importante cond o cerea situația și țara era în așteptare, reacția întorziată a unor ministere la procesul de internaționalizare a conflictului transnistrean, precum și lipsa de principii în cadrul unor negocieri bilaterale care vizau priorități economice și de cooperare cu alte țări, acordarea de granturi și credite preferențiale etc.

E cert că după 2001 am reușit să depășim riscurile instabilității politice și cele economice, demonstrând lumii întregi că țara are o politică coerentă, orientată spre viitor. Că în stat se pledează pentru o democrație pluralistă,

supremația legii și pregătirea societății pentru aderarea la marea familie europeană.

Obiectivele care urmează a fi materializate în timpul apropiat vor solicita eforturi susținute din partea întregii societăți, fiindcă numai prin unitate, perseverență și pragmatism vom reda acestui poplu frumusețea și bogăția de altă dată.

În acest scop este importantă revigorarea țării, consolidarea de mai departe a independenței ei, respectarea drepturilor omului și valorilor democratice, transformarea societății civile într-o forță activă de participare la procesele sociale, economice și culturale.

Afirmarea în continuare a independenței va solicita de la structurile administrației publice centrale și locale o activitate mai intensă în aspectul dezvoltării socio-economice, consolidarea capacităților de conducere a statului, reanimarea climatului investițional, stoparea migrației, crearea de noi locuri de muncă, combaterea corupției etc.

În realitate se cere o viziune nouă în identificarea priorităților strategice ale țării, asigurarea unei economii funcționale și modernizarea ei, dezvoltarea businessului mic și mijlociu, sporirea eficacității întreprinderilor din sectorul industrial și agricol,

atragera cadrelor înalt calificate în toate ramurile economiei, folosirea masivă a vechilor specialiști pe direcțiile principale de dezvoltare ale țării.

Ar fi bine ca statul să se implice mai activ la evaluarea social-economică actuală și să analizeze obiectiv cu ce ne-am ales în urma prognozei macroeconomice pentru anii 2004-2006, elaborate de instituția de resort, care sunt ritmurile de creștere economică și care sunt cotele, dacă este înregistrată o anumită creștere a ei. Merită să se analizeze starea produsului intern brut și oscilațiile înregistrate de către acesta, precum și a cheltuielilor publice; să se verifice dacă direcționarea lor spre sectorul real de susținere a agriculturii și dezvoltării rurale, infrastructurii drumurilor publice, sectorului energetic, altor direcții preconizate s-a efectuat conform prevederilor.

O atenție deosebită urmează să se acorde evaluării rezultatelor implementării Programului Național "Satul Moldovenesc" și Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei. Ar fi bine să cunoaștem care a fost impactul proiectelor investiționale cu finanțare externă în conformitate cu prioritățile SCERS și, consecutiv, procesul implementării unor proiecte noi în această

periodă.

Redresarea economică a țării și reabilitarea socială a Republicii Moldova țin de aceste două programe, precum și de îndeplinirea Planului de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, însă aceasta, în opinia experților³, nu înseamnă nimic dacă economia națională nu este susținută și de dezvoltarea structurilor și indicatorilor calitativi ai economiei (capacitatea concurențială a companiilor moldovenești pe piața europeană, climatul investițional favorabil, micșorarea intervenției în sectorul privat etc.).

În ceea ce privește implementarea Programului Național "Satul Moldo-venesc", o serie de sondaje socio-logice, realizate pe parcursul anilor 2004-2006 de către Centrul de Investigații Sociologice a Academiei de Administrare Publică cu participarea reprezentanților administrației publice locale, demonstrează că mai sunt rezerve în găsirea noilor forme de dirijare și influențare a vieții economice a satului, în stoparea procesului de pauperizare a populației sătești și crearea unei economii moderne și competitive.

Conform opiniilor celor intervi-evați pentru înregistrarea indicilor negativi din economia rurală, se solicită: 1) Consolidarea

terenurilor agricole, atragerea investițiilor străine, obținerea creditelor preferențiale și acordarea de împrumuturi favorabile țăranilor, precum și fermierilor agricoli, asigurarea cu resurse energetice; 2) Susținerea și protejarea producătorilor locali, localizarea piețelor de desfacere a producției agricole, implementarea tehnologiilor avansate, gazificarea satelor, construcția de apeeducte și drumuri etc. Concomitent cu aceste acțiuni ce vor fi întreprinse se solicită atât schimbarea mentalității, ridicarea nivelului de instruire și educație a populației, cât și formarea bazei tehnico-materiale a gospodăriilor agricole, susținerea businessului prin elaborarea unor legi performante, crearea de noi locuri de muncă și majorarea salariilor.

Va trebui să remarcăm că transformarea Republicii Moldova într-un stat cu o economie dezvoltată este imposibilă fără reforma administrației publice. Chiar dacă s-a redus numărul de funcționari publici în autoritățile administrației publice centrale și locale, mai rămâne de văzut care este eficiența administrației publice în condițiile trecerii de la o economie planificată la una de piață, să aflăm dacă s-a adaptat ea la noile realități sau bate pasul pe loc.

E cert că mai sunt rezerve la compartimentul administrării eficiente, folosirii metodelor moderne de management, promovării unei politici de calitate. În acest context se solicită mai multe eforturi a factorilor de decizie privind se-lectarea calitativă a candidaților în structurile administrației publice, atitudinea corectă în promovarea după merit a funcționarilor publici și, ceea ce este foarte important, motivarea lor salarială în scopul asigurării eficienței activității lor și păstrării lor pe o perioadă îndelungată în funcție.

Printre problemele fundamentale ale statului se înscrie procesul de descentralizare și evaluarea dinamicii lui, pentru aceasta fiind nevoie de realizarea unor studii ce ne-ar permite să stabilim stadiul la care ne aflăm ca mai apoi să adoptăm măsurile de îmbunătățire pentru asigurarea viabilității și eficienței lui.

Un aspect, căruia urmează să-i acordăm atenție, ține de bugetele locale și finanțele publice.

Deși drepturile și obligațiile autorităților administrației publice locale referitor la elaborarea și aprobarea bugetelor locale, gestionarea finanțelor publice locale sunt stipulate prin lege, se mai observă uneori tendințe de

tutelare din partea structurilor administrației publice centrale din cauza unei delimitări neclare a atribuțiilor și obligațiilor proprii în raport cu autoritățile administrației publice locale. Într-o anumită măsură, asupra acestei situații influențează nivelul profesional al funcționarilor din administrația publică locală, care lasă de dorit, necunoașterea pe deplin de către aceștia a problemelor elaborării și aplicării actelor juridice normative, dotarea insuficientă cu computere și tehnologii informaționale.

Pentru redresarea situației la acest capitol trebuie acordată atenție sporită cadrului de pregătire și reciclare a funcționarilor publici din administrația publică locală.

Deși din momentul fondării Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova până la etapa actuală cursurile de perfecționare au frecventat 1554 de funcționari publici din administrația publică centrală, 10 mii 222 persoane din administrația publică locală, numărul lor urmează a fi mărit, conform necesităților reale a funcționarilor din structurile administrației publice din republică și performanțelor realizate de structurile administrației

publice din diverse țări în ultimul deceniu.

Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova urmează să se implice mai activ în procesul de reformare a administrației publice centrale, în pregătirea și instru-

irea permanentă a funcționarilor publici din raioane și sate în corespundere cu cerințele actuale. Ea trebuie să purceadă mai frecvent la delegarea specialiștilor în teritoriu pentru acordarea ajutorului necesar practic administrațiilor locale, să asigure un suport științifico-metodic autorităților administrației publice în activitatea lor, să participe nemijlocit la organizarea unor cursuri zonale, mese rotunde, seminare tematice ce țin de strategia de creștere economică și reducere a

sărăciei, de problemele satului moldovenesc și revigorarea lui social-economică și culturală etc.

15 ani de independență este o perioadă relativ scurtă, dar este ombucurător faptul că eforturile care se depun pentru consolidarea stabilității moldovenești capătă noi contururi. Și în acest ansamblu, colaboratorii Academiei de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova oși vor aduce, cu siguranță, contribuția lor semnificativă.

BIBLIOGRAFIE

1. Amedeo Carroci, Moldova din imaginația mea, Chișinău, Editura Grase CARD, 2002.

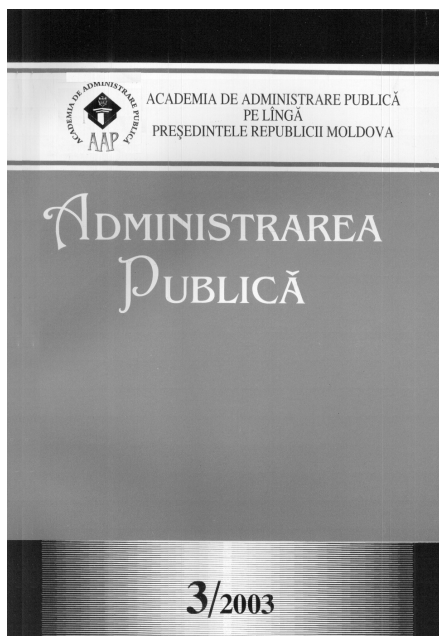
2. Ion T. Guțu, Republica Moldova: economia în tranziție, Chișinău, Editura Litera, 1998, pp. 15-16.

3. Igor Munteanu și al. Moldova pe calea democrației și stabilității, Chișinău, Editura Cartier, 2005, p. 250

4. Газета «Независимая Молдова», 29 august 2006, nr. 124, p. 2

A V I Z

Continuă abonarea la ziarul “Funcționarul public” și la revista metodico-științifică “Administrarea Publică” pentru trimestrul IV al anului 2006, editate de Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Revista

**“Administrarea Publică”
apare trimestrial.**

**Costul unui abona-
ment:**

6 luni – 51 lei 00 bani;

3 luni – 25 lei 50 bani.

Ziarul

**“Funcționarul public”
apare de 2 ori pe lună.**

Costul unui abonament:

6 luni – 38 lei 76 bani;

3 luni – 19 lei 38 bani.

Index poștal – 67919.

Secția editare

Vlad CIOBANU - șef secție
Galina MARDARE - specialist principal
Ana SPATARENCO - specialist principal
Sofia CARAZAN - specialist principal
Elena BALMUȘ - specialist coordonator
Tatiana DODON - specialist

INDEX POȘTAL: 76957
ADRESA REDACȚIEI:
MD 2070, or. Chișinău,
str. Ialoveni, 100
Tel.: 28. 40. 78. fax: 28.48.71

Dat la cules
02.10.2006
Bun de tipar
24.11. 2006

Copertare la Tipografia
Editurii “Universul”
Tiraj 500 ex. Hortie of-
set.

ISSN 1813-8489